อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ

หลวงมหาสิทธเวช (น.ต. มั่ม มาลยมาน ร.น.)

วันพุธ ที่ 28 มีนาคม 2522

ณ เมรุวัดธาตุทอง

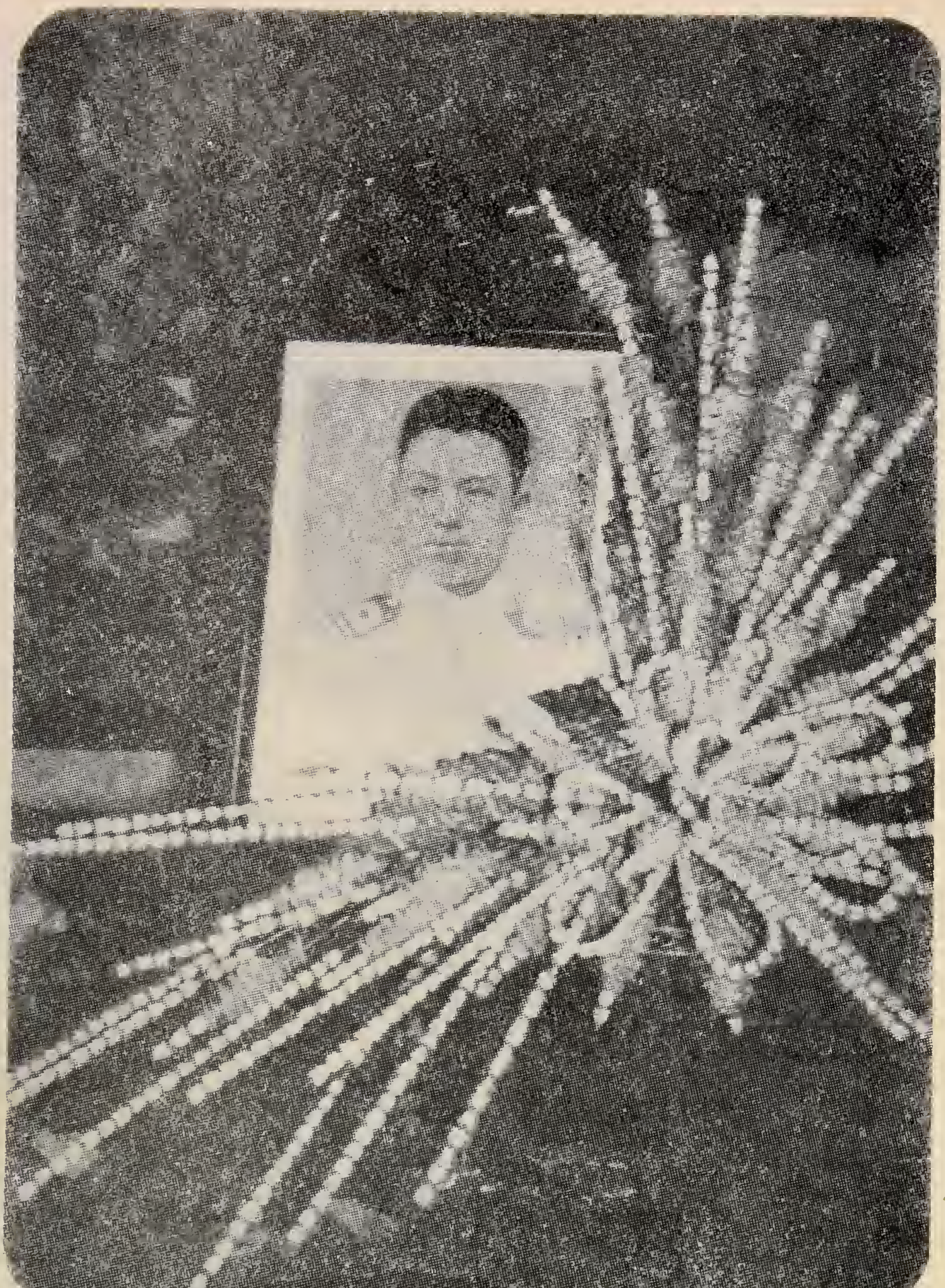
คติของคนสมัยก่อนสอนลูกหลาน

๑. จงรักกตัญญู รู้คุณ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๒. จงตั้งใจ ช่วยชูวงศ์ตระกูลให้เจริญ

๓. จงอย่าลบหลู่ ดูหมิ่น ผู้มีอุปการะคุณ เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้ที่เคยเลี้ยงดู ให้ที่อยู่ท่านมาก่อน

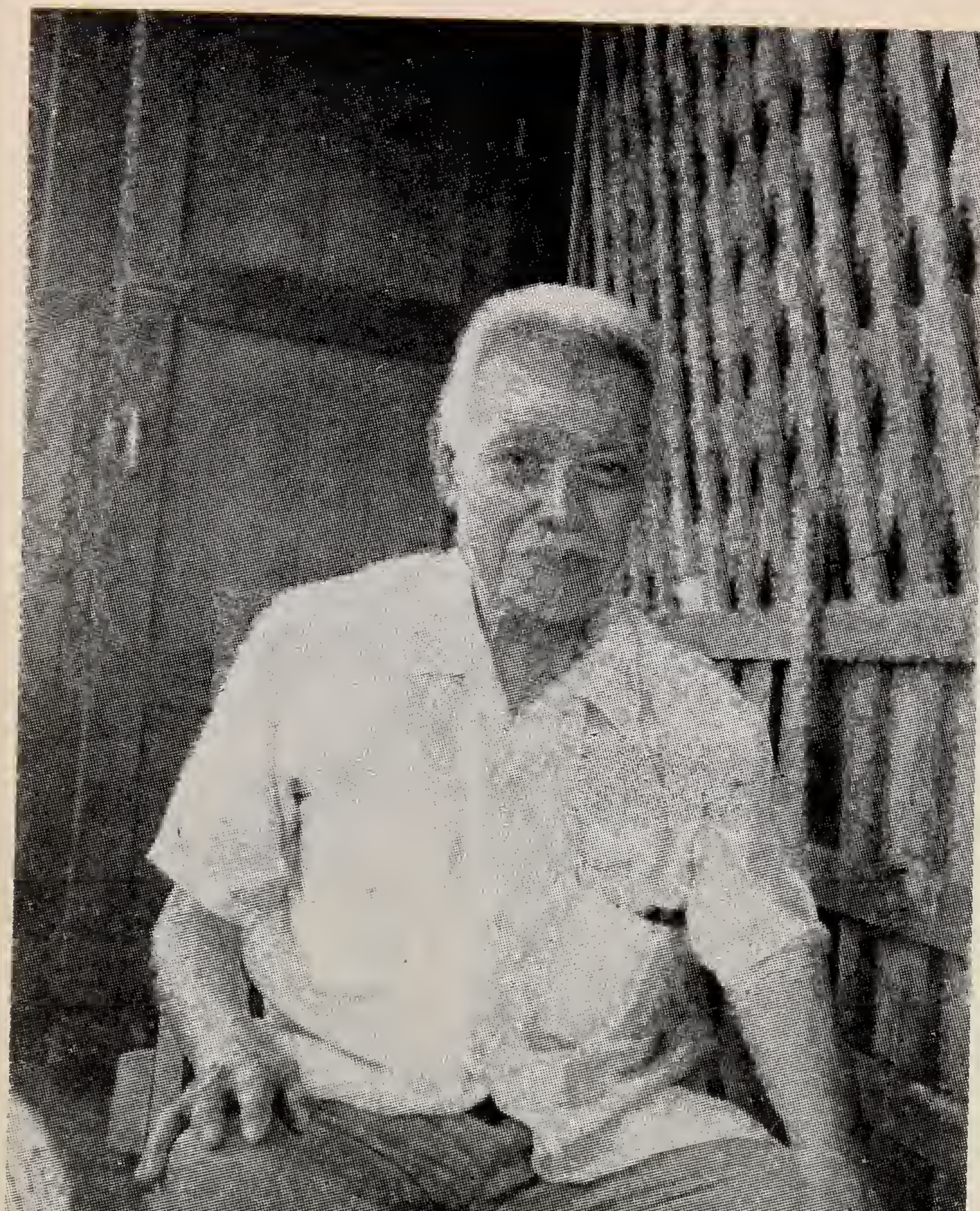
๔ จงอย่าประพฤติชั่วต่อคน ทั้งคน หรือหมู่พวก และสัตว์ที่ไม่พอเลี้ยงชีวิตแล้ว ก็จะพาตัวเสียหายกันไปไม่เหลียวแล

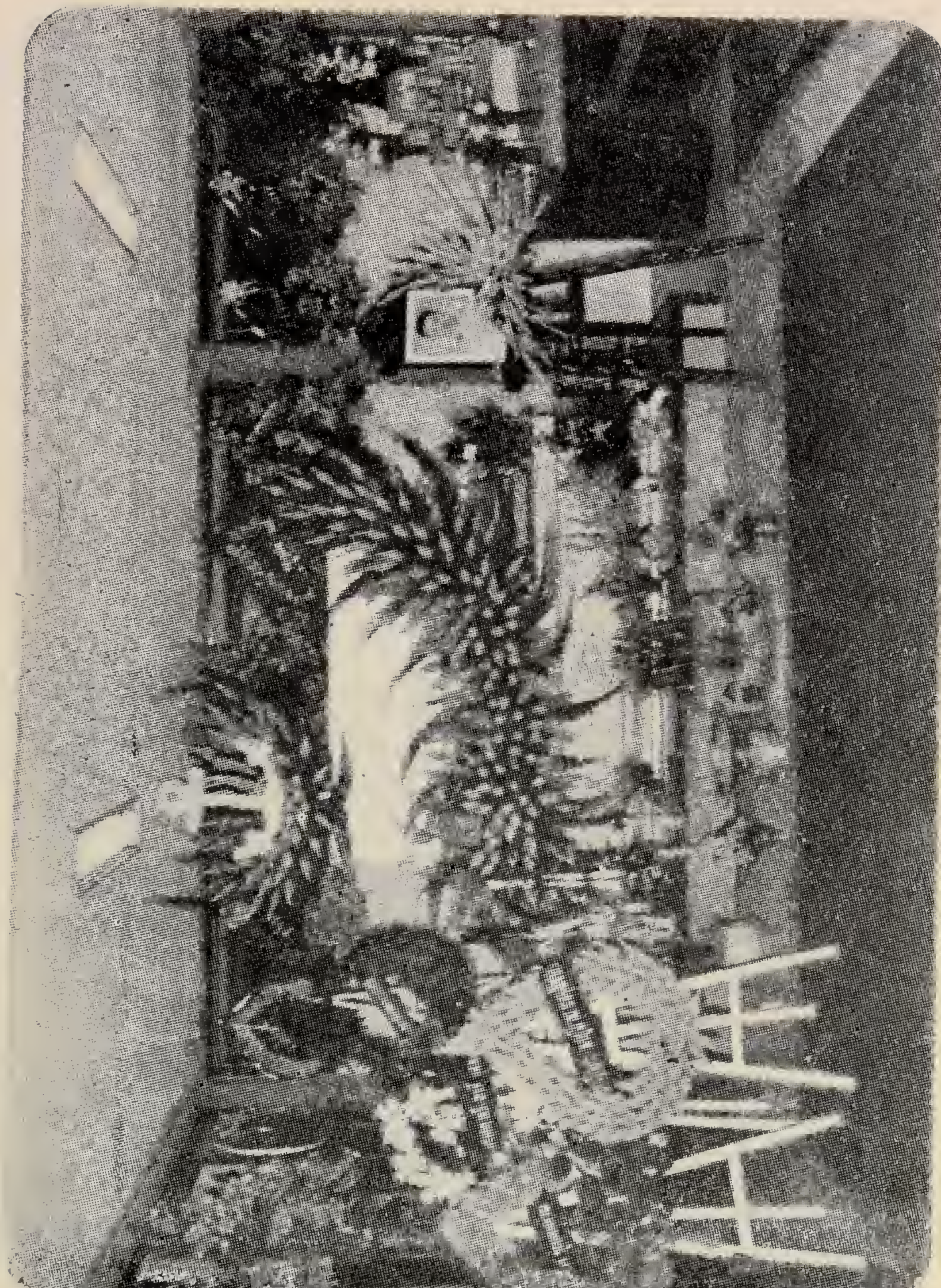
น.ต. มั่ม มาลยมาน

ชาตะ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖

มรณะ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

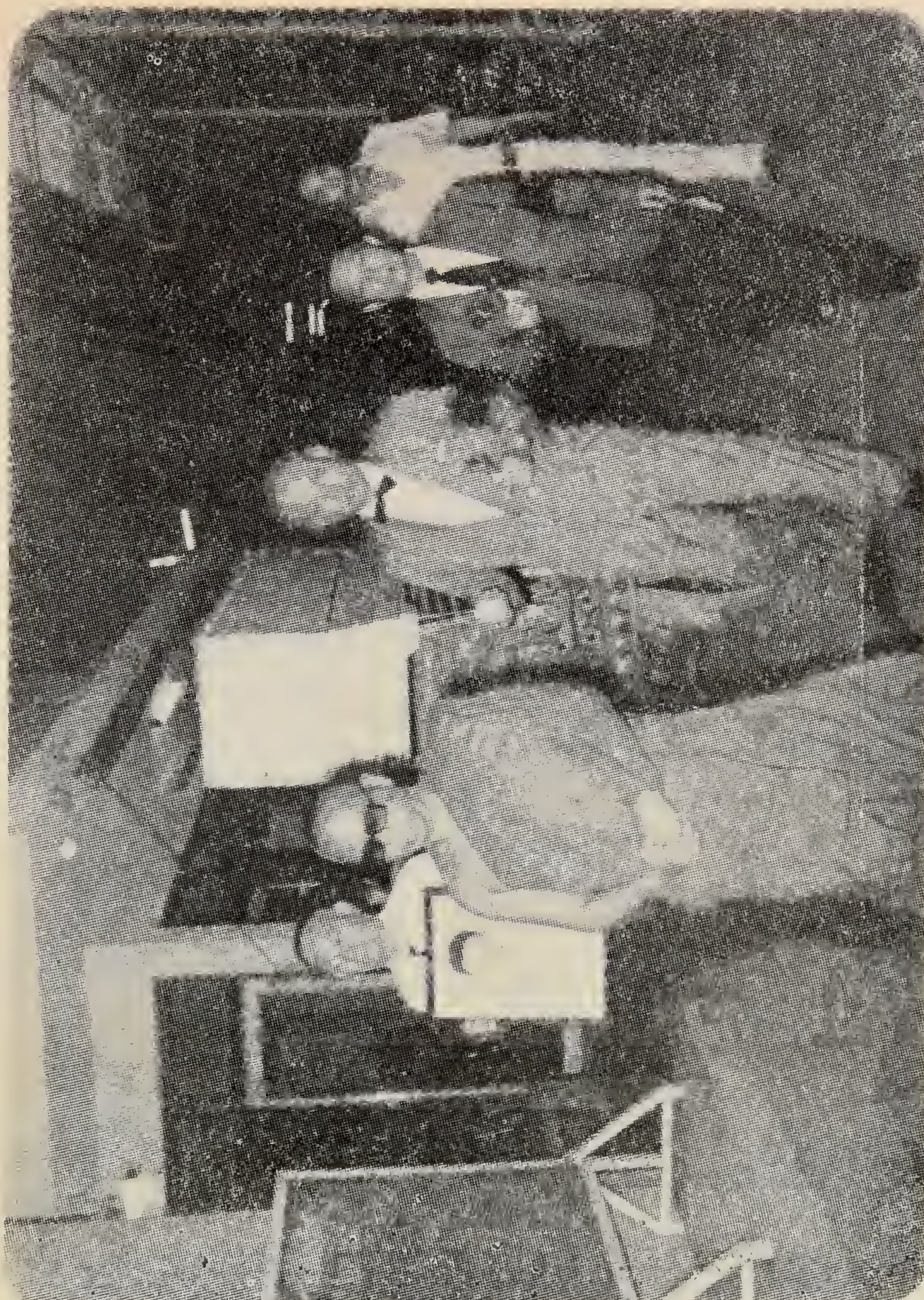

ถ่ายเมื่ออายุ ๘๔ ปี

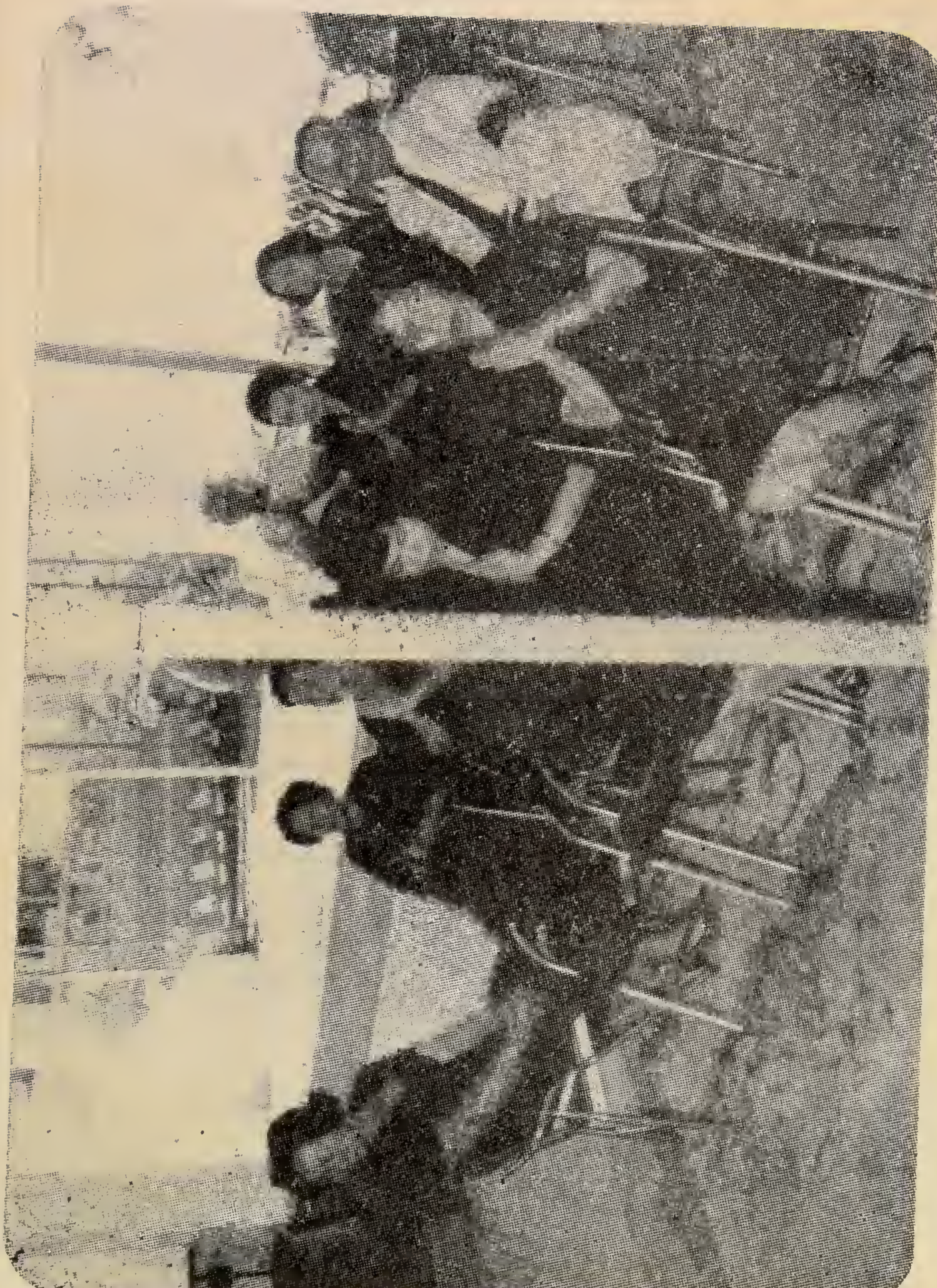

ลูก - หลาน

คติของคนสมัยก่อนเตือนลูกหลาน

๑. จงรักกตัญญู รัฐบาล ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๒. จงตั้งใจ ขยัน ประกอบอาชีพให้เจริญ

๓. จงอย่าลบหลู่ ดูหมิ่น ผู้มีอุปการะคุณ เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้ที่เคยเลี้ยงดู ให้ที่อยู่ที่กินมาก่อน

๔. จงอย่าประพฤติชั่วต่อคน บาปคน หรือสิ่งของที่ขวาง และสัตว์ทั้งหลาย พอเลี้ยงชีวิตแล้ว ก็เหมือนเสือหิว ก็มีใจไม่เกลียดชัง

ข้อคิดเรื่องหลักของ ลุง. หลวน เขม.

"เราจะทำนุบำรุงวงศ์ตระกูลให้เจริญ มั่น.ยั่ง.ยืน. ทำหน้าที่ ให้สมบูรณ์แล้ว

ปลอบใจ ผู้เลี้ยง เด็ก

ดูลำบาก เลี้ยง เด็กมะละอ่อนเมื่อหน่าย. เมื่อเติบใหญ่ ภายหน้า หลังแทนคุณ

ปลงตก แล้วหรือยัง

ความปรารถนา แปรผ่าน ชีวิตจิตใจ. เป็นเรื่อง ของโลก.

อาหาร การกิน

น้อยภักษ์ ก็ขยับหนัก. มากภักษ์ ก็เพิ่มพูน. เสริมภักษ์ พอประมาณ
เดินตาม ทางสายกลาง.

[illegible]

หนาวร้อน ท้องร้อน ต่อมเย็น (คลุมหัวหนาว กลางตีนเย็น)
หนาวหนาว ท้าวเร็ว ลิ้นช้า, (กลางอกหลอบ กลางตีนหาว)
คนทั่วไป หลบหนี หลังจากร้อน (กลางอก และ เท้าปิ้ม พอดี)

สิ้นเสมอ ผัวเมีย

พ่อแม่ไม่ รักลูก. ลูกไม่เคารพ พ่อแม่. (ลูกไม่รู้คุณ พ่อแม่)
ครูอาจารย์ไม่รักศิษย์. ศิษย์ไม่นับถืออาจารย์ (ลูกศิษย์ ครูอาจารย์)
คนหมู่ไม่รักหมู่ ข่าวเบียดหลอมเสียหมู่หมู่ (ครอบครัว ทั้งแผ่นดิน)
แม่แต่งลูกไม่รักเงิน เงินก็หลงเลยไป (ตามสามัคคี)

ลูก เอาแต่ใจ ตัวเอง

ลูกทำอะไร เอาแต่ใจตัวเอง ไม่ฟังคำพ่อแม่ เอาแต่ ขัดขืน อำนาจ
ไม่ได้ใจว่ารักจริง. มักจะเกิดอุปสรรค หลากหลายไม่ดี ไม่เป็นมงคล

คุณปู่หวดเขียน เมื่อได้เห็นรูปเหลนนิตยนะที่หลานบ้อมส่งมาให้ดู

เหลนปู่หวด แสดหญิงหนึ่ง เจริญวัย
แฉล้มช้อยชื่นใจ ห่อนหน่าย ยิ้มนักหนา
คุ้นตาเนิด เกิดใน อเมริกา
แต่หาย ขีดห่วงใจ คิดจักษุแทน

ประวัติ

นาวาตรี หลวงมหาสิทธเวช (มั่นมาลยมาน)

ตอนเกิด เรียนหนังสือ เข้าโรงเรียน จนสำเร็จการ-ศึกษา เป็นแพทย์ประกาศนียบัตรแผนปัจจุบัน, เข้ารับราชการ, บวช, และออกจากราชการรับบำนาญ เมื่ออายุ ๔๑ ปี

นาวาตรี หลวงมหาสิทธเวช (มั่น มาลยมาน) บุตร คุณพ่อหมอบุญ คุณแม่หนูเพี้ยน มาลยมาน

เกิดวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๓๖ รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ ตรงกับวันอังคาร แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๘ ปถมศารท (เดือน ๘ หน้า) ที่บ้านคลองเขิน ตำบลคลองเขิน (แม่กลอง) อำเภอเมือง เมืองสมุทรสงคราม

เมื่ออายุได้ ๑ ขวบปี คุณแม่คลอดน้องคนแรก ทำให้ต้องอดนมมารดา ซึ่งในสมัยนั้นนมผงยัง

ไม่มีขาย ต้องกินอาหารธรรมดาอย่างผู้ใหญ่ ร่างกายจึงเริ่มซูบผอมลงเป็นลำดับ เพราะขาดอาหารสำคัญที่จำเป็นสำหรับเด็กอ่อน ยิ่งนานวันเนื้อยิ่งหมดไป เหลือแต่หนังหุ้มกระดูก เดินและยืนนั่งไม่ได้ ต้องนอนแซวรอวันตาย คุณพ่อพยายามให้ยาบำรุงกำลังร่างกายมากมายหลายอย่างหลายขนาน ก็ไม่ได้ผล

คุณพ่อเล่าให้ฟังว่า ถึงกับนอนเอามือก่ายหน้าผาก ครุ่นคิดที่จะเอาชนะโรคขาดอาหารนี้ให้ได้ พยายามค้นตำหรับตำราโบราณอยู่หลายวัน ในที่สุดก็ได้พบตำราเก่าแก่บอก ตัวยา แก้โรค ตาลขะโมย เด็กพุงโรท้องป่องว่า "ท่านให้เอา ตับเหยมาย่างไฟให้สุกแห้ง ฝานเป็นชิ้นบางๆ เล็กๆ จิ้มสุราให้เด็กกิน" (เข้าใจว่าจิ้มน้ำเกลือ หรือน้ำปลา ก็คงได้กระมัง) แต่ก็เกรงจะหาว่าพูดนอกตำรา

เรื่อง เอาตับเหย มาย่างไฟนี้ คุณพ่อว่าเป็นเรื่องสุดวิสัย ไม่รู้จะไปหาที่ไหน เพราะท่านมั่นในศีลห้าไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เป็นข้อแรก ไม่กล้าล่วงละเมิดศีล

แต่เป็นบุญเหลือเกิน ที่เผอิญปรากฏความอัศจรรย์ขึ้นอย่างไม่คาดฝัน คือ "สุนัขช่วยชีวิต"

สุนัขตัวนี้เป็นลูกโทนด้วยคลอดตัวเดียว เป็นลูกสุนัขในบ้านเกิดมาพร้อมกับเด็กน้อย คือตัวข้าพเจ้า อายุของสุนัขจึงได้ ๑ ขวบปีเท่ากัน ได้ตั้งชื่อว่า "เจ้าโทน"

เหี้ยในสวนบ้านและสวนใกล้เคียงมีชุกชุมก็ไม่เคยปรากฏว่า เป็นศัตรูกับสุนัขตัวนี้เลย

แต่เป็นที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่ง ที่ระเช้าวันหนึ่ง คุณพ่อตื่นนอนลงมาข้างล่าง เห็นเจ้าโทนกำลังคาบเหี้ยตัวโต เข้ามาวางไว้ที่ลานบ้าน และนอนเฝ้าอยู่ จึงเข้าไปดูเห็นเหี้ยตายแล้ว มีรอยแผลถูกเจ้าโทนกัดหลายแห่ง คุณพ่อก็โล่งอก คิดว่าลูกไม่ตายแล้ว จึงผ่าท้องเหี้ยตัวนั้น เอาตับมาย่างไฟจนสุกดี ให้คุณแม่ไปซื้อเหล้าโรง ๒๘ ดีกรีมาเล็กน้อย ฝานตับเหี้ยเป็นชิ้นบางเล็ก ๆ จิ้มเหล้าป้อนลูกวันละเล็กละน้อยจนหมด อีกวันสองวัน เจ้าโทนก็ไปลากเอามาอีก โดยมิได้รับคำสั่งอย่างใด คุณพ่อก็ปฏิบัติอย่างตัวแรก ให้กินทุกวันลูก

ก็ค่อยสบาย สดชื่น แข็งแรง ขึ้นตามลำดับ จนลุกนั่งได้ พอกินตับเหี้ยตัวที่ ๒ หมด เจ้าโทนก็ไปลากเอามาอีก ตัวใหญ่มากกว่าคราวก่อน ส่วนตัวเจ้าโทนเองก็เลอะเทอะไปด้วยโคลนท่วมตัว แสดงว่าคงต่อสู้กันในท้องร่องสวนนานมาก กว่าจะสังหารเหี้ยตัวที่ ๓ นี้ได้ คุณพ่อก็กระทำให้อย่างเคย ลูกกินตับเหี้ยย่างจิ้มเหล้าโรงเรื่อยมาจนแข็งแรง เนื้อหนังผิวพรรณสมบูรณ์ขึ้นจนยืนได้บ้าง

คงจะเป็นความมหัศจรรย์ ที่มีสัญชาตญาณเกิดขึ้น ในใจ ของเจ้า โทนว่า ได้ช่วย ชีวิต ของ เด็กน้อยเพื่อนร่วมปีเกิดของมันให้รอดพ้นอันตรายได้แล้ว จึงเลิกเป็นศัตรูคู่อาฆาตกับเหี้ยตั้งแต่ปีนั้นเป็นต้นมา

เจ้าโทนมีชีวิตอยู่มาอีกหลายปี จึงตายด้วยการต่อสู้กับงูเห่าหม้อตัวใหญ่ที่ในสวน คุณพ่อ คุณแม่ไปพบมันนอนตายเคียงคู่กับ งูเห่า – ซึ่งมีแผล ถูกกัดยับเยินทั่วตัว เป็นที่น่าสังเวช และคิดถึงคุณงามความดีของเจ้าโทนไม่รู้ลืม

เมื่ออายุ ๕ ขวบเศษ คุณพ่อนำไปฝากพระภิกษุเภา (คุณน้าเภา) ที่วัดลัดด่าน (วัดปากลัด) ปากคลองเขิน เริ่มเรียนหนังสือด้วยการ "ลากรอย" คือการใช้ไม้ก้านธูป ลากเขียนไปตามตัวหนังสือ ต่อมาใช้ไม้กระดานแผ่นกว้าง ๑ คืบ ยาว ๒ ศอก ทาสีดำด้วยเขม่าไฟก้นหม้อ (ดินหม้อ) คุณน้าเภาเขียนหนังสือไว้ให้บรรทัดหนึ่ง แถวบนเป็นตัวอย่าง ให้ศิษย์เขียนตามตัวอย่างบรรทัดล่าง สมัยนั้นพระอธิการเอี่ยม (หลวงพ่อเอี่ยม) เป็นเจ้าอาวาส

ต่อมา คุณพ่อได้เข้ารับราชการ เป็นแพทย์แผนโบราณ ประจำเมืองสมุทรสงคราม ทำงานในเรือนจำ รับพระราชทานเงินเดือน เดือนละ ๓๐ บาท (สมัยนั้นยังไม่มีแพทย์แผนปัจจุบัน)

ที่ว่าการจังหวัด (เมือง), บ้านเจ้าเมือง, เรือนจำ ยังตั้งอยู่ที่ "คลองลัดจวน" ต่อมาจึงได้ย้ายลงมาตั้งใหม่ ที่บริเวณใกล้กับ "วัดใหญ่" ตำบลบ้านปรก คลองแม่กลอง, สร้างจวนเจ้าเมือง, เรือนจำ, ศาลากลาง, ศาลยุติธรรม, และบ้านพักข้าราชการทุกแผนก ในบริ-

เวณใกล้เคียงกัน เป็นระเบียบเรียบร้อย คุณพ่อก็ได้ย้ายครอบครัวจากบ้านในคลองเขิน มาอยู่บ้านพักข้าราชการด้วย

ขณะเดียวกันนี้ คุณน้าเภา ก็ได้ย้ายจากวัดปากลัด มาอยู่วัดใหญ่ ใกล้บ้านพักแพทย์ของคุณพ่อ ซึ่งสะดวกแก่การส่งสำรับกับข้าว

ต่อมา คุณน้าเภาก็ลาสึกจากสมณเพศ จึงต้องกลับมาอยู่บ้านกับคุณพ่อคุณแม่อีกพักหนึ่ง คุณพ่อจึงนำไปฝากไว้กับ พระภิกษุก๋ง (คุณตาก๋ง) ที่วัดบ้านแหลม ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น "วัดเพ็ชรสมุทรวรวิหาร" ตำบลแม่กลอง อำเภอเมือง สมุทรสงคราม เข้าเรียนในโรงเรียน วัดบ้านแหลม (บัดนี้ เปลี่ยนชื่อว่า โรงเรียน "ศรัทธาสมุท") ในสมัยเมื่อครูหล่อ (เชื้อสายราชนิกูล) เป็นครูใหญ่ และครูจู๋เป็นครูรอง

ต่อมาเมื่อครูหล่อลาออก คุณครูคลัง อ่องอำไพ, ซึ่งสำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดครู กรุงเทพฯ เข้ารับหน้าที่เป็นครูใหญ่ จัดการเรียนและระเบียบของโรงเรียนเป็นแบบใหม่อย่างกรุงเทพ ฯ ทำให้โรงเรียนเจริญรุ่งเรือง

รวดเร็ว มีนักเรียนเพิ่มขึ้นถึงร้อยกว่า วิชาที่เรียนเป็นโรงเรียนประถมแบ่ง ๔ ชั้น ชั้น ๔ เป็นประโยคประถมศึกษา

การที่ข้าพเจ้าได้เรียนจบประโยคประถม ก็ด้วยความเมตตากรุณาของคุณครูคลัง (พระอาจารย์คลัง) อ่องอำไพ ได้พยายามเอาใจใส่อบรมสั่งสอนศิษย์เป็นอย่างดียิ่ง นับเป็นพระคุณอย่างยอดเยี่ยม

เมื่อสำเร็จประโยคประถมแล้ว จึงเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ เมื่ออายุย่าง ๑๖ ปี ในความปกครองของ คุณถมยา ภรรยาพระยา ราชพงษานุรักษ์ (เก่า) คุณใช้ (ต่อมาเป็นคุณหญิง เทพมณเฑียร) และคุณเชาวน์ (ต่อมาเป็น นาวาตรี หลวงเชาน์ปรีชาลักษณ์)

คุณเชาวน์เป็นผู้นำฝาก เจ้าคุณวัดอนงคาราม ให้เป็นนักเรียนในโรงเรียน "มัธยมศึกษาอุดม" วัดอนงค์ ในสมัย หม่อมหลวงหลาน เป็นอาจารย์ใหญ่ คุณครูพร้อม บิณฑะวณิช (ต่อมาเป็นอำมาตย์ ตรี หลวงพิลาศวรรณสาร) เป็นอาจารย์ประจำชั้นมัธยม ๑

เมื่อสำเร็จประโยคประถมจากบ้านนอกแล้ว ยังหาที่เรียนต่อไม่ได้ เสียเวลาไปครึ่งปี จึงได้รับความอุปการะจาก คุณถมยา คุณใช้ คุณเชาว์ ให้อาศัย กินอยู่ในบ้านของท่าน ที่บ้านสมเด็จเจ้าพระยาองค์น้อย คลองบ้านสมเด็จ ธนบุรี ดังกล่าวแล้ว ซึ่งบัดนี้ได้เปลี่ยนเป็นตลาดบ้านสมเด็จไปนานแล้ว

ด้วยความพากเพียรพยายามอุสาหะอย่างแรงกล้า มุ่งมานะเรียนมัธยม ๑ เทอมปลายเพียงครึ่งปีเท่านั้น ก็สอบไล่ได้คะแนนเยี่ยม คุณครูพร้อม (คุณหลวงพิลาศ) เห็นความสามารถ พอจะให้เลื่อนเรียนข้ามชั้นได้ จึงทำหนังสือรับรองยื่นต่ออาจารย์ใหญ่ และนายตรวจแขวง ขอให้ได้เรียนมัธยม ๓ โดยไม่ต้องเรียนมัธยม ๒ ได้ทราบว่า ท่านอ้างเหตุผลสำคัญ ๒ ประการ คือรับรองว่าสามารถเรียนข้ามชั้นได้ อีกประการหนึ่งท่านว่าปีนั้นชั้นมัธยม ๓ มีนักเรียนน้อยเพียง ๕ คนเท่านั้น หากขึ้นไปเรียนอีก ๑ เป็น ๖ คน ถึงสิ้นปี ส่งนักเรียนมัธยม ๓ เข้าสอบสนามโรงเรียนสวนกุหลาบ วัดเลียบ (ราชบูรณะ) รวมกับโรงเรียนอื่นอีก ๕ โรงเรียน ในจำนวนนักเรียน

๖ คน สอบได้ ๕ คน ก็ทำเปอร์เซ็นต์ให้แก่โรงเรียนดีกว่านักเรียน ๕ คน แต่สอบได้เพียง ๔ คน

ด้วยความอุปการะเลี้ยงดูของคุณถมยา คุณหญิงใช้ เทพมณเฑียร คุณหลวงเชาวน์ปรีชาลักษณ์ ได้ให้กินอยู่ในบ้านของท่าน และคุณหลวงพิลาศวรรณสาร ผู้ให้วิชาความรู้ จนสำเร็จประโยคมัธยมบริบูรณ์ในสมัยนั้น ได้เข้าเรียนในโรงเรียนราชแพทยาลัย ที่ตำบลวังหลัง ธนบุรี เป็นหนทางนำไปสู่ ความสำเร็จ วิชาชีพมีความเจริญสมความตั้งใจตลอดมา

ความเมตตา กรุณา อุปการะเลี้ยงดู และให้วิชาความรู้ของท่านทั้ง ๔ ที่ได้กล่าวนามมานี้ ยังคงอยู่ในความทรงจำมิรู้ลืม

เมื่อข้าพเจ้า ได้เรียนสำเร็จประโยคมัธยม (สมัยนั้นมีเพียง ๓ ชั้น อายุย่าง ๑๘ ปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้เข้าเรียนวิชาแพทย์แผนปัจจุบัน ที่ศิริราชพยาบาล ๓ ปี สำเร็จออกรับราชการเป็นแพทย์ฝึกหัด เมื่ออายุย่าง ๒๑ ปี ได้รับพระราชทานเงินเดือน ๆ ละ ๓๐ บาท ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๗

ต่อมากระทรวงทหารเรือ ได้ขอตัวไปยังกระทรวงธรรมการ (ศึกษาธิการ) ให้ไปรับราชการในกองแพทย์พยาบาลทหารเรือ จึงได้ย้ายออกจากโรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ไปรับตำแหน่งใหม่ ได้รับยศเป็นว่าที่นายเรือตรี เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ สมัยหมอเมอร์เยอร์ชาวเยอรมัน เป็นนายแพทย์ใหญ่ทหารเรือ ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าถาวรมงคลวงษ์ ซึ่งเป็นแพทย์สำเร็จจากประเทศอังกฤษ ขณะทำงานอยู่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มาดำรงตำแหน่งนายแพทย์ใหญ่ทหารเรือ แทนหมอเมอร์เยอร์

ต่อมาเมื่อ พ.ศ ๒๔๕๘ ข้าพเจ้าได้รับอนุญาตให้ลา เพื่ออุปสมบทได้ ๑ พรรษา (๙๐ วัน) ที่วัดใหม่ เมืองสมุทรสงคราม โดยพระมหาสิทธิการ (แดง) เจ้าอาวาสวัดบ้านแหลม เป็นพระอุปชฌา พระอาจารย์ธูป เจ้าอาวาสวัดใหญ่ และพระอาจารย์ตุ้ม เจ้าอาวาสวัดบางจะเกรง เป็นกรรมวาจา (พระคู่สวด)

เมื่อบวชเต็มพรรษา ๓ เดือน พอได้รับกฐินตามประเพณีแล้ว ก็ลาอุปสมบท (สึก) โดยพระอาจารย์แก้ว (หลวงพ่อแก้ว) เจ้าอาวาสวัดพวงมาลัย เป็นผู้ประกอบพิธีสึกให้

เมื่อได้ ลาสมณะ เพศแล้ว ก็กลับเข้า รับราชการตามตำแหน่งเดิม ที่กองแพทย์พยาบาลทหารเรือ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๘ (๒๔๕๙) ย้ายไปเป็นแพทย์ประจำกองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๑ เมืองสมุทสงคราม (แม่กลอง) ๖ เดือน ในระหว่างเป็นแพทย์ประจำกองทหารเรือที่สมุทสงคราม ก็ได้ทำการสมรส (แต่งงาน) กับ ยิ้ม สกุณหงส์ แล้วย้ายกลับเข้าประจำกองแพทย์พยาบาลทหารเรือ เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๙

ต่อมา เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ย้ายไปเป็นแพทย์ ประจำกอง โรงเรียน พลทหารเรือที่ ๒ เมืองสมุทสาคร (ท่าจีน) ๖ เดือน ในระหว่างเป็นแพทย์ประจำกองทหารเรือ ที่สมุทสาคร ภรรยาตั้งครรภ์แก่ เป็นเวลาที่ประเทศสยาม (ไทย) ประกาศสงครามร่วม

กับประเทศสัมพันธมิตร มีอังกฤษ อเมริกา เป็นต้น ส่งทหารไทยไปสู้รบกับเยอรมัน ที่ยุโรป ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ จึงต้องส่งภรรยาไปอยู่บ้านที่สมุทสงคราม และคลอดบุตรคนแรกที่นั่น แล้วย้ายกลับเข้าประจำกรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ (ยกกองขึ้นเป็นกรม) เมื่อวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๐ (๒๔๖๑)

ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๑ (๒๔๖๒) ย้ายไปเป็นแพทย์ประจำกองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๓ เมืองนครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง) ๖ เดือน แล้วย้ายกลับเข้าประจำกรมแพทย์ทหารเรือ เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ เมื่อบุตรคนแรกได้ ๒ ขวบ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ ๒๔๖๓ ย้ายไปเป็นแพทย์ประจำกอง โรงเรียน พลทหารเรือที่ ๔ เมืองสมุทปราการ (ปากน้ำ) ๖ เดือน แล้วย้ายกลับเข้าประจำกรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ เมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๓ (๒๔๖๔) บุตรคนแรกได้ ๓ ขวบ

ต่อมาถึงวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ (๒๔๗๗) มีคำสั่งให้ไปเป็นแพทย์ประจำกรมสรรพาวุธ

ทหารเรือ (บางนา) ได้ลาป่วย และออกจากประจำการ เป็นนายทหารนอกราชการ รับพระราชทานบำนาญเดือนละ ๗๖ บาท เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ อายุได้ ๔๐ ปี ๑๑ เดือน ๓ วัน

มีบุตรชาย ๓ ไม่มีหญิงเลย คือ

๑. นายแพทย์ สมมาตร มาลยมาน เกิด พ.ศ. ๒๔๖๐ ที่บ้านข้างสถานีรถไฟแม่กลอง สมุทรสงคราม

๒. ทันตแพทย์ สุมน มาลยมาน เกิด พ.ศ. ๒๔๖๔ ที่บ้านเจ้าคุณจ่าแสน ข้างวัดศรีสุดาราม (ชีปะขาว) บางกอกน้อย ธนบุรี

๓. ร้อยตรี สมัย มาลยมาน เกิด พ.ศ. ๒๔๗๔ ที่ตึกแถวเช่า ท่าช้างวังหลวง พระนคร กรุงเทพ ฯ

ประวัติ

น.ต. หลวงมหาสิทธเวช (มั่มมาลยมาน) ร.น.

ตอนรับราชการ ตามสถานที่ต่าง ๆ

๑. นามเดิม มั่ม

นามสกุล. มาลยมาน. (*พระเจ้าอยู่หัวรัชการ ที่ ๖) พระราชทาน*

เกิด ณ วัน *อังคาร. แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๘ หน้า(๘ ก่อน) ปีมะเส็ง. ตรงกับ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖*

นาม บิดา *รองอำมาตย์ตรี บุญ มาลยมาน*

นาม มารดา *นางหนู (เพี้ยน) มาลยมาน*

๒. เริ่มเข้ารับราชการ *เป็นแพทย์ผึกหัด โรงพยาบาลศิริราช กระทรวงธรรมการ (ศึกษาธิการ)*

เมื่อวันที่	๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๗
เมื่ออายุ	๒๐ ปี ๑๐ เดือน ๖ วัน
ตำแหน่ง	แพทย์ฝึกหัด
เงินเดือน	เดือนละ ๓๐ บาท
๓. ย้ายจาก	โรงพยาบาลศิริราช ไปรับราชการในกองแพทย์พยาบาล กระทรวงทหารเรือ
เมื่อวันที่	๑๓ สิงหาคม พ.ศ, ๒๔๕๗ โดยทางการทหารเรือขอไป
ยศ	ว่าที่นายเรือตรี วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ นายเรือตรี วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ นายเรือโท วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๓ นายเรือเอก วันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๖ นาวาตรี วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓

๕. บรรดาศักดิ์ *หลวงมหาสิทธเวช วันที่ ๑ เม-*
เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒

๖. ออกจากประจำการ *เพราะลาป่วย ๙๐ วัน*
เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ.
๒๔๗๗ อายุได้ ๔๐ ปี ๑๑
เดือน ๓ วัน

๗. เงินเดือน *๓๐ บาท ตั้งแต่วันที่ ๑๕*
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๗

ร.ต. ๓ ข. ๘๐ บาท ตั้งแต่
วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๗

ร.ต. ๒ ข. ๘๕ บาท ตั้งแต่
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐

ร.ต. ๑ ข. ๙๐ บาท ตั้งแต่
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๒

ร.ท. ๓ ข. ๙๕ บาท ตั้งแต่
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๓

ร.ท. ๒ ข. ๑๐๕ บาท ตั้งแต่
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๔

ร.ท. ๑ ข. ๑๑๕ บาท ตั้งแต่

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕

ร.อ. ๓ ข. ๑๓๕ บาท ตั้งแต่

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๖

ร.อ. ๒ ข. ๑๔๕ บาท ตั้งแต่

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๘

ร อ. ๑ ข. ๑๖๐ บาท ตั้งแต่

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐

น.ต. ๓ ข. ๑๙๐ บาท ตั้งแต่

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓

ชั้น ๑๔ ๒๒๐ บาท ตั้งแต่

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖

ชั้น ๑๕ ๒๔๐ บาท ตั้งแต่

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๙

ออกจากประจำการ วันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ คงได้รับเงินเดือน ๓ นี้เพียง ๑๑ วัน ๘๘ บาท

๘. ตำแหน่ง

แพทย์ฝึกหัด โรงพยาบาลศิริราช ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๕๗

แพทย์ประจำ กองแพทย์พยาบาล

ทหารเรือ กรุงเทพ ฯ ๑๓ สิงหาคม ๒๔๕๗

แพทย์ประจำ กองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๑

สมุทสงคราม (แม่กลอง) ๓ มกราคม ๒๔๕๘ (๒๔๕๙)

แพทย์ประจำ กองแพทย์พยาบาลทหารเรือ ๓ กรฎาคม ๒๔๕๙

แพทย์ประจำ กองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๒

สมุทสาคร (ท่าจีน) ๖ กรกฎาคม ๒๔๖๐

แพทย์ ประจำ กรม แพทย์ พยา บาล ทหาร เรือ ๗ มกราคม ๒๔๖๐ (๒๔๖๑)

แพทย์ประจำ กองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๓

นครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง) 4 มกราคม ๒๔๖๑ (๒๔๖๒)

แพทย์ประจำ กรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ ๒ กรกฎาคม ๑๔๖๒

แพทย์ประจำกองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๔

สมุทปราการ (ปากน้ำ) ๒๓ มิถุนายน ๒๔๖๓

แพทย์ประจำ กรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ ๕ มกราคม ๒๔๖๓ (๒๔๖๔)

แม่กองศัลยกรรมกรมธนารักษ์ราชนาวี ๑ มกราคม ๒๔๗๔ (๒๔๗๕)

แม่กองศัลยกรรมกองธนารักษ์ราชนาวี ๕ กรกฎาคม ๒๔๗๕

หัวหน้าแผนกพยาบาลกองธนารักษ์ราชนาวี ๒๗ ธันวาคม ๒๔๗๕

หัวหน้าแผนกพยาบาลกองธนารักษ์ทหารเรือ ๕ มิถุนายน ๒๔๗๖

หัวหน้าแผนกอายุเวชกรรม กองเสนารักษ์ทหารเรือ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

นายแพทย์ประจำกรมสรรพาวุธทหารเรือ (บางนา) ๑๐ มกราคม ๒๔๗๖ (๒๔๗๗)

สมัยนั้น เดือนและปี (พ.ศ.) ดังกล่าวแล้ว ยังนับเดือน เมษายน เป็นเดือนต้นปี เดือน มีนาคมเป็นปลายปี เพิ่งมาเปลี่ยนเมื่อเปลี่ยนการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ แล้วให้นับเดือน มกราคม เป็นเดือนต้นปี และเดือนธันวาคมเป็นเดือนสิ้นปี ในสมัยคณะราษฎร์

แพทย์ประจำกองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๔

สมุทปราการ (ปากน้ำ) ๒๓ มิถุนายน ๒๔๖๓

แพทย์ประจำ กรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ ๕ มกราคม ๒๔๖๓ (๒๔๖๔)

แม่กองศัลยกรรมกรมธนารักษ์ราชนาวี ๑ มกราคม ๒๔๗๔ (๒๔๗๕)

แม่กองศัลยกรรมกองธนารักษ์ราชนาวี ๕ กรกฎาคม ๒๔๗๕

หัวหน้าแผนกพยาบาลกองธนารักษ์ราชนาวี ๒๗ ธันวาคม ๒๔๗๕

หัวหน้าแผนกพยาบาลกองธนารักษ์ทหารเรือ ๕ มิถุนายน ๒๔๗๖

หัวหน้าแผนกอายุเวชกรรม กองเสนารักษ์ทหารเรือ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

นายแพทย์ประจำกรมสรรพาวุธทหารเรือ (บางนา) ๑๐ มกราคม ๒๔๗๖ (๒๔๗๗)

สมัยนั้น เดือนและปี (พ.ศ.) ดังกล่าวแล้ว ยังนับเดือน เมษายน เป็นเดือนต้นปี เดือน มีนาคมเป็นปลายปี เพิ่งมาเปลี่ยนเมื่อเปลี่ยนการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ แล้วให้นับเดือน มกราคม เป็นเดือนต้นปี และเดือนธันวาคมเป็นเดือนสิ้นปี ในสมัยคณะราษฎร์

ประวัติ

นาวาตรี หลวงมหาสิทธิเวช (มั่ม มาลยมาน)

ตอนไปราชการต่างประเทศ

ประเทศสยาม (ไทย) ได้ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมัน ได้ส่งทหารไทยไปประเทศยุโรป เข้าข้างสัมพันธมิตร มีอังกฤษ อเมริกาเป็นต้น ร่วมกันสู้รบกับเยอรมัน

ทางกรุงเทพ ฯ ก็จับกุมชาวเยอรมัน ทั้งชายหญิงเป็นเชลย นำตัวไปกักกันไว้ในบริเวณกรมแพทย์ทหารบก ถนนพระอาทิตย์

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๖๑ สงครามเริ่มสงบ มีการแลกเปลี่ยนเชลยกัน ทางรัฐบาลไทยได้รับมอบให้นำชาวเยอรมัน ที่กักตัวไว้ ไปส่งยังเมือง มัทราด ประเทศ-อินเดีย และรับทหารฝรั่งเศษ ทหารญวน กลับไปส่งที่ไซ่ง่อน

ในภาระกิจ ดังกล่าวนี้ ทางรัฐบาลไทย ได้จัดเรือเดินทะเล ๒ ลำ คือ เรือปั่นสมุทร และเรือเด่นสมุทร ทราบว่ามีระวางขับน้ำ ๒๐๐๐ ตัน ความเร็ว ๑๕ น๊อต ทั้ง ๒ ลำ

เรือปั่นสมุท บรรจุชาวเยอรมันที่เป็นชาย มีแพทย์ ว.ร.ต. มั่ม มาลยมาน และพยาบาลจากกองแพทย์พยาบาลทหารเรือ ลงประจำเรือเป็นชายทั้งหมด ส่วนกัปตัน ผู้บังคับการเรือได้แก่ นายนาวาตรี หลวงปรีชาชลยุทธ (วัน จารุภา) ซึ่งต่อมาได้รับยศเป็น นายพลเรือตรี และบรรศักดิ์ เป็นพระยา

เรือเด่นสมุท บรรทุกชาวเยอรมัน ที่เป็นหญิงมีแพทย์จากกองแพทย์พยาบาลทหารเรือ คือ ร.อ. ขุนชัยชนะพยาธิ์ (เชย ลักษณหุต) ต่อมาได้รับยศเป็น นาวาโทพระชัยสิทธิเวช ส่วนพยาบาล เป็นนางพยาบาล ขอจากโรงพยาบาลศิริราช มาลงประจำเรือไปราชการครั้งนี้ เพื่อปฏิบัติการให้แก่ชาวเยอรมันหญิง ส่วนผู้บังคับการเรือ (กัปตัน) ได้แก่ ร.อ. หลวงชลัมพิสัยเสนี (แฉล้ม)

เมื่อเรือออกจากกรุงเทพฯ ถึงสิงคโปร์ อาหารสำคัญของไก่เกิดขาดแคลนขึ้น คือข้าวเปลือก หาซื้อที่ตลาดสิงคโปร์ก็ไม่ใคร่มีใครขาย พบบางร้านที่มีบ้างเล็กน้อยก็แพงกว่าข้าวสารลิบลับ ทราบว่าถึงกิโลละ ๖ บาท ซึ่งเทียบกับราคาข้าวสารในกรุงเทพฯ ก่อนสงครามเคยซื้อในราคากระสอบละ ๖ หรือ ๘ บาท เมื่อสงครามสงบใหม่ๆ ข้าวสารขึ้นราคาถึงถังละ ๑๐ บาท

เรื่องข้าวเปลือกเลี้ยงไก่ เกิดการขาดแคลนขึ้นเข้าใจว่า คงเป็นความเข้าใจผิดของพ่อครัวหมายน้ำบ่อหน้ามากเกินไป ไม่ได้กะการล่วงหน้าให้รอบคอบว่าควรจะเตรียมการอย่างไร น่าจะเตรียมอาหารไก่ไปให้พอแก่จำนวนไก่ที่ขังไว้ ทำอาหารเลี้ยงคน ในเรือจำนวนมาก ราวสัก ๒–๓ เดือน (เหลือไว้หน่อยดีกว่าขาด) หาซื้อยาก

เรื่องการป้องกันเหตุภัยในระหว่างเดินทาง เมื่อเรือออก จาก ปากน้ำ สมุทร ปราการ พ้น สันดอน ออกไปต้องดับไฟในเรือหมดทั้ง ๒ ลำ ต้องแล่นเรือไปทั้งที่

มืดๆ ไม่ให้ปรากฏแสงไฟในเรือเลยทุกๆ คืน เพราะเกรงว่าเรือดำน้ำของฝ่ายข้าศึก จะยังคงเพ่นพ่านวนเวียนอยู่บ้าง ส่วนตัวข้าพเจ้าไม่นึกกลัว เพราะมั่นใจว่าข้าศึกไม่น่าจะโจมตีเรือที่บรรทุกพวกของเขาเอง มีทั้งหญิงและชาย เพื่อความไม่ประมาท ทางการจึงต้องป้องกันไว้

เมื่อเรือถึงสิงคโปร์ ก็ได้ข่าวว่าเรือ "เยี่ยมสมุท" ระวางขับน้ำ ๕๐๐๐ ตัน ซึ่งเดินทางกลับจากประเทศญี่ปุ่น ได้เกยตื้นอับปางลงที่เกาะตุงชาในทะเลจีน เวลาประมาณ ๒ ทุ่ม นายนาวาโท หลวงชัยนาวา (ถนอม) เป็นกัปตัน ผู้บังคับการเรือช่วยได้นำตัวมาพักที่สิงคโปร์ และถึงแก่กรรมลงด้วยโรค นิวโมเนีย (ปอดบวม) พวกนายทหารในเรือทั้ง ๒ ลำ ได้ร่วมใจกันทำพวงหรีดไปเคารพศพ

เรือทั้ง ๒ ลำ ที่บรรทุกเชลยเยอรมัน คือ ปันสมุทร และ เด่นสมุทร ได้ออกจากสิงคโปร์ไปทางช่องมะละกา ตัดข้ามมหาสมุทรอินเดีย ตรงไปยังเมืองมัทคาท ประเทศอินเดีย เข้าทางช่อง สร้างคล้ายอ่าว

ออกจากริมฝั่ง รูปร่างเหมือนสังเวียนชนไก่ แต่กว้างใหญ่มาก สำหรับให้เรือเดินสมุทรอาศัยเข้าไปจอด ป้องกันคลื่นใหญ่ ๆ ได้ (เบรควอเตอร์)

มีเรือเดินสมุทรบรรทุกไม้ซุงเข้าไปจอดภายในกำแพงมหึมานี้ด้วย กำลังใช้ปั้นจั่นยกไม้ซุงทิ้งลงในน้ำให้กรรมกรต้อนซุงเข้าฝั่งอีกที

กรรมกรเป็นชาวทมิฬตัวดำปิดปี๋ รูปร่างสันทัดเกร็ง ทำงานกลางแดดเปรี้ยง ไม่ใส่เสื้อไม่นุ่งผ้า มีแต่ผ้าเตี่ยวชิ้นเดียวเท่าฝ่ามือปิดอวัยวะเพศ มีเชือกคาดเอวและเชือกผูกปลายผ้าเตี่ยว โยงผูกกับเชือกคาดเอว ทั้งข้างหน้าข้างหลัง ส่วนศีรษะใช้ผ้าขาวผืนใหญ่ ขนาดผ้านุ่งแขกยาม หรือแขกขายผ้าแถวพาหุรัด โพกศีรษะโดยเฉพาะเท่านั้น

การทำงานต้อนซุง ก็ใช้ซุงต้นเล็กหน่อย ขี่แทนเรือ ใช้แผ่นกระดานย่อม ๆ แทนพาย พายต้อนซุงต้นอื่น ๆ เข้าฝั่ง ให้ปั้นจั่นยกขึ้นบกอีกทอดหนึ่ง

ค่าแรงทำงาน ทราบว่าได้วันละ ๔ แอนนา (เงินอินเดีย) ๑ แอนนา เท่ากับ ๒ ไพ หรือ ๔ อัฐของไทย ๔ แอนนาเท่ากับ ๑ สลึงไทย

ส่วนอาหารกลางวัน ก็เห็นแต่ถั่วลิสงกระเทาะเปลือก มากินอย่างเดียวเพียงฝ่ายมือ ประมาณ ๒ กำมือเท่านั้น ดูเหมือนเป็นถั่วลิสงดิบ ไม่มีเค้าถูกคั่วเลย

การพักเหนื่อย ก็เห็นนอนบนไม้ซุงที่ลอยน้ำทั้งวัน ช่างอดทนจริง ๆ

เมื่อเรือปีนสมุทรและเด่นสมุทร ส่งเชลยขึ้นฝั่งหมดแล้ว ก็รับทหารฝรั่งเศส ทหารญวนที่สมรภูมิยุโรปลงเรือแล่นกลับไปส่งที่ไซ่ง่อนประเทศญวน

เมื่อถึงไซ่ง่อน เห็นคนพื้นเมือง ผิวพรรณสดสวย เปลี่ยนจากดำเป็นขาว อย่างตรงกันข้าม เหมือนท้องฟ้าขาวสว่างแจ่มใส ปราศจากเมฆฝนหนาทึบ

เห็นแต่ผู้หญิงเป็นกรรมกร ขนถ่านหินลงเรือเดินทะเล ส่วนผู้ชายลากรถ รับจ้าง เหมือนรถลากเมืองไทยสมัยก่อน ส่วนค่าจ้างขนถ่านหินของกรรมกรหญิง ก็วันละประมาณสลึงเดียวเท่ากับมัทราด

ค่าจ้างกรรมกรสมัย พ.ศ. ๒๔๖๐ กับ พ.ศ. ๒๕๒๐ ชั่วเวลา ๖๐ ปี ค่าแรงงานต่างกันถึง ๘๐ เท่า ขณะที่ข้าพเจ้ายังมีชีวิตอยู่บัดนี้ ต่อไปรุ่นลูก – หลานเหลนจะต่างกันสักเพียงไหน ขอให้ช่วยกันสั่งสอนเด็กๆ ให้รู้จักประหยัดการใช้จ่าย ให้สมดุลย์กับการหาได้โดยสุจริตเสมอ การหา ๆ ได้โดยจำกัดขอบเขต แต่การจ่ายอาจจ่ายมากกว่า ๑๐๘ อย่างเสียอีก ให้คิดถึงอนาคตที่จำเป็นต้องจ่ายในการป่วยไข้ตัวเอง ครอบครัว และสนองคุณผู้มีอุปการะคุณ เป็นสำคัญให้สมกับที่เราได้เกิดมาเป็นชาวเอเซียที่ดี

ประวัติ

นาวาตรี หลวงมหาสิทธเวช (มั่ม มาลยมาน)

เรื่องที่อยู่อาศัย ตั้งแต่จากบ้านเกิดเมืองสมุทรสงคราม เข้ามาอยู่กรุงเทพ ฯ

ตั้งแต่เกิดก็อยู่ในความ ทนุถนอมเลี้ยงดู ของคุณพ่อคุณแม่ และความอุปการะสั่งสอนของครูอาจารย์ ที่บ้านเกิดเมืองนอนสมุทรสงครามเรื่อยมา จนเรียนสำเร็จประโยคปถม เมื่ออายุ ๑๕ ปี

อายุย่าง ๑๖ ปี เข้ามาอยู่กรุงเทพ ฯ ได้รับความอุปการะเลี้ยงดู ให้ที่อยู่ที่กินในบ้านของคุณถมยาคุณหญิงใช้ เทพมณเฑียร, และคุณหลวงเชาวน์ ปรีชาลักษณ์ ที่คลองบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คุณหลวงเชาวน์ ปรีชาลักษณ์ ได้นำเข้าฝากเจ้าคุณ วัดอนงคาราม ให้เรียนชั้นมัธยม ในโรงเรียน "มัธยมศึกษาอุดม" ที่เมรุเก่าตรงข้าม วัดอนงค์ คุณ

หลวงพิลาศวรรณสาร (คุณครูพร้อม) เป็นครูประจำชั้นมัธยม ๑ เรียนจบประโยคมัธยม (มี ๓ ชั้น) เมื่ออายุ ๑๗ ปี บริบูรณ์ ด้วยความอุปการะคุณของ คุณถมยา, คุณหญิงใช้ เทพมณเฑียร, คุณหลวงเชาวน์ ปรีชาลักษณ์ เจ้าคุณวัดอนงค์, และคุณหลวงพิลาศวรรณสาร พระคุณของท่านทั้ง ๕ ท่านนี้ ยังคงอยู่ในความทรงจำระลึกถึงอยู่เสมอมิรู้ลืม

อายุย่าง ๑๘ ปี เข้าอยู่ประจำในโรงเรียนราชแพทยาลัย วังหลัง สมัยพระยาโอวาทวรกิจ เป็นผู้ปกครองนักเรียนจะออกจากโรงเรียนได้เฉพาะวันศุกร์ ถึงวันอาทิตย์ เย็นต้องกลับเข้าโรงเรียน

วิชาแพทย์ สมัยนั้นมี ๓ ชั้น เรียนจบสำเร็จเมื่ออายุ ๒๐ ปี บริบูรณ์ ได้รับราชการเป็นแพทย์ฝึกหัดในโรงพยาบาลศิริราช เงินเดือนๆ ละ ๓๐ บาท

ย้ายออกจากโรงพยาบาลศิริราช เข้ารับราชการในกองแพทย์ทหารเรือ เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้รับเงินเดือนๆ ละ ๘๐ บาท

เรื่องที่อยู่อาศัย แรกออกจากศิริราชพยาบาล ก็ไปพักอยู่กับ นายแพทย์ อั๋น สุวรรณภาณุ ซึ่งต่อมาได้เป็นหลวงสุวิชชานแพทย์ ที่ตึกแถวเช่าปากคลองตลาด

ต่อมาย้ายไปประจำกองทหารเรือ ที่สมุทรสงคราม ๖ เดือน พ.ศ. ๒๔๕๙ เมื่อแต่งงานแล้ว ย้ายเข้าประจำกองแพทย์ทหารเรือ และย้ายที่อยู่ไปอยู่บ้านพระยาสุนทรพิพิธ (ชิต สุนทรเวช) (ซึ่งต่อมาเป็นพระยาจ่าแสนบดี) บ้านข้างวัดศรีสุดาราม (วัดชีปะขาว) ในคลองบางกอกน้อย

ต่อมาเมื่อคุณพ่อแย้ม คุณแม่เที่ยง สกุณหงส์ซื้อที่และบ้านจากคุณหญิงเทพศาสตร์สถิตย์ได้แล้ว จึงได้ย้ายจากบ้านเจ้าคุณจ่าแสนข้ามไป อยู่บ้านที่ซื้อไว้ ฝั่งตรงข้ามบ้านเดิมของเจ้าคุณจ่าแสน

ขณะนั้น บุตรชายคนแรก อายุ 5 ขวบเศษ คนที่ 2 อายุ 1 ขวบเศษ

ต่อมาได้ย้ายจากบ้านที่ซื้อในคลองบางกอกน้อยออกมาเช่าตึกแถวพระคลังข้างที่อยู่ถนนหน้าพระลานตอนริม

แม่น้ำท่าช้างวังหลวงซึ่งเคยเป็นที่นำช้าง ลง อาบ น้ำท่านี้ทุกวัน

เริ่มแรกมาอยู่ตึกแถวท่าช้างวังหลวง เช่าได้เพียงคูหาเดียวแต่ถึงกระนั้นก็ยังเปิดรับตรวจ รักษาโรค ให้แก่ผู้ป่วยไข้ที่มาหาหรือรับไปตรวจรักษายังบ้านเรือน เมื่อเวลาว่างราชการด้วย จำได้ว่าปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ต่อกับ พ.ศ. ๒๔๖๙ เกิดอหิวาตกโรคระบาดชุกมาก เรือนคนคนไข้ของโรงพยาบาลทหารเรือมี ๖ หลังขนาดใหญ่ รับคนป่วยโรคอหิวาห์เต็มหมดทั้งในห้องและนอกห้อง นอกจากทหารแล้วยังรับประชาชนทั่วไปที่นำ มา ส่งโรงพยาบาล รับเฉพาะเพศชาย

ในเวลานั้นโรงพยาบาลตั้งอยู่ในบริเวณกระทรวงทหารเรือ ปากคลองมอญด้านเหนือ ซึ่งบัดนี้กระทรวงทหารเรือได้ย้ายไปอยู่พระราชวังเดิม ข้างวัดอรุณราชวราราม และวัดท้ายตลาด ส่วนโรงพยาบาลก็ย้ายไปเปิดใหม่ มีชื่อว่าโรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า ถนนพระเจ้าตากสิน

พ.ศ. ๒๔๗๔ บุตรชายคนที่ ๓ เกิดที่ตึกแถวเช่า ถนนหน้าพระลานตอนริมแม่น้ำ ท่าช้างวังหลวง กรุงเทพฯ

ปลายปีพ.ศ. ๒๔๗๔ ประมาณเดือน กุมภาพันธ์ (แต่สมัยนี้เปลี่ยนเป็น พ.ศ, ๒๔๗๕) เจ๊กร้านขายกาแฟห้องติดกับห้องของเรา เกิดทุจริตเผาห้องร้านค้าของตัวเอง เพื่อล้างหนี้สินที่กู้ยืมเขามาค้าขาย คงหาเงินใช้หนี้เขาไม่ได้ใกล้จะถึงตรุษจีน ทราบว่าเป็นธรรมเนียมของเจ้าหนี้ที่จะยกเลิกหนี้สินให้แก่ลูกหนี้ที่ถูกไฟไหม้

ห้องของเราอยู่ติดกับห้องที่ไฟไหม้ จึงต้องไหม้ไฟตามเขาไปด้วย แต่เผอิญยังมีห้องว่างที่ตึกหัวมุมแถวเดียวกันอีกห้องหนึ่ง เราจึงได้ย้ายไปอยู่ห้องใหม่นี้ได้ทันทีไม่สู้ลำบากมากนัก มิฉะนั้นนอกจากจะสูญเสียทรัพย์สมบัติไปในกองเพลิงก็มากอยู่แล้ว ยังต้องเป็นกังวลในการหาที่อยู่ใหม่ ซึ่งไม่แน่ว่าจะหาได้ยากหรือง่าย และจะต้องเสียเงินทองเพิ่มขึ้นอีกมากน้อยเพียงใด ที่ใหม่จะเหมาะสมหรือไม่ก็ไม่รู้ สมกับคำพังเพยที่ว่า "ถูกน้ำท่วมบ้านสิบครั้ง ยังไม่เท่าถูกไฟไหม้ครั้งเดียว"

ซึ่งในชีวิตของเราก็ได้ถูกมาแล้วทั้งสองอย่าง ดังจะได้กล่าวต่อไปใน พ.ศ. ๒๔๘๕

พ.ศ. ๒๔๗๕ เปลี่ยนการปกครองจากแบบสมบูรณาธิปตัย เป็นแบบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎร์

พ.ศ. ๒๔๗๘ ซื้อที่ดินเหนือวัดชนะสงคราม ริมถนนจักรพงษ์ ตรงข้ามหัวถนนบ้านแขก และสร้างตึกแถว ๓ ชั้น ๗ คูหา ดาษฟ้าคอนกรีตเสริมเหล็ก ด้านหน้าตึกชั้น ๓ มีอักษรว่า "มาลยมาน" ส่วนหน้าชั้นล่างมีแผ่นป้ายหน้าร้านว่า "มหาสิทธวโรสถ" เป็นที่ตรวจรักษาโรคและปรุงยาให้คนไข้ โดยย้ายบ้านและที่ตรวจรักษา โรคจากตึก แถวเช่าท่าช้าง วังหลวง มาอยู่ที่ตึกสร้างใหม่ เมื่อสร้างเสร็จและอยู่กันต่อมาจนบัดนี้

พ.ศ. ๒๔๗๕ เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ระหว่าง อังกฤษ อเมริกา รัสเซีย ฝรั่งเศษ กับ เยอรมัน ญี่ปุ่น ส่วนไทยถูกบีบให้เข้าข้างญี่ปุ่นด้วย

พ.ศ. ๒๔๘๕ เกิดน้ำท่วมใหญ่ใน กรุงเทพ ฯ นานถึงเดือนครึ่ง หน้าตึกที่ทำการตรวจรักษา และภายในตัวตึกชั้นล่าง น้ำท่วมสูงเกือบ ๑ ศอก ต้องย้าย

ของในตู้ชั้นล่างขึ้นไว้ชั้นสอง แต่ถึงกระนั้นก็มิได้เลิกการตรวจรักษา ยังคงทำอยู่อย่างเดิม โดยใช้เก้าอี้วางเป็นระยะ ๑ ฟุต ตั้งแต่หน้าประตูทางเข้าจนถึงโต๊ะตรวจโรค ส่วนคนไข้ ถ้าอยู่ใกล้สำนักงาน เขาก็เดินลุยน้ำมาหา ถ้าอยู่ไกลหน่อย ก็เอาเรือมาจอดบนทางเท้าหน้าสำนักงาน ถ้าคนไข้มีอาการมากมาหาที่สำนักงานไม่ได้ เขาก็เอาเรือมารับหมอไปตรวจรักษาที่บ้าน

น้ำท่วม หน้าตึก สูงจาก พื้น ทางเท้าถึง ๑ ศอก เรือมาดแจว และเรือพาย นำเอาของสวน เช่นลูกจาก มะพร้าวอ่อนทั้งทะลาย ส้ม ผลไม้ และของกินต่าง ๆ บรรทุกเรือมาจอดบนฟุตปาต หน้าตึกเป็นแถว คล้ายตลาดน้ำในแม่น้ำลำคลองฉะนั้น

โดยที่น้ำท่วมมากอยู่นานถึงเดือนครึ่ง จึงเป็นเหตุให้เกิดดินโคลนทับถมอยู่ในตู้ชั้นล่างหนามาก เมื่อน้ำลดแห้งแล้วกอบโกยเอาขี้เลนในตู้ออก ก็พบลูกปลาไหลตัวเท่าตะเกียบ ๑ ตัวอยู่ในดินเลนนั้น

คำไว้อาลัย

ด้วย นาวาตรี หลวงมหาสิทธเวช ....(มั่น มาลยมาน) เป็นเพื่อนรักคนแรกของข้าพเจ้า เกือบจะว่าในโลกก็ว่าได้ ข้าพเจ้ามีเพื่อนฝูงมาก แต่ที่ก่อน คุณหลวงมหาสิทธเวช หามีไม่ ข้าพเจ้าคบหากันมาและรักใคร่กันมาก ตั้งแต่อายุ 4–5 ขวบ นับว่าเป็นเพื่อนเก่าแก่คนแรกทีเดียว ท่านบิดาของคุณหลวงมหาสิทธเวช (หมอบุญ) ท่านเป็นนายแพทย์ประจำจังหวัดสมุทร-สงคราม แลได้ลงน้ำสาบานเป็นพี่ท่านบิดาข้าพเจ้า เพราะท่านปู่หลวงมหาสิทธเวช กับปู่ข้าพเจ้า ก็ได้ลงน้ำสาบานเป็นพี่น้องกัน ตั้งแต่สมัยก่อนข้าพเจ้าเกิด คุณหลวงมหาสิทธเวชกับข้าพเจ้า หาได้ลงน้ำสาบานเป็นพี่น้องกันไม่ แต่ก็เป็นเพื่อนที่รักกันมาก นอนด้วยกัน กินด้วยกัน ไปเที่ยวไหนก็ไปด้วยกัน มาตั้งแต่เด็ก ๆ จนกระทั่งต่างคนต่างรับราชการมีงานมีหน้าที่ แต่ก็ยังไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ หลวงมหาสิทธเวชกับข้าพเจ้าเรียนหนังสืออยู่ที่วัดใหญ่ อำเภอเมือง สมุทรสงคราม

ด้วยกัน หลวงมหาสิทธเวช อ่านหนังสือออกก่อนข้าพเจ้า เสียงเขาอ่านตำรายาจากสมุดข่อยโบราณดังลั่น แต่ตัวข้าพเจ้านะซิแม่เกยยังไม่จบ อ่านได้บ้างไม่ได้บ้าง ต่อมาข้าพเจ้ามาเรียนหนังสือในกรุงเทพ ฯ ที่โรงเรียนสุขุมาลลัยวัดพิชัยญาติการาม ส่วนคุณหลวงมหาสิทธ เมื่อจบโรงเรียน วัดบ้านแหลมแล้ว ก็มาเข้าเรียนมัธยมโรงเรียนอนงคาราม วัดอนงค์ ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กัน ขณะนั้นคุณพ่อหมอบุญ ได้อาศัยบารมีท่านเจ้าคุณพระยาราชพงษานุรักษ์ (ชาย บุนนาค) ซึ่งเป็นผู้ว่าราชการเมืองสมุทรสงคราม หรือสมัยนั้นเรียกว่าเจ้าเมือง บ้านอยู่คลองสมเด็จเจ้าพระยา คุณพ่อหมอบุญก็ได้ฝากฝังหลวงมหาสิทธเวช ให้พักที่บ้านท่าน จนเรียนสำเร็จมัธยมหกซึ่งสูงสุดในเวลานั้น เพราะยังไม่มีมัธยมแปด ขณะที่หลวงมหาสิทธเวช เรียนสำเร็จชั้นมัธยมหกแล้วนั้นข้าพเจ้าและหลวงมหาสิทธเวชก็ได้ไปวิงวอนคุณพ่อหมอบุญ ในอันที่จะให้หลวงมหาสิทธเวชมาเข้าโรงเรียนนายร้อยทหารบก (คือโรงเรียนนายร้อย จ.ป.ร. เดี๋ยวนี้) อาจจะเพราะเขาเห็นข้าพเจ้าแต่งตัวเป็นนักเรียนนายร้อย

โก้มาก เขาคงอยากแต่งตัวสวยอย่างข้าพเจ้า แต่แทนที่คุณพ่อหมอบุญท่านจะยินดีตามความ ประสงค์ ของเราทั้งสอง ท่านกลับพูดกับข้าพเจ้าในขณะรับประทานอาหารร่วมกันที่บ้านว่า "พ่อมั่ม" หมายถึงตัวข้าพเจ้า เพราะเราชื่อมั่น เหมือนกัน ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่าเพราะเหตุใดจึงชื่อซ้ำกัน อาจจะเนื่องจากข้าพเจ้าและหลวงมหาสิทธเวชเมื่อสมัยเด็ก ๆ คงจะอ้วนพีด้วยกันทั้งสองคน เพราะเมื่อสมัยโบราณทารกอ้วน ๆ เขามักตั้งชื่อกันว่า "มั่ม" มีหลายคนด้วยกัน

คุณพ่อหมอบุญท่าน ตอบข้าพเจ้าต่อหน้าหลวงมหาสิทธเวช ซึ่งอยากจะเป็นนักเรียนนายร้อยอย่างข้าพเจ้านักว่า "พ่อเป็นหมอ ก็อยากให้ลูกเป็นหมอตามพ่อ พ่ออยากขอให้เขาเป็นนักเรียนแพทย์ จะได้สืบตระกูลหมอต่อไป" ข้าพเจ้าทั้งสองก็งงงัน ไม่กล้าคัดค้านท่าน เพราะเด็กสมัยโบราณ เขาไม่โต้เถียงบิดามารดา กันอย่างสมัยนี้

ตกลงข้าพเจ้าสำเร็จโรงเรียนนายร้อยได้เป็นนายทหาร และภายหลังคุณหลวงมหาสิทธเวชก็สำเร็จเป็นนายแพทย์ ตั้งแต่สมัยนักเรียนแพทย์อยู่ห้องแถวชั้นเดียวเขียว ๆ ในบริเวณศิริราชพยาบาลเดี๋ยวนี้ ที่เล่านี้เป็นประวัติการณ์ระหว่างข้าพเจ้ากับคุณหลวงมหาสิทธเวชเพื่อนที่รักยิ่งของข้าพเจ้า คุณหลวงมหาสิทธเวชไปเป็นหมอทหารเรืออยู่ที่ป้อมเมืองสมุทรสงคราม ส่วนข้าพเจ้าเป็นนายทหารบกอยู่ที่ราชบุรี

คุณหลวงมหาสิทธเวชผู้นี้ เป็นผู้มีความพยายามในเรื่องการตั้งฐานะและรากฐาน ท่านชอบซื้อที่ดิน และซื้อตึกแถว จนขณะนี้ท่านมีตึกแถวเป็นแถว ๆ และที่ดินแปลงใหญ่ ๆ ทางถนนกล้วยน้ำไท นับราคาเป็นสิบ ๆ ล้าน หลวงมหาสิทธเวชเป็นคนมัธยัสถ์ และเป็นคนไม่สุรุ่ยสุร่าย เคยทำบุญใหญ่ ๆ หลายครั้ง ท่านชอบทอดกฐิน และสะสมทรัพย์ไว้ให้แก่บุตรหลาน มีบุตรชายเป็นนายแพทย์สมัยใหม่ถึงกับได้ไปเรียนต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีคนหนึ่ง กับอีกคนหนึ่งก็เป็นแพทย์ทางทันตแพทย์ และคนสุดท้องก็เป็นอาจารย์อยู่มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์บางเขน น้องสาวคนใหญ่ของหลวงมหา-สิทธเวชชื่อม้วน สมรสกับครูโรงเรียน น้องคนใหญ่ซึ่งบัดนี้ได้สิ้นชีวิตไปแล้ว และข้าพเจ้าก็ได้ไปเผาถึงในสวนบ้านนอกอันอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด เพราะน้องคนนี้เขาเรียกข้าพเจ้าว่าคุณพี่ สมัยสาว ๆ เขาเป็นคนหุงข้าวทำครัวให้ข้าพเจ้ากินมานาน เพราะบางครั้งถ้าข้าพเจ้าถูกบิดาหรือมารดาลงโทษ ข้าพเจ้าก็จะหนีไปอยู่ที่บ้านคุณพ่อบุญนานเป็นเดือน ๆ นับว่าท่านเป็นผู้มีบุญคุณให้ข้าพเจ้าได้กินอยู่อย่างสบาย และถ้าไปอยู่ที่อื่นท่านบิดาข้าพเจ้ากีมีโอกาสจะไปเอาตัวข้าพเจ้า มาลงโทษต่อได้ แต่ที่บ้านคุณพ่อหมอบุญแล้วบิดาข้าพเจ้ากลัวเกรงและนับถือ ไม่กล้าลงโทษข้าพเจ้าในขณะที่อยู่บ้านคุณพ่อหมอบุญเลย อย่าว่าแต่ตัวข้าพเจ้าเลย แม้แต่บิดาข้าพเจ้าเองก็ยังถูกคุณพ่อหมอบุญเรียกตัว มาดุว่าในเรื่องการเป็นนักเลงของบิดาข้าพเจ้าบ่อย ๆ และท่านบิดาข้าพเจ้าก็ยอมเคารพนับถือเชื่อฟังคุณพ่อหมอบุญ เพราะท่านถือว่าเป็นพี่บังเกิดเกล้าของท่าน

ส่วนคุณหลวงมหาสิทธเวชกับข้าพเจ้านั้น เมื่อตอนรุ่น ๆ หนุ่ม พอใครเห็นหน้าหลวงมหาสิทธเวชก็มักจะเห็นหน้าข้าพเจ้าเป็นประดุจเงาตามตัวกัน หลวงมหาสิทธเวชทำการสมรสกับญาติข้าพเจ้า และเกิดหลาน ๆ อยู่หลายคนจนบัดนี้

ในการสิ้นชีวิตของหลวงมหาสิทธเวช ทำให้ข้าพเจ้าระลึกถึงความรัก และความดี ของเขาจน ถึงน้ำตาไหล แต่จะไปในงานศพเขาก็เดินไม่ถนัด สวมรองเท้าก็ไม่ได้ เพราะเท้าเป็นแผลหกล้มในเมื่อมีอุทกภัยคราวนี้ น้ำท่วมห้องรับแขกสูงแค่หัวเข่า ทำให้ต้องอพยพไปอยู่ที่อื่น เสียสองเดือน งานสวดศพคุณหลวงมหาสิทธเวช แม้ข้าพเจ้าจะเดินไม่ได้ ก็ได้ฝากพวงมาลาไปเคารพศพ และให้ลูกชายใหญ่ ๆ ของ ข้าพเจ้า ไป ใน งานศพ แทนข้าพเจ้า

เดชะคุณงามความดีของ คุณหลวง มหาสิทธเวช ซึ่งข้าพเจ้าเห็นแต่เขาทำบุญ ไม่เคยทำบาปกรรมอะไร

เลย จึงขออำนาจแห่งคุณงามความดีของเขา จงดลบันดาล ให้วิญญาณของเขาได้ไป อยู่ใน สัมปรายภพ ด้วยความสุข เถิด

(พันเอกหลวงยุทธสารประสิทธิ์) เกลอแก้วเกลอขวัญ

คำไว้อาลัย

พี่หมอก็เช่นเดียวกับแพทย์อื่น ๆ ที่เรารู้จัก ได้พยายามช่วยคนไข้ทุกคนที่มารักษา โดยไม่คำนึงถึงค่ารักษา ไม่ว่าคนไข้จะอยู่ในฐานะเช่นไร เพราะถือเสียว่าการช่วยคนที่กำลังทนทุกข์ ทรมานเพราะโรคภัยไข้เจ็บให้ได้รับความสุขสบาย มีค่ากว่าเงินที่จะได้รับเป็นค่ารักษา ความสุขใจที่ช่วยให้คนพ้นทุกข์มีค่ากว่าเงิน เป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตาอย่างแท้จริง

ยิ่งกว่านั้น ข้าพเจ้าเคย ได้รับ ความ กรุณาจากพี่หมอมาแล้ว เป็นความกรุณาที่ข้าพเจ้าไม่เคยลืมเลยตลอดเวลา 40 ปีที่ผ่านมา และคงจะจดจำและระลึกถึงไปตลอดกาลนาน.

เรื่องมีอยู่ว่า ขณะสงครามและกรุงเทพฯ กำลังถูกบอมบ์ ลูกชายของข้าพเจ้าซึ่งอายุเพียง 5–6 ขวบเกิดไม่สบาย จึงพาไปให้พี่หมอตรวจ เมื่อตรวจแล้วสงสัยว่าจะเป็นไข้ไทฟอยด์ ซึ่งพี่หมอเองก็รักษาได้ แต่

เพื่อความปลอดภัยของคนไข้เอง พี่หมอต้องการให้แพทย์ที่มีความชำนาญทางโรคนี้ยิ่งกว่าพี่หมอเป็นผู้รักษา ซึ่งเป็นการแสดงถึงน้ำใจอันงาม ที่ไม่หวงคนไข้ไว้แต่ผู้เดียว เพราะคำนึงถึงความปลอดภัยของคนไข้เป็นใหญ่ เท่านั้นยังไม่พอ พี่หมอยังอุตส่าห์พลอยผ่าอันตรายนำไปด้วยตนเอง ทั้งๆ ที่ในยามเช่นนั้นคงไม่มีใคร ๆ อยาก ออกจากบ้านถ้าไม่มีความจำเป็นจริง ๆ

ด้วยกุศลผลบุญที่พี่หมอได้สร้างสมไว้ ขอให้ดวงวิญญาณของพี่หมอ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

ดร. จี๊ด เศรษฐบุตร

คำไว้อาลัย

ป๋า นาย และน้า (คุณพ่อมั่ม คุณแม่ยิ้ม และคุณน้าชื่น มาลยมาน) เป็นพ่อ–แม่ตัวอย่างที่มีความเป็นห่วงลูก–หลาน พยายามเก็บหอมออมริบทุกสิ่งทุกอย่างไว้ เพื่อความสุขของลูกหลานตลอดจนถึงเหลนต่อ ๆ ไป สมดังคำปฏิญาณของท่านที่ให้ไว้ว่า "เราจะบำรุงวงษ์ตระกูลให้เจริญ" และท่านก็ได้บอกกับลูกหลานเสมอว่า ป๋า นาย และน้า "มั่ม ยิ้ม ชื่น ทำหน้าที่ ให้ สมบูรณ์แล้ว" ท่านได้ให้ทรัพย์ ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ และวางรากฐานที่ดีไว้ให้ลูก – หลาน – เหลน ครบบริบูรณ์แล้ว เพียงแต่ว่าผู้ใดจะรักษา และดำเนินรอยตามท่านให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไปได้หรือไม่เท่านั้น

ป๋าเป็นคนประหยัด รอบครอบ ถี่ถ้วน แต่ไม่ถึงกับตระหนี่ เหนียว - แน่น จนถึงกับทำตัวให้อดอยาก ป๋าเป็นคนเก็งการณ์ไกลดังที่ท่านนิยมเก็บเงินโดย

การซื้อที่ดินและเครื่องลายคราม ซึ่งต่อมาของทุกอย่างมีราคาสูงขึ้น จนกระทั่งรุ่น ลูก–หลาน–เหลน ไม่อาจหาซื้อได้ จึงได้อาศัยแบ่งปันกันจากของที่ป๋าสะสมไว้ ของทุกอย่างป๋าจะเก็บอย่างเป็นระเบียบแม้กระทั่งเศษกระดาษถุงต่าง ๆ ท่านจะนำมารีดด้วยมือจนเรียบ จัดแบ่งเป็นขนาดใหญ่–เล็ก มัดรวมไว้เป็นพวก ๆ และเพื่อป้องกันฝุ่น ทั้งให้สะดวกแก่การค้นหา ท่านมักจะใช้กระดาษห่ออีกชั้นหนึ่ง เขียนกำกับไว้ว่ามีของสิ่งใดอยู่ในนั้น ถ้าเป็นของมีค่าก็จะบอกที่มาและความสำคัญของของสิ่งนั้นด้วย ของเล่นของหลาน ๆ ที่เล่น แล้วทิ้งกันไว้เกลื่อนป๋าก็จะคอยตามเก็บรวบรวมไว้ให้ โดยไม่เคยเอ่ยปากดุว่าเลย

ป๋าเป็นคนทันสมัยในการวางรากฐานให้ลูกหลาน เมื่อหลานคนใดเกิด ป๋าจะนำเงินไปซื้อพันธบัตรให้เป็นของขวัญในนามของหลานคนนั้น และจะฝากเงินสมทบให้ทุกปี โดยบอกว่า เพื่อเป็นตัวอย่างให้พ่อ–แม่ ของหลาน ๆ ทำตามต่อไป เพราะในอนาคตการเรียนขั้นปริญญาในเมืองไทยไม่เพียงพอที่จะไปหางานทำ ฉะนั้น

หลานทุกคนจะต้องเรียนให้จบปริญญาในเมืองไทย แล้วจึงไปเรียนโทต่อในต่างประเทศ ซึ่งการเรียนนี้ป้าเชื่อว่าจะต้องใช้เงิน มากกว่า ที่ป้าเคยส่งรุ่นลูก ไปเรียนหลายเท่านัก ป้าอยากเห็นลูก–หลาน–เหลน ทุกคน ได้เรียนสูงสุดเท่าที่ความสามารถของแต่ละคนจะทำได้ เพราะวิชาความรู้จะ เป็นสมบัติติดตัว ที่จะคอย เกื้อหนุนและใช้ประโยชน์ไปได้จนตลอดชีวิต ป้าพยายามสนับสนุนให้ลูก–หลาน เรียนแพทย์ เพราะป้าบอกว่าอาชีพหมอเป็นอาชีพอิสระ และได้สร้างบุญกุศล

ป้าเป็นผู้ที่มีความมานะ อดทน และเป็นคนแก่ที่น่ารัก ไม่เคยจู้จี้ ขี้บ่นให้คนใกล้ชิดได้รำคาญเลย ถ้าท่านไม่พอใจหรือต้องการสั่งสอนสิ่งใด ท่านมักจะนำเรื่องเก่า ๆ มาเล่าเปรียบเทียบเป็นอุทธาหรณ์ หรือแต่งเป็นคำกลอนเขียนไว้ตาม ฝาห้องด้วย ชอล์กให้ ทุกคนได้อ่านบ่อย ๆ และจดจำไว้ ดังเช่นที่ได้พิมพ์ไว้ในหนังสือนี้ด้วยเป็นบางบท

ป้าเป็นคนที่มีความจำดีเยี่ยม ไม่เคยหลงลืมโดยเฉพาะเรื่องการเงินไม่เคยคิดเงินผิดเลย สำหรับเรื่อง

อื่นๆ ส่วนมากป้ามักจะเป็นผู้คอยเตือนให้ลูกหลานระลึกได้อยู่บ่อย ๆ แม้เมื่อยามใกล้จะสิ้นใจ ป้ากระสับกระส่ายอยู่สัก 10 นาที บอกว่า นั่ง นอนท่าไหนก็ไม่สะบาย แต่กระนั้น ป้า ก็ยังพูด และ ทดสอบ ตัวเองอยู่ ตลอดเวลา โดยการมองหน้าและเรียกชื่อลูก – หลานที่ห้อมล้อมอยู่ทีละคนจนครบหมดทุกคน เมื่อครบครั้งหนึ่งป้าก็จะบอกว่า "เห็นไหม ประสาทตา ประสาทความจำของปู่ยังดีอยู่นะ" เมื่อจะพาไปส่งโรงพยาบาลก็บอกว่า ป้าเป็นหมอเองย่อมรู้ดี ถ้าจะพาไปโรงพยาบาลก็ให้ป้าหมดสติเสียก่อน

ป้าสั่งสอนให้ลูกหลานเป็นคนกตัญญูรู้จักบุญคุณคน โดยป้าได้กระทำตนเป็นตัวอย่าง ในวันสงกรานต์ของทุก ๆ ปี ป้าจะต้องนำสิ่งของไปกราบเยี่ยมเป็นการระลึกถึงพระคุณของผู้ที่มีบุญคุณแก่ป้าทุกท่าน ป้าจะชวนให้ลูกหลานที่ว่างอยู่พอจะไปได้ไปด้วย โดยประสงค์จะให้รู้จักผู้มีพระคุณของป้าไว้ และป้าก็ได้มีชีวิตอยู่จนกระทั่งผู้ มีพระคุณ คนสุดท้าย ของป้าสิ้นชีวิต ไปก่อน ป้าเป็นโรคกระเพาะเรื้อรัง เคยป่วยหนัก 2–3 ครั้ง ทุก

ครั้งที่หายป่วย ป้าจะแจกเงินให้กับผู้ที่อยู่พยาบาลใกล้ชิดป้าทุกคราวไป แม้กระทั่งวันสุดท้ายที่ป้าจะสิ้นชีวิต ในตอนกลางวันป้าอาเจียนเป็นลมแน่นิ่งไป เมื่อพวกเด็ก ๆ ในบ้านช่วยกันนวดเฟ้นจนป้าฟื้นแล้ว ป้าก็แจกเงินให้เป็นรายคน พร้อมกับอวยชัยให้พรอย่างยืดยาว

ป้าเป็นผู้ที่ไม่ประมาทในชีวิต นอกจากจะจัดการเรื่องทรัพย์สินแล้ว ป้ายังเตรียมเขียนประวัติตนเองไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษา เตรียมแม้กระทั่งเสื้อผ้าที่จะใช้สวมใส่ หลังจากสิ้นชีวิตโดยห่อและเขียนสั่งการไว้เรียบร้อย ป้าสิ้นชีวิตอย่างสงบเมื่อเวลาประมาณ 0.15 น. ก่อนเริ่มวันใหม่ของวันเสาร์ที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ด้วยโรคที่ป้าสันนิฐานเองว่า กระเพาะทะลุ รวมศิริอายุได้ 85 ปี 5 เดือน กับ 4 วัน

จากผลที่ป้า กระทำแต่คุณความดี และสร้างสมบุญกุศลไว้มาก เราลูก–หลาน–เหลน จึงเชื่อว่าดวงวิญญาณอันบริสุทธิของป้าคงจะไปสู่ที่สุขคติ และได้พบกับ นาย และน้ำ ดังที่ป้าปรารถนาไว้

ลูก–หลาน–เหลน

จดหมายถึงคุณปู่

บ้านบางลำภู

18 มีนาคม 2522

กราบเท้าคุณปู่ที่เคารพของหลาน ๆ

จดหมายฉบับนี้ หลานเขียนถึงคุณปู่โดยที่ไม่สามารถส่งทางไปรษณีย์ แต่หลานก็แน่ใจว่าคุณปู่จะได้รับโดยทิพย์วิญญาณ คุณปู่จากไปในขณะเมื่อหลานยังอยู่ต่างแดน มิได้อยู่ใกล้ชิดแสดงความกตัญญูกตเวที สำหรับหลาน ๆ คุณปู่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดคนหนึ่ง คุณปู่เป็นผู้เลี้ยงดูหลาน ๆ มาแต่เล็กแต่น้อยแทบจะเสมอด้วยบิดามารดา คุณปู่เป็นผู้ที่ยอมกระเบียดกระเสียนเพื่อปูอนาคตให้หลาน ๆ คุณปู่เป็นแหล่งสรรพความรู้และสารานุกรมเคลื่อนที่ของหลาน ๆ ที่สำคัญที่สุดก็คือคุณปู่เป็นคุณปู่ตลอดชีวิตของคุณปู่มีแต่การให้มิมีที่สิ้นสุด บางครั้งคุณปู่ก็ทำให้หลานกลุ้มใจ เมื่อเห็น

คุณปู่แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ แต่คุณปู่ก็มักจะพูดว่า "ปู่ไม่ต้องการอะไรอีกแล้ว นอกจากจะเห็นหลาน ๆ ของปู่ได้ดี" บัดนี้ปู่ไม่อยู่แล้วทิ้งไว้แต่ความรัก ความอาลัยที่หลาน ๆ มีต่อปู่ สิ่งเล็กน้อยที่สุดที่หลานจะทำได้ในเวลานี้ก็คือ กราบเท้าคุณปู่ด้วยความเคารพรักและอาลัยสุดที่จะบรรยาย หลาน ๆ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยจงดลบันดาลให้กุศลกรรมที่คุณปู่สร้างสมมาในขณะมีชีวิตส่งผลให้คุณปู่ประสพความสุขในสัมปรายภพเทอญ

ด้วยความเคารพรักอย่างสูงยิ่ง

น.พ. ชุติพร พ.ญ. ดวงมาลย์ มาลยมาน
และ ด.ญ. นวาระแพศนินุช มาลยมาน ผู้เหลน และ
นายพัฒน์นรา มาลยมาน

หน้าหนึ่งจากบันทึกของ "อุ้ง"

.... ต้องเปิดสมุดบันทึกมาเขียนต่อ ทั้งที่คิดว่าคงจบแล้วสำหรับวันนี้ วันศุกร์ที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๑ ถึงจะดึก มากแล้วก็ยังต้องการบันทึกเหตุการณ์และความนึกคิด ของอุ้งเองไว้

หลังจากได้รับโทรศัพท์จาก "น้องบุษ" เราสามคน คือ คุณพ่อ คุณแม่ และอุ้ง ก็รีบตรงไปบ้านอาว์เป็น เลยสี่แยกบางนาไปโน่นแน่ะ ทางไกลรถช้าไม่เหมือนใจเราเลย ทำไมจะไม่ใจร้อนล่ะ น้ำเสียงของ "น้องบุษ" เมื่อบอกว่าคุณปู่เจ็บหนักฟังแล้วใจคอไม่ดีเลย

ระหว่างทางคุณพ่อก็บ่นอุบเลย.. เพราะลืมใบมีดที่จะตัดขวดยาฉีด คุณพ่อเตรียมอุปกรณ์การปฐมพยาบาลไปมากมาย คุณพ่อไม่ได้เตรียมใจไว้เลยกับเหตุการณ์ที่จะเขียนต่อไป

เมื่อเราเข้าไปในห้อง พบร่างคุณปู่ซึ่งนอนสิ้นใจอยู่บนเตียง ทั้งห้องมี อาว์แป๋น อาว์บุญ น้องบุษ และเราสามคน ทุกคนนั่งลงกับพื้นเว้นคุณพ่อซึ่งยืนจับตานิ่งอยู่ที่ร่างคุณปู่ในมือถือ Stetoscope นิ่งอยู่เป็นนาน.......... คุณปู่สิ้นใจก่อนหน้าที่เราจะไปถึงเสียอีกคุณแม่ทำลายความเงียบโดยพูดขึ้นว่า "ไปกราบเสียซิค่ะ" คุณพ่อจึงเดินเข้าไปเปิดผ้าห่มและกราบนิ่งที่เท้าของคุณปู่ คุณพ่อร้องไห้เป็นครั้งแรกในชีวิตที่ได้เห็น คุณพ่อเป็นคนเข้มแข็ง แต่คราวนี้ท่านสูญเสีย "พ่อ" ผู้เป็น "ผู้ให้" อย่างสมบูรณ์ไป

น้องอ้อยร้องไห้อยู่ที่ระเบียง อุ้งได้แต่ปลอบโยนไปตามเรื่อง การจากไปของคุณปู่ทำให้หลานๆเสียใจมาก อุ้งอยากให้คุณปู่ทราบจังเลยว่า ทุกอย่างที่คุณปู่ทำเพื่อหลาน ๆ มีค่ามากและหาค่ามิได้ สำหรับความรักความห่วงใยที่คุณปู่มีต่อหลาน และสำหรับอุ้งเอง คุณปู่ก็ได้ให้ในสิ่งที่หาค่ามิได้ คุณปู่เป็นผู้หนึ่งที่ให้ชีวิตอุ้งสมบูรณ์ ถึงอุ้งจะเป็นหลานซึ่งไม่ค่อยได้ใกล้ชิดคุณปู่ หา

โอกาสแสดงความกตัญญูกตเวทีได้น้อย แต่อุ้งก็เสียใจใน
การจากไปของคุณปู่ไม่น้อยกว่าใคร และตั้งใจเสมอที่จะ
กตัญญูต่อ "มาลยมาน" ของคุณปู่

ศากุน มาลยมาน

นายแพทย์ชี้จุดแก้ไขความวุ่นวาย
ในสังคม

ของ

แพทย์เวชกรรม ๑๖๖๓

บทนำ

เมื่อข้าพ เจ้า ยังอยู่ ในวัยเด็ก และวัยรุ่น แม้ว่า บิดามารดา ของข้าพเจ้า จะเป็น ชาวพุทธ คือ ไปวัด ทำบุญ ตักบาตร ฟังเทศน์ ถือศีลห้าบ้าง ศีลแปดบ้าง ข้าพเจ้าก็ ร่วม ทำกับ ท่านมาโดย ตลอด แต่ ความสงสัย หลายอย่างเกี่ยวกับคำสอนของ ศาสนาพุทธก็มี อยู่ใน ใจตลอดมา เช่น พระท่าน สอนว่า ให้หมั่น ทำบุญ ไว้เถิดเกิดชาติหน้า จะ ได้ พบความ สุข ความ สบาย จะร่ำ รวย จะ ขึ้นสวรรค์ ถ้าทำบาปทำชั่วเวลาตายจะ ไปนรก ซึ่งเด็กส่วนมากก็เชื่อตาม ในระยะศึกษาเล่าเรียนในมหาวิทยาลัย ก็ไม่มีเวลา จะมาศึก ษาหรือซัก ถาม ข้อข้องใจกับ ใครได้เกี่ยว กับ ศาสนา พุทธ เช่น นรก สวรรค์ มี จริง หรือ ไม่ ชาติก่อนและชาติหน้ารู้กันได้อย่างไร คนตาย ไปแล้วจะเกิดอีกหรือไม่ หรือ จะไปไหน การ ทำบุญไว้ เพื่อหวัง

เอาบุญใน ชาติหน้าจะได้จริงหรือ ทำไม ทุกคน จึงเกิดมารวยจนผิดกัน มีทุกข์ มีสุขผิดกัน สิ่งเหล่านี้เป็นเพราะกรรมเก่าที่เขาทำไว้ในชาติก่อนจริงแน่หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนเคารพบูชากันนั้นมีตัวตนจริง หรือไม่ เรื่องผีสิงคนจนแสดงท่าทางแปลก ๆ เป็นไปได้อย่างไร การที่คนนั่งสมาธิ วิปัสสนา แล้วเห็น นรก เห็น สวรรค์ หรือถึงนิพพานนั้น จะจริงเท็จอย่างไร ข้าพเจ้า มีความ แคลงใจอยู่ตลอดเวลา

ข้าพ เจ้า เคย ถาม ปัญหา เหล่านี้เมื่อ เป็นผู้ ใหญ่แล้วกับคนหลายคน ก็ยังคงได้รับ คำตอบไม่ เป็นที่พอใจ เพราะไม่มีเหตุผลที่จะทำ ให้ข้าพเจ้าเชื่อได้ ข้าพเจ้าเพิ่งจะเข้าใจหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนาและขจัดความสงสัยในปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวได้ เมื่อข้าพเจ้าหันมาศึกษาธรรมะซึ่งสอนในแนวใหม่ของท่านพุทธทาส ท่านปัญญานันทะ และของคุณปุ่น จงประเสริฐ เมื่อข้าพเจ้ามีอายุล่วงเข้ามาถึงวัยกลางคน คนขนาดอย่างข้าพเจ้ายังมีความ

หลงผิด โง่งมงายต่อปัญหาต่าง ๆ มานาน ข้าพเจ้าจึงไม่อยากให้คนรุ่นมี ต้องหลงงมงายไปนมนานอย่างข้าพเจ้า จึงได้เขียนหนังสือเล่มนี้ ขึ้นมาเพื่อช่วยเผยแพร่ความรู้ทางธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้นอีก โดยผ่านองค์การฟื้นฟูพุทธศาสนาของคุณปุ่น จงประเสริฐ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เชื่อหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง โดยอาศัย แนวคำสอนของท่านพุทธทาส ท่านปัญญานันทะ และของคุณปุ่น จงประเสริฐ เป็นหลักของการพิจารณาค้นคว้าหาความจริง

อนึ่ง ในฐานะที่เป็นแพทย์ ข้าพเจ้าขอแสดงความรู้ทางการแพทย์ที่มีบทบาทอย่างสำคัญมากในการเสริมสร้างรากฐานจิตใจของบุคคล มิให้เกิดมีความเห็นแก่ตัวขึ้นมาอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ อันยากจะแก้ไขด้วยวิธีใด ๆ ทั้งสิ้น รากเง่า ของความชั่วร้ายวุ่นวายในสังคมทุกวันนี้ เกิดมาจากความเห็นแก่ตัวจัดทั้งนั้น ข้าพเจ้าจึงอยากเชิญชวนผู้มีเงินเหลือกินเหลือใช้ทั้งหลาย

ที่ไม่เห็นแก่ตัว ให้อ่านข้อความในหนังสือเล่ม นี้ด้วยความพินิจพิจารณาอย่ามีเหตุผล เพียบริจาคเงินส่วนเหลือใช้ของท่านจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้แจกแก่ ประชาชนเพื่อความรู้นี้จะได้เผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ข้าพ-เจ้าไม่สงวนลิขสิทธิ์ในหนังสือเล่มนี้ แต่ห้ามดัดแปลงแก้ไขก่อนปรึกษากัน เพราะมีความรู้หลายตอนที่เกี่ยวกับวิชาแพทย์อันจะนำมาใช้รักษาและป้องกันโรคประสาทโรคบ้า โรควิกลจริตและความวุ่นวายต่าง ๆ ของสังคมตั้งแต่ในหมู่นักศึกษาจนถึงระดับ ข้าราชการ ชั้นนำที่บริ-หารประเทศชาติ

เรื่องความวุ่นวายทั้ง หลายของสังคมปัจจุบันในทุกระดับและทุกวงการ พวกเราทุกคนสามารถช่วยกันแก้ไขและทำให้สงบเรียบร้อยได้แน่นอน แต่ต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง เวลาระยะนั้นจะเร็วหรือช้าเพียงใดก็อยู่ที่การช่วยกันเผยแพร่ความรู้เช่น นี้ให้มากที่สุดโดยการแจกฟรีให้แก่ประชาชนได้ยิ่งดี ส่วนความรู้ทางธรรมะก็จะต้องศึกษาไปอย่างมีระเบียบเป็นขั้นเป็นตอนเหมือนการเรียนหนังสือในโรงเรียน เช่นจะเรียน ป. ๑ แล้วกละโดด

ข้ามไปเรียน ม. ศ. ๕ เลยย่อมเป็นไปไม่ได้ จึงขอให้ท่านผู้อ่านศึกษาเอาเองตามสติปัญญาของท่าน และช่วยกันให้หนังสือเล่มนี้แก่คนอื่นยืมไปอ่านด้วยจึงจะคุ้มค่าความดีทั้งหลายของ หนังสือเล่มนี้หากจะมีข้าพเจ้าขอยกให้แด่ คุณแม่ของผู้อ่าน หรือท่านผู้ที่จะมาเป็นแม่ของลูกในอนาคต

ธรรมะป้องกันและรักษาโรคประสาทได้

ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะเป็นแพทย์รักษาโรคภัยไข้เจ็บตามธรรมดา แต่ก็ต้องช่วยแก้ปัญหาให้แก่คนไข้ที่เป็นโรคประสาทปนอยู่ด้วย โรคประสาทอาจพบได้ทั้งในตัวเด็กและผู้ใหญ่ที่มีความวิตกกังวลใจอยู่เป็นประจำ แล้วคนไข้ก็ไม่รู้วิธีที่จะคลายความตึงเครียดทางจิตใจได้ด้วยตนเอง เช่นไม่รู้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี หรือไม่รู้ถึงวิธีที่แพทย์จิตเวชได้แนะนำไว้ จริงอยู่ความวิตกกังวลใจนี้อาจเกิดขึ้นได้ในทุกคน แม้เด็กอายุเพียง ๖–๘ เดือน ก็เริ่มจะมีความวิตกกังวลเป็นครั้งแรก เมื่อแม่หรือคนเลี้ยงที่เขาชอบจากไป จะจากไปชั่วครู่หรือนานก็ตาม เด็กจะเกิดความวิตกกังวลเรื่องนี้มาก คือเด็กจะร้องไห้เมื่อแม่จากไป และจะหยุดร้องไห้ทันทีที่แม่กลับมาหา นี่เป็นจุดเริ่มต้นของความวิตกกังวลอันดับแรกในชีวิต อาการ

โรคประสาทของเด็กปรากฏออกมาในรูปเด็กชอบกัดเล็บ ชอบดูดหัวแม่มือ ปัสสาวะรดที่นอน ฯลฯ ส่วนผู้ใหญ่ ความวิตกกังวลมักจะเกิดจากเช่น ความล้มเหลวในชีวิตสมรส ความล้มเหลวในการงานและอาชีพ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของโรคประสาท คนวัยชราก็เกิดมีความวิตกกังวลว่า ตัวแก่แล้วจะไม่มีลูกหลานดูแล หรือจะถูกทอดทิ้งให้ว้าเหว่เดียวดายและกังวลใจเรื่องความตายที่จะมาถึงตน ฯลฯ

โรคประสาท ตามความ หมาย ที่ทราบ กันทั่วไปนั้น หมายถึงโรคทางจิตใจชนิดหนึ่งซึ่งมีอาการน้อย ๆ เริ่มด้วยการขี้หลงขี้ลืมขี้รำคาญ หงุดหงิดใจง่าย ตกใจง่าย โมโหง่าย หัวใจสั่นเต้นแรง อาการขั้นปานกลางได้แก่ ปวดหัว นอนไม่หลับ เจ็บอก แน่นอก จนถึงอาการหนักขั้นเอะอะอาละวาด ชักดิ้นชักงอ หรือซึมเศร้าเงียบขรึม ร้องไห้บ้างหัวเราะบ้าง ไม่ยอมกินไม่ยอมนอน ไม่พูดไม่คุย ซึ่งขั้นต่อไปอาจจะกลายเป็นโรคจิต

อนึ่ง กิเลสต่าง ๆ เมื่อเกิดขึ้นในใจของผู้ใดแล้ว ย่อมทำให้เขาเศร้าหมองถ้าไม่ประคองจิตไว้ให้มั่นคง ถ้าปล่อยจิตให้เป็นไปตามอำนาจของมัน มันก็จะชักนำไปในทางที่ต่ำ แม้ปัญหาความทุกข์ใจหรือความเดือดร้อนต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันก็เหมือนกัน บางคนก็เก็บเอาเรื่องนั้นสุมไว้ในสมองให้เป็นความวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลา หลักธรรมะในพุทธศาสนาจึงสอนว่า ให้ค้นคว้าหาสาเหตุแห่งทุกข์ และให้กำจัดเหตุนั้น ๆ เสีย จึงพ้นทุกข์ได้คนส่วนมากมักไปโทษสาเหตุอื่นนอกกาย เช่นโทษคนอื่น จึงไปโกรธคนนั้นเกลียดคนนี้ เพราะคิดว่าเป็นสาเหตุแห่งทุกข์ของตนทีนี้ลองมาโทษสาเหตุที่ตัวเองบ้าง ก็จะไม่ไปหลงโกรธเกลียดเคียดแค้นใคร และจะไม่ไปทำอะไรผิด ๆ คนไหนที่รู้จักยอมรับว่าตัวเขาผิดเอง คนนั้นชีวิตมักจะเรียบร้อย ไม่ค่อยจะตกต่ำ ไม่วุ่นวาย เพราะสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด อย่างน้อยที่สุดก็ที่ความประมาทของตนเอง คนคิดได้อย่างนี้ย่อมมีจิตใจผ่องใสหมดความวิตกกังวลใจไปได้มาก โอกาสที่จะเป็นโรค

ประสาทก็มีน้อยเหลือเกิน ส่วนบุคคลใดยังทำไม่ได้ เพราะเข้าข้างตัวจัด ชีวิตเขาจะประสบแต่ความเศร้าหมองมากบ้างน้อยบ้าง เลยเกิดความท้อแท้ใจเพราะจมอยู่ในกองทุกข์จนไม่มีเวลาที่จิตจะแจ่มใส ความท้อแท้มีรากฝังลึกแน่นลงไปในจิตใจ จนคิดว่าชีวิตนั้นทรมานเป็นที่สุด และคิดไปว่าการที่จะทำให้หมดทุกข์นั้นเป็นเรื่องสุดวิสัย จึงเกิดอาการทางโรคประสาทขึ้นมาได้ แต่บุคคลที่มีพื้นฐานทางจิตใจมั่นคงมาตั้งแต่วัยเด็ก จะเป็นโรคประสาทได้ยาก

ตามปรกตินั้น ความทุกข์โศกหรือความกังวลใจอย่างรุนแรงทั้งหลาย ที่บังเกิดขึ้นมาในคนหนึ่ง ๆ นั้น จะค่อย ๆ จางหายไปเองในเวลา ๒–๓ วัน หรืออย่างช้าใน ๑–๒ อาทิตย์ เพราะธรรมชาติสร้างกลไกให้ร่างกายได้นอนหลับพักผ่อน เพื่อให้เกิดการลืมเรื่องนั้น ๆ ได้ แต่ทำไมบางคนจึงเศร้าโศกหรือวิตกกังวลหรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างรุนแรง และคิดอยู่นานติดต่อกันเป็นแรมเดือนหรือแรมปี โดยไม่สามารถจะปรับตัวให้พ้นจากความคิดนั้น ๆ ไปได้ในเวลาอันสมควร

ทางจิตแพทย์ได้อธิบายไว้ว่า เนื่องจากแต่ละคนมีพื้นฐานทางจิตใจที่สร้างมาในวัยเด็กไม่เหมือนกันจึงอยากจะขอกล่าวย่อ ๆ เป็นอันดับแรกว่า เรื่องจิตใจของเด็กนั้นมีอย่างไรบ้าง

เด็กเกิดใหม่อายุ ๑–๓ เดือน ไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบใด ๆ เลยในทางจิตใจ มีแต่ นอนหลับ ตื่นมาร้องไห้ และดูดนมเท่านั้น เด็กวัย ๓–๖ เดือน จะเริ่มมีความรู้สึกว่าความสุขเป็นอย่างไร เช่นมีความสุขในการดูดนม เริ่มยิ้มกับแม่ เริ่มจำแม่ได้บ้างแต่ยังจำได้ไม่เต็มที่ เพราะฉะนั้นเด็กจะเล่นกับใครยิ้มกับใครก็ได้ จะแสดงความดีอกดีใจ ถ้าร้องไห้ก็จะเงียบถ้ามีคนมาเล่นด้วย เริ่มรู้สึกมีความอบอุ่นทางจิตใจ เป็นระยะที่ชอบเอาของต่าง ๆ มาใส่ปาก หรือเอามารอไว้ที่ปาก จะกินได้หรือกินไม่ได้ก็เอามาใส่ไว้ตรงปาก ความพอใจอยู่ที่ปาก ถึงแม้จะไม่หิวก็ยังพอใจในการดูด เด็กจะมีปฏิกริยาต่อการขาดแม่ ตั้งแต่ระยะนี้เป็นต้นไป

เด็กวัย ๖–๘ เดือน จำหน้าแม่ได้ชัดเจน รู้จักแยกบุคคลว่าใครใช่แม่ ใครไม่ใช่แม่ เริ่มมีความวิ

ตกกังวลว่าแม่จะจากไปจึงร้องหาแต่แม่หรือคนเลี้ยงที่เขาติดใจ เขาไม่สนใจคนอื่น และมีการกลัวคนแปลกหน้า เด็กเริ่มเกิดความวิตกกังวลตั้งแต่ระยะนี้เป็นต้นไป จึงเห็นได้ว่าเด็กวัย ๓–๑๒ เดือนนั้น เป็นช่วงที่เขาต้องการเอาใจจากแม่มากที่สุด เช่นการเอาใจเรื่องกินนม เรื่องอุ้มโอ๋กันนั้น ในช่วงนี้ไม่มีผลเสียต่อเด็กเลย อย่าคิดว่าการเอาใจมากเกินไปในช่วงนี้ จะทำให้เด็กเสียนิสัย การคิดเช่นนั้นไม่เป็นความจริง เมื่อเขาตื่นขึ้นทุกครั้งต้องให้เขาได้เห็นหน้าแม่ และถ้าเขาหิวนมต้องได้กินนมทันที ตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืนเด็กที่เลี้ยงได้แบบนี้ เด็กจะเติบโตขึ้นมาโดยมีรากฐานความมั่นคงทางจิตใจเป็นเยี่ยมที่สุด เพราะเด็กจะมีความอบอุ่นทางจิตใจและพอใจอยู่เสมอ

ช่วงระยะอายุ ๑ ปีแรกนี้ เป็นช่วงที่เกิดนิสัยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตัวเอง และนิสัยไม่เห็นแก่ตัว เมื่อเขาร้องไห้ทุกครั้งจะต้องมีแม่มาคุลีกุจออุ้มโอ๋ ถ้าหิวก็หานมให้ดูด แล้วเด็กจะไม่ร้องมาก เด็กจะรู้จักการรอคอยเมื่อได้ยินเสียงเตรียมนม เขาจะเกิดมีความ

เชื่อมั่นทั้งในตนเองและความไว้ใจในคนอื่น เขาจะมองโลกแต่ในแง่ดีและมองอย่างเป็นสุข นิสัยนี้จะติดตัวมาจนโตเป็นผู้ใหญ่จะมีจิตใจมั่นคงเป็นคนเมตตาปรานี ไม่เห็นแก่ตัว แม่คนใดที่เลี้ยงลูกใน ๑ ปีแรกไม่ได้อย่างนี้ ลูกจะมีนิสัยผิดไปจากนี้ไม่มากก็น้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการรอคอยการกินนม และความอบอุ่นที่เขาได้รับจากแม่ เช่นเขาได้ใกล้ชิดกับแม่วันหนึ่ง ๆ นั้นมากน้อยเพียงใด คนสมัยก่อนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลูก ย่อมมี ความสุข และ ความ อบอุ่น ทาง จิตใจ มาก กว่าและสมัยก่อนแม่ไม่ต้องไปทำงานนอกบ้าน จึงเห็นได้ว่าคนสมัยก่อนนั้น เขามีความสัมพันธ์ระหว่างญาติมิตรดีกว่าคนสมัยนี้ ความวุ่นวายในสังคมก็เกิดขึ้นน้อยและเป็นเรื่อง ไม่ค่อย รุนแรง โหดร้าย ทารุณ เหมือนทุกวันนี้จริงอยู่เด็กขาดแม่สมัยก่อนก็ต้องมีอยู่เหมือนกัน แต่ไม่มากเท่าทุกวันนี้ และมีความจริงอีกอย่างหนึ่งว่า ผลเสียจากการขาดแม่นั้น ไม่สามารถจะแก้ไขให้หายได้ด้วยการอบรมทางศีลธรรมเมื่อเขาโตขึ้นมา ทุกท่านลองสอบถามผู้ที่ขอเด็กจากโรงพยาบาล หรือเด็กกำพร้า

แม่มาเลี้ยง จะพบว่าโตขึ้นมาเป็นคนดีจริง ๆ ไม่ถึง ๕ เปอร์เซนต์

เด็กอายุ ๑–๓ ปี เป็นช่วงที่เขาขัดขืนต่อต้านและเห็นแก่ตัว นิสัยเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งปกติสำหรับเด็กวัยนี้ จะเห็นว่าเขาชอบขัดขืนข้อห้ามต่าง ๆ และไม่มีนิสัยให้อะไรแก่ใคร ทุกสิ่งทุกอย่างจะเอามายึดถือไว้เป็นของตัวเอง จึงเป็นระยะที่ห้ามผู้ใหญ่พูดคำว่า "อย่า" หรือลงโทษเด็กระยะนี้ เพราะเด็กยังไม่มีความคิด ยังไม่มีการตัดสินใจ ยังไม่รู้จักเหตุผล นอกจากนี้ เมื่อสอนเขาแล้วเขาก็ยังลืมอีก เพราะธรรมชาติเขาเป็นอย่างนั้น ถ้าสอนเขาแบบคนใจเร็วจะทำให้เขาเป็นคนโมโหร้าย อารมณ์รุนแรง ถ้าหัดอย่างมีระเบียบเข้มงวดมาก เขาอาจเป็นคนเจ้าระเบียบพิถีพิถันมีอารมณ์ตึงเครียดตลอดเวลา หรือกลายเป็นคนที่ขาดความอบอุ่นทางใจไปเลย เพราะเขาคิดว่าแม่ไม่รักเขา จึงดุด่าว่ากล่าวเอาตลอดเวลา

เด็กวัย ๓–๕ ปี ระยะนี้ความคิดเห็นของเด็กจะมีแปลก ๆ อย่าไปทำให้เขารู้สึกเกิดความอายต่อผู้

ใหญ่ในเรื่องความคิดเห็นของเขา เพราะถ้าเขาอายเขาจะเป็นคนไม่กล้าพูดไม่กล้าถาม เด็กก็ไม่ทราบความจริง ระยะนี้เด็กคิดว่าพ่อแม่เป็นผู้วิเศษ สามารถจัดหาทุกสิ่งทุกอย่างให้เขาได้ตามปรารถนา ระยะนี้เป็นระยะของการอบรมทุกสิ่งทุกอย่างให้เด็กรู้ความจริง แต่ก็ไม่สามารถจะแก้นิสัยเดิม ที่ติดตัวเด็กมาในช่วงอายุ ๓–๑๒ เดือน และ ๑–๓ ปี เด็กจะมีนิสัยเหมือนคนเลี้ยงในช่วงอายุ ๓–๕ ปีนี้ ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ถ้าเด็กขาดแม่ตั้งแต่เล็กอายุได้ ๓ เดือนถึง ๕ ปี เด็กจะเสียหายหลายอย่างเป็นผลทวีคูณ และยากที่จะแก้ไขถ้าขาดแม่ตั้งแต่อายุ ๕ ปีขึ้นไป นิสัยเลวร้ายต่าง ๆ จะค่อย ๆ ลดลงไปตามส่วน แต่ถ้าขาดแม่เมื่อโตอายุ ๗–๑๐ ปี ก็จะไม่ค่อยบังเกิดผลร้ายเท่าใดนัก และผลที่เกิดขึ้นสามารถแก้ไขให้หายได้ ถ้าเขาเป็นคนไม่ขาดแม่ตั้งแต่วัยเด็ก ๓ เดือนแรกถึง ๕ ปี

อาจจะมีบางคนแย้งว่า ยายหรือย่าเป็นคนรักเด็ก บางครั้งรักมากกว่าพ่อแม่ของเด็กเสียด้วย เด็กก็น่าจะมีความอบอุ่นใจพอเพียงไม่น่าจะเสียคน ที่เสียคน

นั้นเพราะอยู่กับสิ่งแวดล้อมมากกว่าในข้อนี้ก็ขอตอบว่า ความเห็นแก่ตัวนั้นไม่ได้เกิดมาจากคนเลี้ยงมีนิสัยรักเด็ก หรือสิ่งแวดล้อมอื่น แต่เกิดมาจากเด็กขาดความสัมพันธ์ทางใจกับแม่ เด็กจึงไม่มีความอบอุ่นทางใจ แม้แต่พ่อของเด็กก็ยังไม่สามารถให้ความอบอุ่นทางใจแก่เด็กได้เท่าแม่ของเด็ก เรื่องนี้มันเป็นเรื่องของสัญ-ชาตญาณความเป็นแม่เป็นลูกกัน เช่นเดียวกันกับในสัตว์ทุกชนิด ซึ่งอธิบายกันไม่ได้ด้วยเหตุผลทางวิทยา-ศาสตร์ ความอบอุ่นทางจิตใจในเด็ก เกิดจากการสัมผัสทางผิวกายอันมีส่วนช่วยให้เกิดความอบอุ่นทางจิตใจ เด็กที่ถูกทอดทิ้งให้นอนโดยไม่มีการอุ้มโอ๋ ย่อมเกิดความว้าเหว่มากกว่า เด็กที่มีคนมาอุ้มโอ๋ ถึงแม้จะไม่ใช่แม่ ก็ยังดีกว่าปล่อยไว้ตามลำพัง

สภาพปัจจุบันในสังคมเมืองหลวง พ่อแม่ออกจากบ้านไปตั้งแต่เช้ากว่าจะกลับก็เย็นค่ำ ทิ้งลูกเล็ก ๆ ให้อยู่ในความดูแลของคนใช้ ที่มีความประพฤติหน้าไหว้หลังหลอก เด็กจะถูกทอดทิ้งบ้าง ถูกทำโทษ หรือถูกกระทำในทางกร้าวร้าวข่มขู่อยู่

เสมอ นิสัยและจิตใจของเด็กจึงเปลี่ยนไปโดยความประมาทของพ่อแม่ ท่านลองคิดดูซิว่าสังคมของประเทศใน อนาคตเมื่อ เด็กรุ่นนี้เติบ โตเป็น ผู้ใหญ่จะเกิดผลดีร้ายเช่นไร จำนวนอาชญากรและผู้เสพติดยาจึงมีสถิติสูงขึ้นอย่างน่าใจหาย เป็นการอธิบายให้เห็นชัดแจ่มแจ้งอยู่ในตัวของมันเองแล้วว่า สาเหตุเกิดจากการขาดแม่

การที่ จะมาอบรม หรือบังคับ ให้ทุกคน ทำดีในภายหลังนั้น ดูจะได้ผลเลือนลางเต็มที่ คนทำชั่วนั้นไม่ใช่ว่าเขาไม่รู้ แต่เขากล้า เสี่ยงทำเพราะความเห็นแก่ตัวจัด ฉะนั้นถ้าใครมีความเห็นแก่ตัวจัดแล้วก็ยากที่จะเป็นคนดีได้ การแก้ไขจึง ต้องแก้ที่ต้นเหตุ (คือแก้ที่ความเห็นแก่ตัว) การจะอบรมสั่งสอนบังคับคนไม่ให้มีความเห็นแก่ตัวนั้น เป็นการยาก ในเมื่อความเห็นแก่ตัวมันเป็นนิสัยที่ เกิดขึ้นมาตั้ง แต่เขาเป็นเด็กเกิดใหม่อายุเพียง ๓-๑๒ เดือน และความรู้สึกเห็นแก่ตัวนั้นมันฝังลึกลงไปในจิตใจจนยากที่จะทำการ ถอนออกให้หมดได้ ตัวอย่างเช่นไฟไหม้โรงภาพยนตร์ คนหนีกัน ชุล

มุนวุ่นวาย คนแก่หรือเด็กจะหกล้ม คนมาข้างหลังจะเหยียบซ้ำ คนที่มีความเมตตากรุณาในสันดานเดิมเท่านั้นที่จะช่วยเหลือ คนแก่หรือเด็กที่ล้มเพราะเกรงว่าคนจะเหยียบตาย คนที่เห็นแก่ตัว จะผ่านไปหรือเหยียบไปเลยโดยไม่ช่วยเหลืออะไรทั้งสิ้น จนกว่าจะมีสติคิดได้รับการอบรมศีลธรรมมา คนที่ไม่เห็นแก่ตัวมาโดยกำเนิด (คนไม่ขาดแม่) จะมีสติคิดเรื่องนี้ได้เร็วกว่าคน ที่ไม่เห็นแก่ตัวโดยการอบรมสั่งสอนในภายหลัง (คนขาดแม่) คนที่มีความโลภหรือเห็นแก่ตัว ทั้งหลายโดยมากเขาจะซ่อนการกระ ทำของเขาไว้ เขาคิดว่าแอบทำคนอื่นคงไม่เห็น และถ้ามีโอกาส เมื่อใดก็จะเอาเปรียบผู้อื่นทันที ฉะนั้น การแก้ไขเรื่องความเห็นแก่ตัวนี้ ต้องแก้กันตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก ๆ เมื่อความเห็นแก่ตัวได้ฝังลึกเสียแล้ว จะไปขุดรากเง่าออกเท่าไรก็ขุดได้ไม่หมด สังคมจึงต้องวุ่นวายกันดังที่เห็นอยู่ในทุกวันนี้ ไม่ว่ารัฐบาลชุดไหน จะมาใช้มาตรการอะไร จะมีบุคคลสามารถขนาดไหนมาแก้ ก็จะไม่ได้ผลอะไรเลย เพราะแก้ไขกันไม่ถูกจุด

ขอย้อนกลับมาเรื่องประสาท เท่าที่ได้ลองคุย กับคนไข้โรคจิต หรือโรคประสาทที่เขาหายแล้ว ถามเขาว่าทำไมมันถึงเป็นขึ้นมา เขาก็ว่าเริ่มต้นมันรู้สึกรำคาญก่อน อะไรๆ ดูมันรำคาญไปหมด ได้ยินเสียงอะไรตามธรรมดาก็รำคาญแต่เวลามีจิตใจปกติมันไม่รำคาญ ความรำคาญนี้ ในทาง พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็น เครื่องกั้นจิตไม่ให้บรรลุถึงคุณงามความดี คนพวกนี้จะไม่มีเวลาสบายใจ เหมือนคนอื่น เป็นคนที่น่าสงสารจริง ๆ ทางพระพุทธศาสนาจึง สอนให้หัดฝึกจิตใจให้สงบไม่ให้คิดฟุ้งซ่าน และให้อดทน ให้หัดมองดูโลกมองดูคนอื่นแต่ในแง่ดี หัดยิ้ม หัดคุยแต่ในเรื่องดีเรื่องสนุก อีกประการหนึ่งคืออย่าไปนั่งจดจำเรื่องที่ผ่านมาแล้ว บางคนสุขก็จำทุกข์ก็จำ ใครด่าก็เที่ยวเอามาจดจำไว้แล้วมานอนโกรธอยู่คนเดียวเลยกลายเป็นความพยาบาท เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่ชอบ จดจำไว้นี้จะ ทำให้เกิด เป็นอารมณ์ เร่าร้อนขึ้นมาเช่นเป็นความรัก ความชัง ความพยาบาท ความริษยาความโลภ ความโกรธ ความหลง เราจึงต้องเลิกจดจำเสียบ้างเพื่อคลายอารมณ์ การไปยึดมั่น ถือมั่นในเรื่อง

ต่าง ๆ จะทำให้เสียความสมดุลย์ของจิตใจ จิตใจที่ไม่สมดุลย์จึง แสดงอาการ ของมัน ออก มาใน รูปของ โรคประสาท หากปล่อยวางได้ ไม่ยึดมั่นถือมั่นได้ จิตใจก็จะเป็นปกติ ไม่มีวิตกกังวลใจอะไรกับใคร เวลาตื่นอยู่ก็จะเป็นสุข เวลานอนก็จะหลับสนิท ไม่มีฝันร้าย คนที่นอนหลับยากมักจะเป็นคนที่มีพื้นฐาน ทางจิตใจไม่มั่นคง หรือมีความวิตกกังวลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ถ้าอาการมากขึ้น เช่นมีเรื่องมากระ ทบกระ เทือนจิต ใดซ้ำเติมเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้นอนไม่หลับ ถ้าติดต่อกันหลายคืนร่างกายจะเปลี่ยนไปในทางทรุดโทรม มีอาการโรคทางกายเกิดขึ้นมา เช่นเบื่ออาหาร กินอาหารไม่ย่อยง่าย ท้องอืด ท้องเฟ้อ ปวดท้อง แน่นอก ปวดหัว มึนหัว หน้ามืดตาลาย ร่างกายหมดแรง ขั้นสุดท้ายก็คือ หมดความรู้สึกทางเพศ

คน ที่รู้ ธรรมะ อย่าง ถูก ต้อง และ ได้นำ มา ใช้ปฏิบัติ ในชีวิต ประ จำวัน เขาสา มารถจะ ปรับตัว ให้พ้นทุกข์ได้ผิดไปจากคนที่ไม่รู้ธรรมะ ยกตัวอย่างเช่น คนไข้คนหนึ่งมีอาการเพียงแค่เบื่ออาหารและผอม ลงไปทุกวัน ๆ อย่างอื่นไม่ได้เจ็บป่วยอะไรเลย จิตใจสดชื่นแจ่ม

ใสร่าเริงดีไปหาแพทย์ตรวจรักษามาหลายแห่งแล้ว มีแต่ผอมลงไปเรื่อย ๆ ยังคงเบื่ออาหาร ต่อมาระยะนี้เริ่มมีกังวลใจนอนไม่หลับ และคิดว่า ถ้าเป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ ไป คงตายแน่ ตัวเองคงจะต้องมีโรคอย่างหนึ่งอย่างใดแน่นอน แต่หมอยังตรวจไม่พบ หรือหมอคงไม่กล้าบอก คิดใจเขาจึงเริ่มเสีย ร่างกายก็พลอยทรุดโทรมตามไป ส่วนคนที่เขามีธรรมะประจำใจ เป็นคนมีเหตุผล เขาจะไม่ยอมวิตกกังวลโดยไม่มีเหตุผล และเขาไม่กลัวแม้กระทั่งความตาย เขาก็จะเชื่อแพทย์ว่าไม่มีโรคอะไร เขากลับดีใจสบายใจ หายห่วง เมื่อหายกังวลก็หลับสนิท ทำให้กินอาหารได้ โรคก็หาย แพทย์มักพบคนไข้ประเภทที่ไม่มีธรรมะอยู่มากมายในแต่ละวัน อันไม่ใช่เรื่องที่จะถือว่าเป็นธรรมดา จึงควรจะ ทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง เพื่อจะได้หายป่วย โดยไม่ต้องเสียเวลา เสียเงินเสียทองโดยใช่เหตุ นี่แสดงให้เห็นว่าคนที่ไม่รู้ธรรมะนั้น จะเกิดวงจรชนิดหนึ่ง หมุนเวียนไปในทางเลวร้าย อย่างไม่จบสิ้น คือเมื่อใจป่วย (มีทุกข์ใจ) ก็ทำให้คิดมาก ไม่ยอมกินไม่ยอมนอน ร่างกายก็ยิ่งทรุดโทรม โรคทางกายก็ยิ่ง

กำเริบมากขึ้น ความทรมานที่ร่างกายจะได้รับก็ยิ่งทวีขึ้นตามลำดับ ใจก็ป่วยมาก (ทุกข์ใจมาก) ขึ้นไปอีก จึงเกิดการวนเวียนเลวลง ชนิดที่จะจบด้วยความตายเท่านั้นเอง

อาการป่วยจากโรคประสาทถ้าไม่ทุเลา จะเป็นเหตุนำไปสู่ การเกิดโรคทางกายที่ร้ายแรงอีกหลายโรค เช่น โรคความดันโลหิตสูง ซึ่งมีอาการปวดหัวเป็นสำคัญ โรคเส้นเลือดในสมองแตกเกิดอัมพาตของแขนขา โรคเส้นเลือดหัวใจตีบ กล้ามเนื้อหัวใจตาย เพราะขาดเลือดทำให้หัวใจวาย โรคแผลกระเพาะอาหารและลำไส้ ซึ่งเกิดจากความเครียดอารมณ์ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้มีโรคเบาหวานและโรคตาเป็นต้อหิน อนึ่ง คนที่มีรากฐานของจิตใจไม่มั่นคง หรือบางคนที่มีปมด้อยในเรื่องหนึ่งเรื่องใด เมื่อเวลาตัวเองเจ็บป่วยไข้ หรือทุกข์ใจขึ้นมา จะมีปฏิกิริยาผิดแปลกไปจากคนธรรมดา เช่น จะแกล้งแสดงการเจ็บปวดที่เล็กน้อยให้เป็นเหมือนการเจ็บป่วยมาก เช่นแกล้งร้องเอะอะ แกล้งว่าตะคิวกินแขนขา ชักหน้าบิดเบี้ยว ทั้งนี้เนื่องจากเป็นอาการของ

โรคจิตชนิดหนึ่ง ที่มีรากฐานมาจากอารมณ์ที่ถูกกดดัน บีดกั้นไว้อยู่ทางหนึ่ง แต่มาแสดง ออกอีก ทางหนึ่ง ส่วนคนที่หันไปใช้สุราเป็นเครื่องปลอบใจ ก็มีมาก คือ ตัวเองไม่กล้าพอที่จะทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง เลยใช้สุราเป็นเครื่อง กระตุ้นย้อมใจให้เกิดความกล้าที่จะทำสิ่งนั้นได้ ถ้าเขาปฏิบัติเช่นนี้นาน ๆ ต่อไปจะเป็นโรคติดสุรา มีอาการหวาดระแวง ขี้สงสัย หึงหวงง่าย สุราจะบั่นทอนทั้งร่างกายและจิตใจ ถ้าไม่ได้กินจะมีอาการมือสั่น นอนไม่หลับ บางคนเพ้อเอะอะ สุดท้ายก็จะตายด้วยโรคตับแข็ง หรือโรค แผลใน กระเพาะอาหาร หรือเส้นโลหิตในสมองแตก หัวใจวาย ฉะนั้น การรู้ธรรมและการปฏิบัติธรรมเท่านั้น จะช่วยไม่ ให้เขาเป็นโรคประสาทได้

แม้คนที่ ประ พฤติดี ปฏิบัติ ชอบ ครบ ทุกอย่างตามหลักของศีลธรรม เช่น ทำแต่ความดี ไม่ทำความชั่ว แต่ยังมิได้ทำจิตใจให้บริสุทธิ์มากพอควร ก็ยังเป็นโรคประสาทได้ สาเหตุที่จะไม่เป็นโรคประสาทนั้น นอกจากต้อง เป็นคนที่ มีรากฐานทาง จิตใจมั่นคงมา ตั้งแต่วัย

เด็กแล้ว ยังมีเรื่องกิเลสตัณหาอุปาทานเข้ามาพัวพัน ให้เกิดโรคประสาทได้เป็นครั้งคราว ต้องอาศัยโลกุตตรธรรมเช่น ความไม่ยึดมั่นถือมั่นเข้ามาใช้ปฏิบัติด้วยจึงจะเป็นคนไม่มีทุกข์ และยังจะต้องเป็นคนที่ไม่แสวงหาความผิดของผู้อื่น เพราะนิสัยที่ชอบ ค้นคว้าหาความผิดของผู้อื่นจะเป็นอุปสรรคตัวสำคัญ ที่จิตใจไม่ว่าง นอกจากนี้ยังจะต้องระวังการเผยอผยองพองตัว ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น และจะต้องปฏิบัติต่อทุก ๆ คนในฐานะเป็นเพื่อนมนุษย์ ไม่ถือชั้นวรรณะ แสดงความเมตากรุณาด้วยการเสียสละทรัพย์สิน เงินทองส่วนเกินแก่ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก หรือให้ธรรมทานแก่มหาชน สิ่งเหล่านี้ถ้าทำได้บ่อย ๆ จิตใจก็จะหมดกังวลว่างสงบ ปราศจากความหงุดหงิดใจ การรักษาและป้องกันโรคประสาทด้วยหลักธรรมของพุทธศาสนาจึงเป็นวิธีการที่ได้ผลดี สมควรที่ทุก คนควร ศึกษาและปฏิบัติ เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องที่ต้องเข้าใจ ด้วยปัญญา ต้องมีความ เพียรหัดคิดเลือกและอ่านหนังสือธรรมที่ดี ๆ บุคคลใดที่มีปัญญา

ย่อมจำคำสอนเหล่านี้ไว้ได้เพื่อนำมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันไปจนตราบสิ้นลมหายใจ บุคคลใดที่ยังไม่ต้องการธรรม มานำทางให้ชีวิตของตน จะหยิบยื่นคำสอนเหล่านี้ไปให้ผู้อื่นเขาอ่าน ก็ยังถือว่าเป็นธรรมทานอันได้บุญกุศลมากเหมือนกัน

พระพุทธศาสนามีบทบาทในการเจริญเติบโตทางจิตใจของเด็กอย่างไร

หลักความจริงมีอยู่ว่า แม่ที่มีหลักธรรมอยู่ในใจย่อมแสดงความเมตตากรุณา และให้ความยุติธรรมต่อลูกได้ดีกว่าแม่ประเภทไม่เอาไหน เด็กที่ขาดแม่หรือขาดคน เลี้ยงดู ที่มีความรัก ต่อเด็ก (เช่นเดียว กับแม่) ย่อมจะขาดทั้งความรัก และความอบอุ่นทางจิตใจ เมื่อเติบโตเป็นเด็กวัยรุ่นจะมีแนวโน้ม กลายเป็นบุคคลที่ชอบก่อเหตุ เดือดร้อน ให้แก่สังคม ในทุกด้าน ไม่มาก ก็น้อย และเป็น การยาก ที่จะอบรมนิสัย ให้เปลี่ยน แปลงกลับมาเป็นพลเมืองดี เพราะเขาเหล่านี้มีนิสัยเป็นเช่นนั้นมาแล้วตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก การอบรมศีลธรรม หรือศาสนาในโรงเรียนจะมีส่วน ช่วยแก้นิสัยเด็กวัยรุ่นเหล่านี้ได้น้อย เพราะเป็นการแก้ที่ปลายเหตุ การใช้กฎหมายลงโทษกันอย่างหนัก ก็คงไม่ได้ผลเช่นเคย

เด็กขาดแม่ ส่วนใหญ่ เกิด จาก พ่อ และแม่มีอันเป็นไปต้องเลิกจากกัน เช่นแม่อาจไปมีสามีใหม่หรือพ่ออาจไปมีภรรยาใหม่ เด็กจึงได้รับการเลี้ยงดูจากคนที่ไม่ใช่แม่ ฉะนั้น ปัญหาที่จะต้องระวังก็คือ ทำอย่างไรชีวิตสมรสจึงจะราบรื่นมีความสุขตลอดไป คำตอบไม่ได้อยู่ที่การเลือกคู่ชีวิต ที่มีทรัพย์สมบัติแต่อย่างเดียว แต่ต้องเลือก คู่ที่มีศีล ธรรมดี มีความ ประ พฤติดี มีนิสัยและอารมณ์ดี เป็นบุคคล ที่ปฏิบัติ ธรรมถูกต้อง ตาม หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพราะการมีชีวิตสมรสอยู่ด้วยกันนาน ๆ จะเกิดมีอุปสรรคต่าง ๆ นานาประดังเข้ามาตลอดเวลา จะแก้ได้ก็ด้วยธรรม ในพระพุทธศาสนาที่สอนให้ทุกคน รู้จัก ค้นคว้าหา เหตุของ ความยุ่งยาก และแก้เหตุนั้น ๆ เสีย ก็จะพ้นจากความทุกข์ได้ คู่สมรสที่รู้จักนำหลักธรรมเข้ามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จะเกิดมีความอดทนต่อ ความเบื่อหน่ายใน ชีวิตจำเจของแต่ละฝ่าย จะรู้จักคลายความ ยึดมั่นถือมั่น ในตัวตน ของตน ออกไป และจะดำเนินชีวิตตามหน้าที่ของผู้ที่เข้ามาร่วมทุกข์ร่วม-สุขด้วยกันได้เป็นอย่างดี จึงเห็นได้ว่าคู่ชีวิตที่มีศีล-

ธรรมและความประพฤติดีนั้นยังมาเพียงพอไม่ ยังต้องอาศัยการรู้โลกุตตรธรรมด้วย

สาเหตุของการหย่าร้างที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การไม่อิ่มใจพอใจในรสกามของแต่ละฝ่าย ทำให้ผู้ที่ขาดธรรมประจำใจ ต้องใฝ่ใจหาคนใหม่มาทดแทน นี้เป็นปัญหาที่เกิดแก่ปุถุชนคนมีราคะรุนแรง แต่ถ้าหญิงชายคนใดมีจิตใจสูง เห็นแก่อนาคตลูก หรือสงสารลูก ๆ กลัวว่าเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ดีเพราะขาดความอบอุ่นทางใจ ก็จะทนอยู่กันต่อไปได้จนลูกเติบโต จนมีจิตใจเข้มแข็งพอที่จะขาดแม่ได้ เรื่องนี้ต้องยกความดีทั้งหมดให้แก่ผู้เป็นแม่ที่ยอมอดทนเลี้ยงลูกโดยไม่มีสามีใหม่ ลูกขาดพ่อไม่เกิดผลต่อการเจริญเติบโตทางจิตใจของเด็กรุนแรงเท่ากับลูกขาดแม่ ความเป็นแม่จึงมีบทบาทสำคัญมากต่อการเจริญเติบโตทางจิตใจของเด็ก สัญชาตญาณของความเป็นแม่ย่อมมีความรักต่อลูกตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีสาเหตุมากมายที่ทำให้เด็กต้องขาดแม่ สาเหตุเหล่านี้เราช่วยกันกำจัดให้เหลือน้อย หรือหมดไปได้ โดยแต่ละคนต้อง

ศึกษาหลักธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังจะกล่าวต่อไป

พ่อแม่ที่ดีย่อมอบรมลูก ด้วยเหตุผล และจะไม่แสดง อารมณ์รุนแรง ต่าง ๆ เป็นตัว อย่าง ให้เด็กเห็นชีวิตในครอบครัวของคนที่มี ธรรมจะมีความสุขราบรื่น พ่อแม่ย่อมแสดงความรักความ เมตตา กรุณาต่อลูก ลูกจะมีความรู้สึกอบอุ่นทางจิตใจ ลูกของพ่อ แม่ใน ครอบครัวอย่างนี้จะเติบโตขึ้นมา เป็นผู้ ใหญ่ที่มี จิตใจ สมบูรณ์เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ปราศจากความเห็นแก่ตัว ประพฤติ แต่สิ่ง ดีงาม ผู้เลี้ยง แทนแม่จะ เป็น ใคร ก็ตาม ย่อมแสดงความรักให้เด็ก เกิดความอบอุ่น ทางจิต ใจได้ไม่ดีเท่าแม่ (ยกเว้น แม่ไม่ดี) เด็กที่ ขาด แม่จึง เติบโตขึ้นมาด้วยจิตใจที่ขาดความอบอุ่นขาดความมั่นคงทางจิตใจ จึงเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัวมากบ้างน้อยบ้าง ความเห็นแก่ตัว ก็เป็นรากเง่าของความวุ่นวายทั้งหลายในโลกนี้ จากการสำรวจอาชญากรในเรือนจำหลายๆ ประเทศโดยนายแพทย์ผู้ เชี่ยวชาญทาง โรคจิต ก็ได้พบความจริงแนวเดียวกัน และ ยอม รับกันทั่ว ไปแล้ว ว่า ในจำนวน

อาชญากรวัยรุ่นทุก ๆ ๑๐๐ คน จะมีประวัติของการขาดแม่ในวัยเด็กเล็กถึง ๕๐ คน และเด็กที่ขาดแม่ ตั้งแต่อายุน้อยกว่า ๕ ปีลงไป จะมีโอกาสเป็น อาชญากร ได้มากเป็นสองเท่าของเด็กที่ขาดแม่ เมื่ออายุเลยห้าปีขึ้นมาแล้ว ฉะนั้น แม่จึงมีความสำคัญต่อเด็กเล็กตั้งแต่อายุ ๓ เดือนถึงอายุ ๗-๘ ปี เด็กอายุ ๓ เดือน เขาเริ่มจำแม่ได้ จำเสียง จำใบหน้าและท่าทาง การสัมผัสของแม่ได้ อย่าคิดว่าเขาไม่มีความคิดความจำ เขามีอยู่ครบ เพียงแต่ว่าเขาพูดไม่ได้เท่านั้น เด็กไม่ได้ต้องการ แต่นม และ อาหารหรือของเล่น แต่เขาต้องการความรัก ต้องการ ความเอาใจใส่ถ้าเด็กแขาดแม่จะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กอย่างรุนแรง ญาติคนอื่น ๆ ก็ไม่สามารถจะให้ความรักและ ความ อบอุ่น ทาง จิตใจ ได้ดี เท่า แม่ที่ ดีมี หลักธรรมประจำใจ

การที่เด็กมีแม่อยู่เป็น ตัวตน แต่แม่ ขาด ความเอาใจใส่ต่อลูกเช่น แม่มีลูกหลายคน แม่ต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ แม่ที่เพลิดเพลิน ในกิจ การบาง อย่างภายนอกบ้านจนลืมตัว และให้คนอื่นเลี้ยงลูกแทน ลูกจึง

เติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ดี เช่น เดียว กันกับ ลูกที่ ขาดแม่ ครอบครัวที่มีลูกเกินสามคนขึ้นไป ลูกคนกลางมักเสียคน เพราะพ่อแม่เอาใจใส่ลูกคน แรก และคนสุดท้องมากกว่า คนกลาง ๆ ลูกคนกลางมักจะขาดความรักจากแม่ จึง ขอเตือนบรรดาแม่ ๆ ไว้ด้วย เพราะ เป็นหลัก ความจริง ซึ่งทางการแพทย์ ยอมรับกัน ทั่วไป และ เช่นใน กรณีที่ เด็กอายุ ๓-๔ เดือน ถูกแม่ ทอดทิ้ง จะเริ่ม ด้วย อา การ ชอบร้องไห้ จะร้องครั้งละยาวนานติดต่อกัน ถ้าหากเด็ก ไม่ได้รับการตอบสนองที่อบอุ่นจาก คนที่คล้ายแม่ของเขา นาน ๆ เด็กจะค่อย ๆ เฉยเงียบลง ไปเอง จน กลาย เป็น เด็กที่ไม่สนใรใคร ดูเผิน ๆ ก็ว่าเป็นเด็กเลี้ยงง่ายไม่กวน เลย ถ้าปล่อย ให้ขาดแม่จนมีอาการเช่นนี้ เกิน ๓ เดือน ขึ้นไป ผลร้ายที่เกิดขึ้น ทางจิตใจของเด็กนี้จะอยู่คงทน ถาวร ตลอดไป จะแก้ ให้ กลับ คืนดี เป็น ปกติ ได้ยาก ความจริงอันนี้เป็นสิ่งที่ แพทย์ทาง โรคจิต ได้ ค้นคว้าพบ และยอมรับรองกันทั่วไปแล้ว เด็กเล็กที่ขาดแม่ ถึงแม้จะ มี อายุเพียง ๔–๖ เดือน จะเกิดความ ผิดหวัง ข้องขัดใจ

เช่น เมื่อมีความหิว อยากดูดนม แต่ไม่ได้ดูด ไม่ได้กิน อยากได้เห็นคนมาแสดง ความรัก ความเอาใจใส่ แต่ก็ไม่มีใคร มาแสดงความรัก หรือมาเล่นด้วย นาน ๆ เข้า อารมณ์ของเด็กจะเฉยเมยต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ค่อยแสดงการตอบโต้ต่อสิ่งเร้าภายนอก เด็กบางคนอาจจะร้องไห้โยเยตลอดวัน และร่างกายมีการเคลื่อนไหวน้อยลงกว่าปกติ ทำให้เขาหัดคลานช้า นั่งช้า ตั้งไข่ และเดินได้ช้ากว่าเด็กปกติ

เด็กบางคนแม่หายหน้าไป ๒-๓ วันแล้วกลับมา เด็กจำเสียงแม่ได้ดี เด็กเริ่มเกิดมีความวิตกกังวล คิดว่าแม่จะต้องแยกจากไปอีก ความคิดนี้จะมีอยู่ตลอดเวลา ทำให้เด็กนอนหลับยาก และร้องไห้กวนคนเลี้ยง คนเลี้ยงไม่รู้สาเหตุว่าเด็กร้องกวนโยเยเพราะเหตุไร อาจลงโทษตีเด็ก หรือแกล้งปล่อยเด็กให้ร้องอยู่ตามลำพังจนเงียบร้องไปเองเพราะเหนื่อย การกระทำเช่นนี้เป็นการทำลายจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ซึ่งพบได้ทั่วๆ ไป ในทุกหลังคาเรือน การแก้ไขที่ดีที่สุดคือ ผู้เป็นแม่ต้องสละเวลาทำธุรกิจงานต่าง ๆ ให้น้อยลง ใช้เวลาส่วนมาก

จนกว่าลูกจะมีความอบอุ่น เกิดขึ้นแก่จิตใจอย่างเพียงพอ ซึ่งสังเกตุเอาเองได้ง่าย ๆ เด็กที่มีความอบอุ่นทางจิตใจนั้นจะเป็นเด็กที่ร่าเริง ชอบหัวเราะ กินเก่ง นอนหลับ เคลื่อนไหวตัวตลอดเวลาที่เขาตื่น และไม่มีอารมณ์โมโหเวลาหิว

อยากจะขอย้ำอีกครั้งว่า เด็กเล็กวันนี้ถ้าถูกปล่อยให้อยู่แต่ลำพังคนเดียวนาน ๆ หลาย ๆ ครั้ง จะเด็กเคยชินเงียบไปเองนั้นอย่านึกว่าเด็กเลี้ยงง่ายไม่กวนใคร แต่จิตใจของเด็กนั้นเสียไปแล้วอย่างถาวร รู้ได้ง่ายเช่นเวลาอุ้มเด็ก จะรู้สึกว่าเด็กทำตัวขึน ๆ ไม่มีการดีใจตอบสนองต่อคนเลี้ยง คล้าย ๆ กับว่าเด็กอยากจะนอนหรืออยากจะเล่นวัตถุอย่างอื่น ไม่ยอมให้อุ้ม เด็กจะไม่มีการมองตามสิ่งเร้าต่าง ๆ คนแปลกหน้ามาหาเด็กก็ไม่กลัวเพราะไม่มีความรู้สึกอันใดต่อคน เด็กพวกนี้จะไม่ติดใครเลย ใครจะมาอุ้มก็ได้ แต่ตัวจะขึน ๆ เหมือนเราอุ้มตุ๊กตา เด็กไม่แสดงความรักตอบ เด็กจะสนใจต่อวัตถุ ของกิน ของเล่นมากกว่าสนใจคนนี่แหละคือที่ขาดความอบอุ่นทางจิตใจจากการขาดแม่ จึงขอให้

ผู้เป็นแม่ อย่าคิดว่าลูกตัวเองเลี้ยงง่าย เลยปล่อยให้คนอื่นเลี้ยงแทน แล้วตัวเองไปทำงานหรือเพลิดเพลินในทางอื่น จนเกิดผลเสียต่อการเจริญเติบโตทางจิตใจของเด็ก จนเสียคนในอนาคต

เด็กขาดแม่เหล่านี้ เมื่อเติบโตขึ้นอายุ ๑-๕ ปี เขาจะเป็นเด็กที่มีความอยากได้ในทุกสิ่งอย่างรุนแรง เขาจะมีนิสัยก้าวร้าวโมโหร้าย รังแกคนอื่น และเห็นแก่ตัว ถ้ามีสิ่งของ อะไรเอามาเป็นของตัวได้ ก็จะรีบแย่งเอามาเป็นของตัว จะมีการแย่งของกินแย่งของเล่น มีการทะเลาะตีกันระหว่างเด็ก ๆ มีการขู่คุกคามก้าวร้าวอารมณ์ฉุนเฉียว ทั้งนี้เกิดมาจากเด็กต้องร้องไห้หิวนมเป็นเวลานานเมื่อเขายังเล็กอยู่ เป็นการเพาะนิสัยโมโหฉุนเฉียวขึ้นมาอย่างถาวร ถ้าพ่อแม่เลี้ยงเด็กเอง เหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้น้อยมาก ยกเว้นในกรณีที่พ่อแม่เป็นคนไม่รักลูก ไม่มีความเมตตากรุณา

แม่คนเดียวเท่านั้น ที่จะเป็นผู้ให้ความอบอุ่นต่อเด็กได้โดยสมบูรณ์ แม้แต่พ่อก็ให้ความรักต่อเด็กได้ไม่สมบูรณ์เท่าแม่แม่คอยอุ้มชูดูแลป้องกันอันตราย ปัด

เป่าความเจ็บปวดและความไม่สบายต่าง ๆ ให้แก่ลูก นอกจากนี้แม่ยังแสดงความชื่นชม หยอกล้อเล่นกับลูก เกิดความสุข มีความอบอุ่นแก่จิตใจได้อย่างสมบูรณ์ เด็กที่ไม่ขาดแม่ส่วนมากจึงเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีจิตใจเข้มแข็ง มีสุขภาพจิตดี มีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตาและเห็นใจเพื่อน ๆ ผิดกับเด็กขาดแม่ซึ่งมีแต่ความเห็นแก่ตัว โมโหร้าย อิจฉาริษยา โกหกเก่ง และขี้ขโมย ในแง่นี้จิตแพทย์อธิบายว่า เด็กพวกนี้ไม่มีความอดทนที่จะเห็นคนอื่นมีความสุขเขา จะไม่ยอม ช่วยคนที่ได้รับทุกข์ให้พ้นทุกข์ จะไม่ยอมช่วยเหลือใครให้มีความสุข จึงดูเหมือนว่าเขา มีความเห็นแก่ตัวอยู่ตลอดเวลา บางครั้ง ยังแกล้งให้คนอื่นเกิดความทุกข์ด้วย เช่น แกล้งขโมยของสุดรักสุดหวง ของคนอื่นเพื่อให้เกิดความเสียใจ ทั้ง ๆ ที่ตัวเองมิได้ขาดแคลนสิ่งของนั้น แต่ทำการขโมยเพื่อทำลาย จิตใจผู้อื่นให้ หมดสุข เหมือนกับตัวเองในสมัยเมื่อยังเด็ก หรืออาจจะแกล้งใส่ร้ายหาเรื่องใส่ความ ชอบพูดเรื่องต่าง ๆ ในทางเลวร้าย ไม่เคยพูดชมความดีของคนอื่น ทั้งนี้เพื่อก่อความทุกข์ใจกังวลใจ

ให้กับคนอื่น การกระทำเช่นนี้ เขากระทำไปทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นสิ่งชั่ว แต่จิตใต้สำนึกของเขามีแรงผลักดันให้ทำไปเช่นนั้นโดยมิได้รู้สึกตัวเท่าที่ควรจะรู้

เด็กที่มีอายุตั้งแต่เล็กจนถึง ๓ ปี ไม่ควรได้รับการลงโทษใด ๆ เลยทั้งสิ้น เพราะเด็กยังเล็กเกินไป ยังไม่มีความคิดเห็น ตัดสินใจลงไปว่าอะไรผิดอะไรถูก สอนไปเท่าใดเด็กก็ยังไม่เข้าใจ ถึงแม้ว่าบางคนจะพอเข้าใจแต่ก็ยังลืมง่าย เด็กเล็กนั้นลืมง่าย เลยทำให้ผู้เลี้ยงเข้าใจผิดคิดว่าสอนแล้วไม่จำ หรือคิดว่าเด็กโง่ จึงมีการลงโทษกัน พ่อแม่บางคนเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป ผิดนิดผิดหน่อยก็ลงโทษ เด็กเล็กจะปรับตัวเองไม่ได้เร็วให้ทันตามความต้องการของผู้ใหญ่ การจะสอนเด็กจึงต้องเป็นการสอนแบบค่อย ๆ สอน ซ้ำแล้วซ้ำอีก ทีละขั้นตอนอย่างมีเหตุผล เด็กจึงจะคิดตามทัน อย่าไปหลงด่าว่าลูกของตัวเองโง่ ถ้าเขาโง่จริง ก็โง่เพราะพ่อแม่ของเด็กเป็นผู้ทำให้โง่

เด็กถ้าถูกลงโทษบ่อย ๆ เด็กจะรู้สึกผิดหวังหลายครั้ง ทับถมซับซ้อนกันเข้ามาเรื่อย ๆ จนรู้สึกว่าตัวเองได้เสียทุกสิ่งทุกอย่างไปจนหมดสิ้น รู้สึกว่าตัวเองไม่มีค่าอะไรเลย ไม่มีใครต้องการเขาเป็นภาวะที่เด็กทนไม่ได้ ยิ่งพ่อแม่ไม่เข้าใจกลับไปกล่าวหาพูดจาด่าว่าซ้ำเติม เด็กจะยิ่งมีปฏิกิริยาโต้ตอบ หนัก ๆ เข้าเด็กจะไม่รู้เลยว่า เขาทำอะไรไปอย่างหนึ่งนั้นผิดหรือถูก เป็นการทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และติดตัวมาจนเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังเกิดความสูญเสียความเป็นมิตรต่อกันระหว่างผู้เลี้ยงกับเด็ก ไม่ว่าผู้เลี้ยงเด็กจะเป็นใครก็ตาม เด็กจะมีความรู้สึกว่าตัวเขาไม่ได้เป็นที่รักหรือที่ต้องการของพ่อแม่อีกแล้ว เด็กจะหิวหาความรักหนัก ๆ เข้าถ้าไม่ได้ความรักมา ก็จะกลายเป็นความเคียดแค้นชิงชัง โมโหใจร้อน และจะไม่เชื่อคำพูดคำสอนของใคร ๆ ทั้งสิ้น จึงดูคล้ายกับว่ามีนิสัยดื้อ คำพูดที่ว่า "ประเดี๋ยวก่อน รอก่อนซิลูก" จะไม่มีความหมายสำหรับเด็กเหล่านี้เลย

นิสัยของเด็กที่ขาดแม่เหล่านี้ เมื่อเด็กโตเข้าสู่วัยรุ่นจะเปลี่ยนเป็นคนที่ไม่เคารพผู้ใหญ่ ไม่รู้จักคำว่าอาวุโส จะไม่รู้จักคำว่ากตัญญู แม้แต่พ่อแม่ของเขาเองเขาก็ไม่รู้จักบุญคุณ จะเป็นคนที่มีแต่ความเห็นแก่ตัวจัด จะมีความคิดเห็นและการกระทำในแบบต่อต้านผู้ใหญ่ อยู่ตลอดเวลา เด็กบางรายไม่มีทางระบายออกเพราะเกรงกลัวผู้ใหญ่ในบ้าน เด็กจะหันไปประบายความคับแค้นใจโดยการแสดงที่ไม่มีความเคารพ แสดงการก้าวร้าวต่อครูบาอาจารย์และผู้บังคับบัญชาแทน และบางรายยังประพฤติไปในทางผิดกฎหมาย และข้อบังคับของสังคม จึงสรุปได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เด็กวัยรุ่นเหล่านี้ก่อขึ้นนั้น มีรากฐานมาจากการผิดปกติทางจิตใจที่ได้รับมาจากการเลี้ยงดูผิด ๆ ในวัยเด็ก ผู้ใหญ่ทุกท่านจึงต้องรับผิดชอบต่อสิ่งเหล่านี้ และจะต้องรีบช่วยกันแก้ไขให้ถูกจุด.

ผู้ใหญ่บางคนอาจมีความเห็นแย้งว่า เขาเลี้ยงลูกมาอย่างดีตามใจทุกอย่างแต่ลูกก็ยังเสียคน ข้อนี้ก็เพราะว่า พ่อแม่ตามใจให้เด็กแต่วัตถุเงินทองของกิน

ของเล่น แต่ไม่เคยให้ความรักเด็กอย่างพอเพียง จน
เกิดความอบอุ่นให้กับจิตใจเด็ก เมื่อเด็กไม่มีความอบ
อุ่นทางจิตใจตั้งแต่อายุเขาได้ ๓ เดือน การที่จะมาเอา
ใจให้ความรักกันภายหลังเมื่อเด็กโตขึ้นย่อมไม่ได้ผล จึง
เป็นการสายเกินไปที่จะแก้ไขเด็กขาดแม่ดังกล่าวให้มีจิต
ใจเป็นปกติได้ ด้วยเหตุผลทางการแพทย์ที่กล่าวแล้ว
ฉะนั้น ในการให้ความรัก การให้ความสุข การให้
ความอบอุ่นแก่จิตใจเด็ก ย่อมเป็นสิ่งที่ต้องแสดง ถึง
แม้จะเสียเวลามากแต่ก็จำเป็นและได้ผลคุ้มค่า พ่อแม่
จึงต้องสละเวลา สละความเห็นแก่ตัวให้ลดน้อยลง โดย
ใช้เวลามาคลุกคลีอยู่กับลูกของตัวเองให้มาก จึงจะเรียก
ว่าเป็นการเลี้ยงลูกให้ถูกทาง และถูกต้องตามหลักวิชา
การแพทย์ปัจจุบัน ส่วนเด็กที่ถูกตามใจมากเกินไป
ทั้ง ๆ ที่พ่อแม่เลี้ยงเองก็ตาม จะไม่รู้จักระเบียบและข้อ
ห้ามใด ๆ จึงต้องมีการสั่งสอนกันแบบค่อยเป็นค่อยไป
ถือหลักปฏิบัติเดินสายกลางของพระพุทธเจ้า สอนเด็ก
ครั้งละเล็ก ๆ น้อย ๆ สอนเปลี่ยนเรื่องไปทุกวัน แล้ว
ก็วนเวียนมาสอนซ้ำเรื่องเดิมอีก ทำเช่นนี้เรื่อย ๆ ไป

ยกตัวอย่างเปรียบเทียบหรือเล่านิทานที่มีคติสอนใจให้เด็กเข้าใจถึงเรื่องนั้น ๆ และอย่าลืมว่า เรื่องผิดพลาดทุกอย่างในเด็ก ต้องโทษเหตุอยู่ที่คนเลี้ยงเด็กทั้งสิ้น

พฤติกรรมของเด็กที่ผิดปกติ เช่น เด็กดื้อ พูดปด ชอบขโมย หนีออกจากบ้าน หนีโรงเรียน เล่นไฟ เหล่านี้มีสาเหตุ ส่วนใหญ่มาจากเด็กขาดความรัก ขาดความใกล้ชิดสนิทสนมกับพ่อแม่หรือบุคคลอื่นในครอบครัว เป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือเปลี่ยนพี่เลี้ยงบ่อย ๆ จนเด็กคิดว่าไม่มีใครรักเขาจริงเลย แพทย์เคยค้นคว้าสอบถามเด็กพวกนี้ว่าต้องการอะไรมากที่สุด เด็กจะตอบมีใจความเหมือน ๆ กันคือ ต้องการให้พ่อแม่อยู่ด้วยกัน ขอให้มีคนรัก สรุปแล้วเด็กจะตอบเกี่ยวกับความรักของพ่อแม่ที่มีต่อเขา เพราะเขารู้ว่าถ้าวันใดพ่อแม่ทะเลาะกัน ตัวเขาจะไม่มีความสุขไม่มีความอบอุ่นในวันนั้น เด็ก ๆ ที่ชอบขโมยของก็เหมือนกัน พ่อแม่จะต้องหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร เขาขาดแคลนสิ่งนั้นหรือไม่ เขาขโมยเพราะแกล้งกัน หรือว่าเด็กไม่เข้าใจคำว่าสิทธิของการเป็นเจ้าของ หรือเพราะความ

สนุกทำไปกับเพื่อน ๆ ผู้ที่เป็นพ่อแม่จะต้องศึกษาหาเหตุและแก้ที่เหตุ การทดลองใจเด็กโดยวางของที่น่าขโมยล่อใจเด็กให้ขโมยนั้น ไม่ควรทำ เพราะเป็นการยั่วยุเด็กให้ทำซ้ำเติม มีแต่จะถูกลงโทษมากขึ้น แล้วจะสูญเสียความเป็นมิตรสัมพันธ์ต่อกัน อันจะนำไปสู่ความเสียหายยิ่งใหญ่ต่อไปในภายหน้า

เด็กบางคนชอบหนีออกจากบ้านไป โดยไม่บอกใครเลยว่าเขาไปไหนและเมื่อไหร่จะกลับ ทั้งนี้เกิดจากเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และเด็กยังเล็กไม่รู้ขอบเขต ไม่รู้จักระวังอันตราย ถ้าปล่อยไปตั้งแต่ยังเล็ก ๆ จะเกิดความเคยชินเมื่อโตขึ้น จะเป็นคนอยู่บ้านไม่ติด เวลามีอารมณ์โกรธ ใครทำอะไรไม่ถูกใจหรือสูญเสียของบางอย่างไป เขาจะหนีออกจากบ้าน การที่เขาถูกทอดทิ้งมาตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก หรือการที่พ่อแม่มีเรื่องต้องทะเลาะกันบ่อย ๆ การที่พ่อแม่ต้องดุว่าเด็กเป็นประจำและไม่ได้แสดงความรักต่อเด็กเลย จะทำให้เขามองเห็นว่าบ้านที่เขาอยู่นั้นไม่มีความสุข ทำให้เด็กไม่อยากอยู่บ้าน การคาดโทษอย่างใดอย่างหนึ่งไว้

จนทำให้เด็กกลัวมาก เช่นเมื่อเรียนไม่เก่งแล้วสอบตก ก็เลยถือโอกาสหนีออกจากบ้านไป

เด็กที่เรียนหนังสือได้ดี เพราะฉลาด หรือเก่ง นอกจากจะมีสมองดีมีร่างกายแข็งแรงแล้ว ยังจะต้องมีจิตใจที่เป็นสุขและอบอุ่น และมีความรู้สึกว่าตนเป็นที่พึ่งแก่ตนเองได้ เด็กจึงจะเกิดมีความกล้าซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากครู ในทางตรงข้าม เด็กที่ติดบ้านไม่เคยหรือไม่กล้าออกไปไหนเลย ไม่กล้าไปโรงเรียนเพราะเด็กมีความกังวลและมีความลังเลใจจะต้องพึ่งคนอื่น ถ้าไปโรงเรียนไม่รู้จะไปพึ่งใครจึงไม่กล้าไป เวลาเรียนเวลาสอบจะมีแต่ความกังวลที่เคยรู้สึกเมื่อสมัยตอนเป็นเด็กเล็ก เด็กที่ขาดแม่มักเป็นเช่นนี้ มีการเบื่อการเรียน ไม่สนใจการเรียนเพราะมีความเครียดของอารมณ์ในเรื่องกังวลต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา การกักขังเด็กให้อยู่คนเดียว โตขึ้นเด็กอาจจะกลายเป็นเด็กขี้ขลาดวิตกกังวลหวาดกลัว เกิดผลร้ายได้เหมือนกับการขาดแม่

เด็กบางคนกินง่ายนอนง่าย บางคนกินยาก นอนยาก จะกินอะไรต้องเลือกแล้วเลือกอีก เป็นคนช่างคิดเพราะพ่อแม่หัดมาอย่างนั้น โดยตามใจหรือบังคับกันมากเกินไป เลยต้องเป็นคนช่างคิด เพราะทำอะไร ๆ ไม่ถูก ไม่มีเหตุผลที่แน่นอน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำซาก เป็นการหล่อหลอมจิตใจเด็กจนเกิดความเสียหาย ถ้านิสัยเดิมของเด็กเป็นคนเก็บตัว เมื่อโตขึ้นเป็นเด็กวัยรุ่น ก็จะเข้าสังคมนอกบ้านลำบาก อาจจะพบกับปัญหาที่ฝืนความรู้สึกของตนเอง เมื่อพบบ่อย ๆ เข้า แทนที่จะเกิดความเคยชินเหมือนเด็กปกติอื่น ๆ อาจจะกลายเป็นปัญหาหนักใจ จนจิตใจของเด็กทนไม่ได้อาจกลายเป็นโรคจิตได้ พ่อแม่ของเด็กบางคนเฉยเมยชอบเก็บตัว เด็กก็อาจจะถือเอาเป็นตัวอย่าง โดยชอบเก็บตัวเองแยกตัวเองออกจากเพื่อนฝูงชอบอยู่คนเดียวเงียบ ๆ หรือนั่งเขียนอ่านหนังสือ พ่อแม่ก็ดีใจนึกว่าลูกเป็นคนขยัน แต่หาทราบไม่ว่าลูกถือหนังสือเฉย ๆ ไม่ได้อ่าน แต่ใช้ความคิดเพ้อฝันไปตามความกดดันที่จะพาให้เขาคิดไป เด็กมีโอกาสเป็นโรคจิตได้ง่ายเมื่อโตขึ้นเด็กพวก

นี้แต่เด็ก ๆ จะมีนิสัยขี้อาย พึ่งตัวเองไม่ค่อยได้ ต้องคอยพึ่งคนอื่นอยู่เสมอ เด็กอาจจะติดแม่เพราะต้องพึ่งแม่จนแม่รำคาญ แต่จากสาเหตุจริง ๆ แล้ว สิ่งเหล่านี้เกิดจากการผิดพลาดในการเลี้ยงเด็กตั้งแต่ตอนยังเป็นเด็กเล็ก ๆ มีอายุ ๓ เดือนถึง ๓ ปีดังกล่าวแล้ว คนไข้โรคจิตที่พบในโรงพยาบาลโรคจิตประมาณ ๑๐๐ ละ ๑๕ จะมีประวัติการขาดแม่ตอนที่เขายังเป็นเด็กเล็ก ๆ

เด็กที่ได้รับความไม่ยุติธรรม เช่นเด็กถูกลงโทษทั้ง ๆ ที่ตัวเด็กไม่ผิด (ความจริงตัวเองผิดหรือไม่ผิดเด็กก็ไม่รู้ เพราะยังเล็กเกินไป) จะทำให้เด็กรับการสะเทือนใจอย่างแรง เด็กจะมีความคิดอ่านที่จะบิดเบือนความจริงออก มาใน รูปแบบ ของการ โกหก เพื่อให้ตัวเองได้รับความยุติ ธรรม เด็กจึงมีนิ สัยชอบ โกหก ชอบกล่าวใส่ร้ายคนอื่นเพื่อให้ตัว พ้นผิดหรือจะแกล้งทำมาร-ยาให้พ่อแม่รักเห็นใจก็ได้ ถ้าเด็กได้รับ ความยุติธรรมดีได้รับการสอนที่มี เหตุผลและ เด็ก เข้าใจ เพราะมี ความรักต่อ ผู้สอน เหตุ การณ์ เช่นนี้ จะไม่เกิด ขึ้นแก่ เด็กใน

ครอบครัวนั้นเลย เด็กบางคนได้รับความไม่ยุติธรรมเหล่านี้บ่อย ๆ เข้า อาจกลายเป็นคนเงียบขรึม ช่างคิดช่างฝัน นั่งเหม่อใจลอย แยกตัวอยู่คนเดียว เมื่อเด็กเติบโตขึ้น จะมีโอกาสเป็นโรคจิตได้ง่าย

เด็กที่มีความอิจฉาน้องก็เช่นเดียวกัน ความอิจฉาเกิดขึ้นมา เพราะเด็กรู้สึกว่าตนเองหมดความสำคัญ ไม่เป็นที่ต้องการของพ่อแม่อีกต่อไป ทุกคนหันเหความสนใจไปสู่น้องหมด พี่จึงไม่ชอบน้อง จึงแย่งของเล่นบ้าง ตีกันบ้าง เรียกร้องเอาสิ่งของให้ได้เหมือนน้องบ้าง ซึ่งพ่อแม่ที่ไม่เข้าใจจะรำคาญ อาจดุและทำโทษพี่ซึ่งจะยิ่งเป็นการซ้ำเติมเพิ่มความเครียดความกังวลให้แก่เด็กมากขึ้น และเป็นสาเหตุให้พี่น้องไม่รักกันเมื่อโตขึ้นยังอาจเป็นต้นเหตุของความเกเรอันธพาลจนถึงเสียคนไปเลย วิธีแก้ไขก็คือ อย่าดุว่าหรือลงโทษพี่ให้น้องได้ยินได้เห็น อย่าบอกเดี๋ยวแม่จะตีพี่ให้ เดี๋ยวแม่จะตีน้องให้ จะซื้อของให้น้อง ๑ ชิ้นก็ต้องให้พี่ ๑ ชิ้นในสภาพเหมือนกัน ต้องแสดงความรักความเอาใจใส่ต่อพี่ให้มากเท่ากันกับน้อง อย่างนี้เป็นต้น

การเคี่ยวเข็ญ ให้เด็ก เรียน หนังสือมาก เกินไป เด็กจะหมด ความสุข ถ้าเด็ก ไม่ฉลาด จำหนังสือ ได้ไม่ดี จะเกิดปมด้อยและ เกิดความ ท้อแท้ จึงอย่าไป เคี่ยวเข็ญ เด็กที่ไม่ฉลาดให้เรียนหนัง สือมาก เกินไป เพราะ สมอง ของเขามีความสามารถเพียงเท่านั้น ในทางตรงข้าม เด็ก ที่ฉลาด มาก ก็มัก อาจมี นิสัย ดูถูกคน อื่น เพราะ รู้ ว่าตัว ฉลาดกว่า อาจแสดงความอวดดีแม้ต่อผู้ใหญ่รวมทั้งพ่อ แม่ด้วย เด็กพวกนี้ อาจจะก่อปัญหาทางสังคมขึ้นมาได้ เช่นเดียวกันกับเด็กโง่ เด็กฉลาดที่ขาดแม่เมื่อโตขึ้นเขา จะได้เป็นบุคคลชั้นนำระดับชาติ แต่เต็มไปด้วยความ เห็น แก่ตัว ซ่อนลึก อยู่ในใจของ เขาจะโกรธ อย่างฉลาด เป็นเศรษฐีขึ้นมาได้ด้วยความฉลาดทางคดโกง ซึ่งกลับ ยิ่งร้ายหนักขึ้นไปเสียยิ่งกว่าเด็กโง่ขาดแม่ด้วยซ้ำไป

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นว่าวิธีแก้ไขจิต ใจของผู้ใหญ่นั้น จะต้องแก้ที่การเลี้ยงดูเด็กเล็กตั้งแต่ อายุ ๓ เดือนจนถึง ๗–๘ ปี เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยง ดูอย่างอบอุ่นด้วยวิธีการดังกล่าวจากแม่ หรือจากคน เลี้ยงเด็กที่รักเด็กเหมือนลูกของตัวเอง และแม่จะต้อง

เป็นบุคคลที่มีหลักธรรมประจำใจ ไม่มีโทสะ โมหะ ลุ่มหลงในสิ่งใดจนเกินไป และจะต้องปฏิบัติตัวเป็นช้างเท้าหลัง เดินตามสามีผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทุกอย่างไม่ถือทิฏฐิมานะ รู้จักการแพ้เพื่อเห็นแก่ลูกบ้างตามสมควร เงินทองที่พ่อแม่หามาได้มิได้ช่วยแก้ไขภาวะผิดปกติทางจิตใจของเด็กได้เลย จึงควรสละเวลาเพื่อความอบอุ่นทางจิตใจของลูกให้เพียงพอเด็กอันธพาลวัยรุ่นนั้น เผาผลาญเงินทองและจิตใจของพ่อแม่ร้ายยิ่งนัก นี่ก็เป็นผลกรรมที่พ่อแม่ได้ทำกับเขาไว้เมื่อวัยเด็กโดยทันตาเห็น และมารู้ตัวเมื่อทุกอย่างมันสายเกินไปที่จะแก้ไขเสียแล้ว

คนวัยรุ่นทุกอาชีพและทุกระดับชั้น ที่ทราบความรู้จากบทความนี้ จงใช้สติปัญญาของท่านไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อนว่าคู่รักของท่านเป็นคนขาดแม่ในวัยเด็กหรือเปล่า จะต้องสอบนิสัยและความประพฤติให้รู้แน่นอน อย่าผลีผลามใจร้อนรีบแต่งงานกัน บุคคลที่จะเป็นแม่ของลูกเรานั้นจะต้องเป็นคนชนิดใด ควรตั้งหลักเกณฑ์เอาไว้ แล้วก็เลือกให้ได้ตามนั้นการที่หนุ่มสาวพบ

กันครั้งแรก แล้วต่างคนต่างรักกัน แล้วก็ทึกทักเอาว่าเป็นเนื้อคู่ของตน เพราะรสนิยมคล้ายกัน เลยไม่ยอมใคร่ครวญยับยั้งชั่งใจทั้ง ๆ ที่รู้อยู่ว่าเขาเป็นคนไม่ค่อยดี แบบนี้ชีวิตสมรสย่อมเป็นไปไม่ได้นาน ความจริงคนที่ดีกว่านี้ยังมีอยู่อีกมาก เพียงแต่เรายังไม่พบ เรื่องจึงอยู่ที่ว่าต้องรู้จักรอไปก่อน การขาดรสชาติเสน่หาไม่ทำให้เราถึงแก่ความตาย จึงสมควรรอไปจนกว่าพบแม่ของลูกที่เป็นคนดีครบถ้วนตามหลักวิชาการ

เราทุกคนมีส่วนในการผลิตประชาชนของประเทศ และมีส่วนในการสร้างความมั่นคงเรียบร้อยให้แก่สังคม แต่ถ้าเรามีลูกที่ขาดแม่ในวัยเด็กเล็ก ก็เหมือนกับว่าเราผลิตคนเลวร้ายขึ้นมาอีกคนหนึ่ง เราจะต้องคำนึงอย่างนี้ จึงจะเรียกว่าเป็นคนรักชาติที่ได้ช่วยกันแก้ไขสังคมให้มั่นคง แต่คนที่เห็นแก่ตัวจะไม่คิดอย่างนี้ จะเห็นแก่ความสุขส่วนตัวเป็นใหญ่ ลูกเกิดมาโตแล้วจะกลายเป็นคนอย่างไรตัวเองก็ไม่รับผิดชอบ กลับโยนความผิดให้รัฐบาลจัดการแก้ไข ซึ่งก็เห็นอยู่แล้วว่าไม่มีทาง นอก

จากจะแก้ไขวิธีเลี้ยงเด็กให้ถูกต้องดังกล่าวมาแล้ว และข้าพเจ้าขอร้องท่านเศรษฐีใจบุญทั้งหลาย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาสังคม จงได้กรุณาช่วยกันพิจารณา เพื่อเผยแพร่ความรู้นี้ไปสู่ประชาชนและงานเช่นนี้อาจจะต้องใช้เวลานาน ๒๐-๓๐ ปี กว่าจะเห็นผล จึงควรรีบทำกันเสียตั้งแต่บัดนี้.

นรกและสวรรค์อยู่ที่ไหน

ในทางพระพุทธศาสนานั้นถือว่า เรื่องจิตนี้เป็นเรื่องสำคัญอะไร ๆ ก็อยู่ที่จิตใจของเราเอง นรกสวรรค์ พรหม นิพพาน ก็อยู่ที่จิตใจของเราทั้งนั้น เราสร้างภูมิสร้างภพ สร้างภาวะจิตใจขึ้นมาได้เองทุกอย่าง เช่น สร้างความทุกข์เผาตัวเองก็ได้ แบบนรกขุมอเวจี('อเวจี' แปลว่า ไฟลุกไม่รู้จักดับ) จนกระทั่งกินไม่ได้นอนไม่หลับนรกที่เรียกว่า "โลหะกุมภี" เป็นหม้อทองแดงมีน้ำเดือด ใครตกลงไปในขุมนรกนั้น ก็จะถูกต้มให้เร่าร้อนกระวนกระวายใจอยู่ตลอดเวลา นรกจึงเป็นสิ่งที่เราสร้างมันขึ้นเองตัวอย่างเช่น สร้างความไม่เป็นมิตรกับคนรอบ ๆ บ้านจนเป็นศัตรูของเราทั้งหมด เราก็จะต้องมีความเป็นอยู่ด้วยความร้อนใจ นอนก็ไม่เป็นสุข นั่งก็ไม่เป็นสุข รับประทานอาหารก็ไม่มีความสุข เพราะว่ามีความหวาดระแวงเพื่อนบ้านจะทำร้ายคิดร้าย อย่างนี้เรียกว่าตกนรกขุมโลหกุมภี เป็นเรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ภายใน

ชีวิตนี้เอง ฉะนั้น นรกที่แท้จริงนั้นก็คือสภาพความเดือดร้อน ความกระวนกระวายที่เกิดขึ้นในจิตของเรา นรกอย่างนี้แหละเป็นที่น่ากลัว เพราะตกกันได้ในปัจจุบันทันตาเห็น ใครทำผิดเมื่อใดก็ตกเมื่อนั้น แม้อยู่ในบ้านหลังใหญ่ ๆ นั่งรถยนต์คันใหญ่ ๆ แต่ใจก็ไม่สบาย อันนี้มันเนื่องมาจากใจอยู่ในขุมนรกนั่นเอง นี่แสดงว่าคนเป็นสัตว์นรกได้ด้วยใจ แล้วโรคประสาทก็จะเกิดขึ้นติดตามมาได้โดยง่าย

แต่สวรรค์หรือนรกของภาษาชาวบ้านนั้น อยู่นอกกายและอยู่ที่ไหนไม่รู้ ส่วนนรกหรือสวรรค์ในความหมายของภาษาธรรมนั้นอยู่ในจิตใจของเราเอง จะไปถึงเมื่อไรก็สุดแล้วแต่การดำเนินชีวิตถูกหรือผิด เราจะขึ้นสวรรค์หรือลงนรกก็ทำได้ในชีวิตนี้เอง จะขึ้นลงวันละกี่ครั้งก็ได้ คราวใดเราร้อนใจทุกข์ใจคราวนั้นก็ตกนรก คราวใดสบายใจคราวนั้นก็ได้ขึ้นสวรรค์ ถ้าใครคิดว่าตายแล้วจึงจะตกนรกหรือขึ้นสวรรค์ นั่นแหละคือคนที่ถือศาสนาแต่ยังไม่ถึงธรรม คือยังเขลาไปตามวิสัยของคนที่ไม่ได้ศึกษาธรรมะให้ถึงแก่น แม้อยากขึ้นสวรรค์แต่

ไม่ได้ขึ้นสักที่จนไม่มีความสุขใจ ก็เรียกได้ว่ากลับตก
นรก เพราะเป็นทุกข์ใจที่ไม่ได้ขึ้นสวรรค์นั่นเอง

ส่วนเรื่องเทวดา พรหม และสัตว์ในอบายภูมิ
ก็เป็นไปตามสภาพของจิตใจ เช่นมีความสุขกายสุขใจใน
เรื่องกิน กาม และเกียรติ ก็เทียบได้กับเป็นเทวดา แต่ถ้า
เทวดานั้นเกิดมีความโลภมาก กอบโกยหาสิ่งของเงินทอง
เข้าตัว อย่างหมดยางอาย เขาก็จะกลายเป็นเปรตขึ้นมา ถ้า
เขาแสวงหาอย่างแบบโหดร้ายถึงกับฆ่าคน เขาก็กลายเป็น
สัตว์เดรัจฉาน ถ้าเขาเกิดความกลัวจะถูกจับลงโทษ เขาก็
เป็นอสุรกาย ทุกข์ใจหนักเมื่อใด ก็กลายเป็นสัตว์นรก ถ้า
เขามีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เขาก็กลายเป็น
พรหม นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าผู้ใดยังมีความ
สงสัยไม่แน่ใจว่าจะเชื่อได้หรือไม่ ก็ขอให้ข้ามเรื่องนี้ไป
ก่อน คือให้อ่านข้อต่อไปได้เลย

พิสูจน์เรื่องชาติก่อนและชาติหน้าได้อย่างไร

ผู้ที่จะเรียนธรรมะ ผู้ที่รู้ธรรมะมาบ้างแล้วและผู้ที่กำลังเป็นครูสอนธรรมะ จะต้องระวังเรื่องนี้ให้ดี เพราะจะต้องรับผิดชอบในการสอนลูกหลานต่อไปในภาษาธรรม คำว่าเกิดหรือชาติ มิได้หมายความว่าเป็นการเกิดมาจากท้องแม่ แต่หมายความถึงการเกิดของความรู้สึกว่าเป็นตัวเรา–ของเราขึ้นมาครั้งหนึ่ง ก็เรียกว่าเกิดมาชาติหนึ่งแล้ว พอความรู้สึกอันนี้สิ้นสุดไปทีหนึ่ง ก็เรียกว่าชาตินั้นสิ้นสุดลงไปชาติหนึ่ง และพร้อมที่จะมีชาติหน้าต่อไปทันที คือมีตัวฉันเกิดขึ้นมาใหม่อีก ในลักษณะของจิตใจที่เปลี่ยนไปแล้ว แม้พระเยซูก็ยังกล่าวว่า คนที่เปลี่ยนนิสัยไปแล้วนั้นคือคนเก่าตายไปแล้วเกิดเป็นคนใหม่ นี้ก็ต้องกับคำสอนที่ว่า กรรมในชาติก่อนจะมาแสดงผลเอาในชาตินี้ ถ้าทำผิดวันนี้ (ชาตินี้) ก็ต้องได้รับผลเอาในวันหน้า (ชาติ

หน้า) แต่คนส่วนมากไม่เข้าใจความหมายของคำว่า 'ชาติ' คิดว่าต้องตายไปเสียก่อน จึงจะเกิดใหม่เป็นชาติหน้า คือเอาชาติหน้าไปไว้เสียไกลอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ฉะนั้นชาติหน้าของคนฉลาด ต้องอยู่ที่ใจและอยู่ในชีวิตนี้ ติดต่อกันไปจากเดี๋ยวนี้ ชาติหน้าของคนโง่จะต้องตายเข้าโลงไปเสียก่อน แล้วจึงเกิดจากท้องแม่ใหม่เป็นชาติหน้า แล้วมันก็จะแก้ปัญหาความทุกข์ใจได้อย่างไรกัน เช่นว่าขณะนี้เราทุกข์ทรมานใจเหลือเกิน แต่กลับไปเชื่อว่าทุกข์นี้เกิดจากผลกรรมชาติก่อนที่ทำไว้ จึงงอมืองอเท้าปล่อยไปตามบุญตามกรรม ไม่คิดขวนขวายแก้ไขที่เหตุ การแก้ทุกข์ก็ต้องหาเหตุแห่งความทุกข์ แล้วต้องทำลายต้นเหตุนั้นเสีย ถ้าเอาเหตุไปไว้เสียในชาติก่อน ๆ แล้วจะไปตัดต้นเหตุแห่งทุกข์ในชาติก่อนได้อย่างไร มันต้องอยู่ในชีวิตนี้ เราจึงสามารถตัดต้นเหตุแห่งทุกข์นั้นได้ และจะได้รับผลเป็นความไม่มีทุกข์ทันตาเห็นในชีวิตนี้ พระ-พุทธเจ้าสอนเรื่องที่อยู่ในวิสัยที่คนจะแก้ไขได้ หรือจัดการกับมันได้ แม้จะอธิบายให้ใคร ๆ ฟังก็เห็นจริงได้ แต่ถ้าเอาเหตุและผลไปไว้ห่างกันเสียคนละ ๑๐๐ ปีแล้ว

มันจะมีประโยชน์อะไร ฉะนั้น ผู้สอนธรรมะน่าจะคิดกันเสียใหม่ในเรื่องนี้

ถ้าใครคนหนึ่งเขาเชื่อว่าชาติหน้าไม่มี เขาก็จะทำบุญโดยไม่หวังผลตอบแทนแม้แต่สิ่งที่เรียกว่าบุญ นี่จึงเป็นการทำบุญเพื่อประโยชน์ต่อสังคม ด้วยใจเมตตาปราณี แต่ถ้าอีกคนหนึ่งคิดว่า ชาติหน้ามีจริง เขาก็อยากจะไปเกิดใหม่ให้เป็นผู้ที่มีความสุขที่สุด พวกนี้จึงทำบุญเพื่อเห็นแก่ตัว และจะได้ประโยชน์ต่อสังคมน้อยมาก เช่น การสร้างโบสถ์สวยหรูราคาหลายสิบล้านเพื่อแลก เอากับวิมานพร้อมทั้งนางฟ้าอีก ๕๐๐ สังคมส่วนใหญ่จะไม่ได้ประโยชน์อะไรจากเขาเลย เพราะคนแบบนี้จะไม่มีน้ำใจกรุณาเมตตาใคร เขาจะหวงทรัพย์สมบัติไว้ไม่เจือจานใคร จนกระทั่งตัวตาย การทำบุญแต่ละครั้งก็คล้ายการลงทุนค้าขายเพื่อหวังหากำไรฉะนั้น การเข้าใจผิดในเรื่องของชาติหน้า จึงทำให้คนเห็นแก่ตัวจัด

คราวใดมีความรู้สึกสำคัญมั่นหมายว่า "ตัวเรามีอยู่" ซึ่งจะต้องอยากอย่างนั้น ยึดอย่างนี้ ฯลฯ นี่แหละเป็นการเกิดของตัวเราแล้ว เมื่อใดจิตใจเราว่างจากความ

รู้สึกดังว่า เพราะเห็นว่าตัวเราเป็นเพียงธรรมชาติกลุ่มหนึ่งอันมีคนอื่นมาตั้งชื่อให้ว่าเป็นนายนั่น นางนี่เพื่อป้องกันการเรียกตัวผิด แต่ความจริงไม่มีตัวเรา–ของเราใครเห็นเช่นนี้ได้ เมื่อนั้น "ตัวเรา" ก็จะตายไป หากไม่เกิดความรู้สึกว่ามีตัวตนหรือมีเป็นตัวตนขึ้นมาอีกเลย ก็เรียกว่าตัวเราตายไปแล้วไม่เกิดอีก (คือกิเลสตัณหาอุปาทานไม่เกิดอีก) นี่แหละท่านเรียกว่า นิพพาน(–ความทุกข์ดับสิ้นเชิง เพราะหมดกิเลสสิ้นเชิง) ฉะนั้น จึงต้องทำความเข้าใจอันนี้ให้ได้ จึงจะเข้าใจเรื่องที่ว่าการเกิด ทุกทีเป็นทุกข์ทุกที และจะเข้าใจข้อความที่ว่า นิพพานหมายถึงการไม่มีการเกิดการตายของ "ตัวตน" อีกต่อไปในลักษณะเช่นนี้เท่านั้น ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ไม่ได้ ก็เป็นอันหมดหวังที่จะเข้าใจเรื่องอื่น ๆ ของพุทธศาสนา ถ้าท่านผู้อ่านใดยังมีความสงสัยไม่กระจ่าง ในคำอธิบายที่ท่านยังไม่เคยฟังมาก่อน ก็ข้ามเรื่องนี้ไปได้ เพราะแม้แต่พระส่วนมากก็ยังไม่เข้าใจ ฉะนั้น ท่านอ่านตอนต่อไปได้เลย จนกว่าท่านจะเกิดปัญญาเข้าใจในภาษาธรรม

ทำบุญอย่างไรจึงจะได้บุญจริง

มีคำสอนที่คุ้นหูเกี่ยวกับเรื่องนี้หลายอย่าง เช่น "จงทำบุญในชาตินี้เพื่อติดตัวไปกินในชาติหน้า" ซึ่งถ้าถือตามหลักภาษาฝ่ายธรรมะ ที่อธิบายมาแล้วในตอนต้นก็ต้องพูดเสียใหม่ว่า "จงทำแต่ (ความดี) เสียแต่วันนี้เพื่อติดตัวไป (เป็นประโยชน์) ในวันหน้า" คำสอนที่คุ้นๆ หูอีกเรื่องหนึ่งคือ "จงฝังทรัพย์ไว้ในศาสนา แล้วใคร ๆ จะแย่งเอาของเราไปไม่ได้" นี่เป็นคำสอนให้ทำบุญด้วยความเห็นแก่ตัวของทั้งผู้สอนและผู้ปฏิบัติตาม คนโง่เลยทำบุญกันมากจนลูกหลานอดอยากไม่มีจะกิน เพราะผู้ทำบุญหวังเอาความสุขส่วนตัวในสวรรค์วิมาน และต่อไปจนถึงในชาติหน้า ๆ น้อยคนนักที่จะทำบุญด้วยความเมตตากรุณาช่วยเพื่อนมนุษย์ ให้มีความสุข และเพื่อลดช่องว่างของสังคม อันเป็นการทำบุญให้ทานโดยมิได้หวังผลประโยชน์อะไรเข้าตัวเลย นอกจากความสุขใจที่ได้เห็นคนอื่นเขามีความสุขด้วยเท่านั้น

ศาสนาทั้งหลายในโลก จะสอนให้คนนำเอาส่วนเกินที่เหลือกินเหลือใช้ ไปแจกจ่ายให้ทานแก่ผู้อื่นด้วยกรุณา โดยไม่หวังเอาสิ่งตอบแทนแต่อย่างใด มีแต่นักบวชในพุทธศาสนาที่ขาดการศึกษาเท่านั้น ที่สอนว่าให้ทำบุญเพื่อหวังสิ่งตอบแทนในภายหน้า พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้สอนสอนไว้อย่างนั้นเลย ท่านเพียงตรัสว่าผู้ใดทำบุญให้ทานและถือศีล คนนั้นจะได้รับความสุขใจ (สวรรค์) และ ท่านยังกล่าวอีกว่า การทำบุญที่มีจิตใจประกอบไปด้วยกิเลส (เช่นตัณหาและอุปาทาน)ย่อมไม่พูดง่าย ๆ ก็ว่า การทำบุญโดยหวังเอาบุญก็ย่อมไม่ได้บุญ หรือได้บุญ นี่เป็นความแตกต่างของ **การทำบุญเพื่อเอา** กับ **การทำบุญเพื่อให้** ซึ่งท่านจะเลือกอย่างไหนก็ได้ สุดแล้ว แต่สติปัญญาของท่าน แต่ควรพิจารณาเสียก่อน ว่า ทำบุญแบบไหนจะเป็นบุญอันบริสุทธิ์ แบบไหนประโยชน์จะไปได้กับผู้สอนผิด ๆ โดยผู้ทำบุญเอง จะไม่ได้รู้ถึงสัจจธรรมที่แท้จริงเลย ฉะนั้น การทำบุญเอาหน้า การทำบุญเพื่อหาคะแนนเสียง ทำบุญเอาวิมาน จึงเป็นการทำบุญที่ไม่สุจริตใจอันใครๆ

ไม่ควรอนุโมทนา ส่วนการบำรุงพระพุทธศาสนานั้น ก็คือเผยแพร่สัจจธรรม เพื่อความดับทุกข์ของประชาชน บำรุงสงฆ์ที่ปฏิบัติธรรมวินัยอย่างถูกต้อง คือ พระที่เข้ามาบวชเพื่อศึกษาธรรมะ ปฏิบัติธรรมะ และได้มรรคผลตามสมควร ไม่ใช่คนที่เข้ามาบวชเพื่อเกาะศาสนาทำมาหากิน หรือพระที่สอนธรรมะหลอกลวงประชาชน

คนจนคนรวยเพราะอะไร

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า "ใครทำกรรมอย่างใดไว้ก็ต้องรับผลของกรรมนั้น" ฉะนั้นคนที่ยังไปบนบาลศาลกล่าวเจ้าพ่อเจ้าแม่ผีสาง หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ช่วยเหลือตนนั้น จึงถือได้ว่าเขาไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาเลย คนจะสูงศักดิ์หรือต่ำศักดิ์ก็ไม่ใช่เพราะวงศ์ตระกูลแต่สูงต่ำเพราะการกระทำความดีหรือความเลวใครก็ตามที่ชื่อว่า คนจะต้องเป็นไปตามพรหมลิขิต หรือตามอำนาจของดวงดาวบนท้องฟ้า หรือโดยการบรรดาลของเทวดาและพระผู้เป็นเจ้า หรือแม้แต่เป็นไปโดยอำนาจของกรรมเก่า ๆ ในชาติปางก่อน การเชื่อเช่นนั้นจะทำให้คนไม่ขวนขวายแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเอง เพราะไปถือว่าได้เป็นไป ตามการบรรดาลของเทวดา หรือของกรรมที่ล่วงมาแล้ว ซึ่งกลับไปแก้อะไรไม่ได้ แต่พระพุทธองค์ทรง แนะนำ ให้ทุกคนแก้ไขปัญหา ทุกชนิด เอา

เองได้ทุกเมื่อ พระองค์สนับสนุนให้ทุกคนมีความเพียร แก้ไขเหตุร้ายทั้งหลาย ไม่ให้งอมืองอเท้าปล่อยไปตามยถากรรม ไม่ให้เชื่อว่าคนจะจนจะรวยเพราะกรรมเก่าในชาติก่อน ๆ สมัยไหนก็ไม่ทราบ เพราะการเชื่อเช่นนั้นมันเป็นความเห็นผิด ชีวิตของเราในวันนี้ก็คือผลของการกระทำในอดีต เราต้องยากจนทุกวันนี้ก็เพราะเราขี้เกียจเรียนหนังสือเมื่อสมัยตอนเรกเป็นเด็ก ฉะนั้นกรรมเก่าที่ดีที่จะทำให้คนรวยนั้นก็คือ เมื่อยังเป็นเด็กต้องขยันศึกษาหาความรู้เอาไว้ให้มากที่สุด ตามสติปัญญาและตามกำลังทุนทรัพย์ ยอมรับการอบรมให้เป็นคนดีและยอมปฏิบัติตาม เมื่อมาถึงวัยหนุ่มสาวก็ต้องตั้งหน้าทำหากินในทางซื่อสัตย์สุจริตไม่กระทำผิดกฎหมายและศีลธรรม ไม่หมกมุ่นในอบายมุข และยังต้องรู้จักใช้เงินทองไม่สุรุ่ยสุร่ายทำอย่างนี้ได้ก็จะไม่ยากจน แม้ชาวป่าชาวดงจะเป็นใหญ่เป็นโตร่ำรวยได้ ก็เพราะเขาปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ ไม่ใช่กรรมเก่าบุญเก่าแบบที่พระส่วนมากสอนกันอยู่ตามวัดวาอาราม

คนเราเมื่อยากจน หรือได้รับเคราะห์กรรมไม่ดี ก็ควรคิดว่าเป็นผลมาจากความผิดพลาดของตัวเอง แต่คนส่วนมากไม่เคยคิดโทษตัวเองเลย มัวแต่ไปโทษคนอื่นหรือโทษเหตุอื่นที่อยู่นอกตัว จึงต้องอาศัยคนอื่นหรือสิ่งนอกกาย ให้ช่วยแก้ความทุกข์ให้ตนอันเป็นการไม่ถูกต้องเลย คนมีโทสะ ก็เพราะการไปโทษคนอื่นคนที่มีธรรมะไม่โทษคนอื่นจึงไม่มีโทสะ คนมีธรรมะไม่ต้องไปเที่ยวหาหมอดู หมอทำพิธีให้รวย หมอสะเดาะเคราะห์ให้ รดน้ำมนต์ให้ เพราะธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรมอยู่แล้ว และอย่าไปโทษว่าพระไม่ช่วย พระจะช่วยได้อย่างไร เมื่อเขาหันหลังให้ธรรมะ โดยการประพฤติผิดศีล ผิดธรรม ผิดกฎหมาย ใครไม่ทำผิดเหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ความยากจนหรือความซวยนั้น ตัวเราทำมันขึ้นมาเอง จึงไม่ต้องไปล้างซวยสะเดาะเคราะห์ที่ไหนอีก ควรล้างจิตใจของเราให้สะอาดปราศจากกิเลส และปฏิบัติธรรมนั่นแหละ จึงจะถูกต้องแล้วเรื่องโชคร้ายก็จะไม่เกิดขึ้นแก่เรา จริงอยู่ คนรวยมี

ลูกมาลูกก็รวย คนจนมีลูกมาลูกก็จน เป็นธรรมดา แต่ถ้าลูกคนรวยนั้นไม่มีการทำความดี และยังไปมัวเมาในอบายมุข ก็อาจกลายเป็นคนจนได้ ทุกคนเกิดมาย่อมเสมอภาคกันในฐานะเป็นมนุษย์ แต่คนมีความสามารถแตกต่างกันไปเพราะสติปัญญา การอบรมศึกษา ความขยันหมั่นเพียร และความประพฤติ ผลของการทำงานจึงไม่เท่ากัน ค่าแรงงานและรายได้ก็ต้องไม่เท่ากันตามไปด้วย จึงเป็นเหตุให้คนจนหรือรวยผิดกันไป

ข้อความที่อ่านมาแล้วตั้งแต่ต้น จะจริงหรือไม่เพียงใดนั้นท่านจงใช้สติปัญญาพิจารณเอาเอง ปัญญาชนนั้นเขาจะเชื่อแต่สิ่งที่พิสูจน์ได้ สิ่งใดที่มองไม่เห็นหรือพิสูจน์ยังไม่ได้เขาก็ยังไม่เชื่อ แต่คนขาดปัญญาหรือพวกเชื่อง่าย ๆ พอถูกใครจูงไปทางไหนก็ไปทางนั้น ใครเขาสอนแบบโง่ ๆ มาอย่างไร ก็เชื่อไปอย่างนั้นโดยไม่ยอมใช้มันสมองของตนเองเลย บุคคลประเภทนี้จะเจริญยากทั้งทางโลกและทางธรรม ผู้เขียนเองก็เคยเข้าใจธรรมะผิดมานานเพราะไม่ได้เฉลียวใจ ว่าพระ

พุทธศาสนาที่เขาเคยสอนกันมานั้นไม่ตรงกับที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ ต่อเมื่อได้มาอ่านหนังสือธรรมะขององค์การฟื้นฟูพุทธศาสนา จึงได้เลิกความเชื่อที่ยังแคลงใจ เพราะขณะนี้ได้รู้แจ้งเห็นจริงแล้วพอสมควรด้วย ตัวเองคล้ายคนเก่าได้ตายไปแล้วมาเกิดเป็นคนใหม่ไม่โง่ดังแต่ก่อน จึงตั้งใจว่าจะใช้ชีวิตในชาติใหม่นี้มาทำประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนา เท่าที่จะเจียดกำลังทรัพย์ และกำลังปัญญามาช่วยเหลือเท่าที่ทำได้

"จิตว่าง" มีความสำคัญต่อสังคมอย่างไร

"จิตว่าง" (สุญญตา) เป็นเรื่องสูงสุดของพระ-พุทธศาสนา และมีสอนอยู่ในศาสนาพุทธเท่านั้น จึงน่าจะเป็นที่สนใจของผู้มีปัญญาทั้งหลาย จะได้ศึกษาดู และหากคนชั้นผู้นำ ผู้ปกครองประเทศชาติ ตลอดจนข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ได้มีความรู้เรื่องนี้แล้ว ความสันติและความสมบูรณ์พูลสุขก็ย่อมจะเกิดขึ้นในประเทศแน่นอน ภิกษุใดได้ศึกษาและปฏิบัติเรื่อง "จิตว่าง" ก็จะเป็นพระอริยสงฆ์ การเผยแพร่คำสอนเรื่อง "จิตว่าง" ก็เป็นการประกาศคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องสุดท้ายที่มีประโยชน์ที่สุด

คนส่วนมากพอได้ยินคำว่า "จิตว่าง" ก็เข้าใจเอาเองว่ามันไม่มีอะไรหรือไม่ทำอะไร เอาแต่นั่งหรือนอน หรือมีสมาธิจนตัวแข็งทื่อเป็นท่อนไม้ หรือด้าน

ว่ามันว่างไม่ได้ มันต้องคิดนึกอยู่เสมอตามหน้าที่ของจิต แต่คำว่า "จิตว่าง" นั้น ไม่ได้หมายถึงจิตที่ไม่คิดไม่นึกอะไร มันยังคงทำหน้าที่นึกคิดตามธรรมดาของจิต มีพฤติต่าง ๆ ตามที่จิตจะต้องมี แต่ว่าในความคิดนึกหรือพฤติของจิตเหล่านั้นมัน ไม่เจืออยู่ด้วยความเห็นแก่ตัว มันจึงทำอะไรได้ผลดีกว่า ทำได้มากกว่า และเพลิดเพลินกว่า แม้ตามปกติธรรมดาจิตของคนเรานี้ก็มี "ความว่าง" (จากกิเลส) อยู่เป็นพื้นฐาน แต่ที่จิตมัน "ไม่ว่าง" นั้น เป็นเพราะมีกิเลสเกิดขึ้นมาเป็นครั้งคราว พุทธภาษิตก็มีอยู่ว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! จิตนี้เป็นประภัสสร แต่จิตนี้เศร้าหมองไปก็เพราะมีอุปกิเลสเป็นแขกผู้แปลกหน้า จรเข้ามาเป็นครั้งคราว" เรื่องการดับทุกข์จึงไม่ต้องทำอะไรมาก เพียงแต่มีสติระวังอย่าให้แขกแปลกหน้าขึ้นมาบนเรือนของเรา หรือว่าถ้าเข้ามาแล้ว เราก็ต้องต้อนรับอย่างที่จะไม่ให้แขกมาทำความวุ่นวายให้แก่เราได้

สรุปได้ว่า จิตจะคิดนึกไปอย่างไรก็ได้ ขอแต่อย่าคิดไปในทางที่เป็นการเห็นแก่ตัว (เพื่อตัวกู–ของ

กู) ก็แล้วกัน พอคิดไปในทางเห็นแก่ตัวจัดเมื่อไร มัน ก็เกิดความกระหายเผาใจตัวเองเมื่อนั้น ถ้าจิตคิดไปใน ทางที่ไม่เป็นกิเลส มันก็ไม่มีความร้อนใจอะไร เพราะ ได้ทำไปตามความรู้สึกที่เป็นสติปัญญา มีสติสัมปชัญญะ คนที่มี "จิตว่าง" (จากตัวกู–ของกู) จึงทำงานได้ดี ทำงานได้มาก แล้วจะเพลิดเพลินในการทำงาน ไม่มี ความร้อนรนในใจ จึงทำให้ไม่มีความทุกข์เลย จะ สังเกตดูก็ได้ว่า บางครั้งเมื่อเราทำงานอย่างหนึ่งเพลินๆ เวลาจะผ่านไปรวดเร็วโดยเราไม่รู้สึกตัวเลย เช่นหมอ ยืนผ่าตัดอยู่ได้อย่างไรตั้งหกชั่วโมง ไม่ได้นั่งเลยโดย ไม่เมื่อย ทั้งนี้ก็เพราะมีใจจดจ่ออยู่แต่เรื่องผ่าตัด ถ้าใจ มีกิเลสอยากพักอยากนอนขึ้นมาเมื่อไร ก็จะรู้สึกเมื่อย ทันที งานที่ทำก็ไม่ได้ผลเต็มที่ เพราะเกิดมีการเห็น แก่ตัวขึ้นมา

ถ้าคนไทยมี "จิตว่าง" ตามแบบพุทธศาสนา ดังที่อธิบายมาแล้ว เขาก็จะรักชาติตามแบบของธรรมะ เขาจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง และจะไม่ละเลยหน้าที่นั้น เป็นอันขาด แต่ถ้าเจ้าหน้าที่คนนั้นมีจิตไม่ว่าง เมื่อไป

ฆ่าใครหรือตัดสินคดีด้วยความ พยาบาท อาฆาต หรือลำเอียง มันก็เป็นบาป แต่ถ้ารบกับข้าศึกเพื่อป้องกันประเทศ ปราบโจรหรือผู้ก่อการร้ายเพื่อความสงบของบ้านเมือง ไม่มีโทสะเข้ามาเจือปน แม้ฆ่าคนตายในเมื่อเขาจะมาฆ่าเรา เราก็ไม่บาป เพราะทำไปด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีว่ามัน เป็นหน้าที่ ซึ่งเราต้องรักษาความยุติธรรม เมื่อการข่มเหงเบียดเบียนมันไม่เป็นธรรม เราก็ต้องทำลายต้นเหตุนั้นให้หมดไป ไม่ใช่ทำด้วยเจตนาร้าย คือไม่มีเจตนาจะฆ่าคน ฉะนั้น ลองคิดดูซิว่า คนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วย "จิตว่าง" (จากกิเลส) เช่นนี้ กับคนที่มีจิตวุ่นไปด้วยกิเลสจัด คนไหนจะน่าสรรเสริญกว่ากัน "จิตว่าง" จึงมีประโยชน์ถึงเพียงนี้

เด็กเล็ก ๆ ที่คลอด ออก มาจาก ท้องแม่ ใหม่ ๆ มันยังไม่มีความอยาก (ตัณหา) อะไร เพราะมันไม่รู้จักอะไรนั่นเอง แต่พอมันได้สัมผัสอะไร ๆ ทางตาหูจมูกลิ้นกายใจเข้าเท่านั้น มันก็เริ่มรู้จักความเป็นสุขบ้างความเป็นทุกข์บ้าง (เวทนา) มันจึงเริ่มอยากอย่างนั้น

ไม่อยากอย่างนี้ แล้วก็เพิ่มมากขึ้น ๆ ในเวลาต่อมา นี่
จะเห็นได้ว่าเพราะ สิ่งแวดล้อมข้าง นอกไปทำให้ เด็กคน
นั้นเกิดความอยากและความยึดติด (อุปาทาน) เพื่อ
ประโยชน์ของตัวเอง (ตัวกู–ของกู) เมื่อเด็กมีอายุได้
๓–๔ เดือน มันก็เริ่มยึดว่าคนนั้นเป็นแม่คนนี้เป็นพ่อ
โตขึ้นมาอีก ก็ยึดตุ๊กตาหรือของเล่นอื่นว่าเป็น "ของกู"
ใครมาแย่งไปก็โกรธร้องไห้จนกว่าจะได้ "ของกู" กลับ
คืนมา ทีนี้เมื่อโตเป็นหนุ่มสาวเป็นผู้ใหญ่ ยิ่งเต็มไป
ด้วย ความ ยึดมั่น ใน สิ่งต่าง ๆ จน แบก ไว้ หนัก เกินตัว
พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้วางของหนักลงเสียบ้าง แต่
คนโง่ไม่เชื่อพระพุทธเจ้าง่าย ๆ เพราะนิสัยเห็นแก่ตัวซึ่ง
ติดมาตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก ๆ ผู้ใหญ่เราจึงอยู่ไม่สุข จิตมัน
เที่ยวไปอยากอย่างนั้นยึดอย่างนี้อยู่เรื่อย ๆ ไป (จิตไม่
ว่าง) ถ้าสิ่งใดถูกใจก็รักและอยากได้มาเป็น "ของกู"
ถ้าไม่ถูกใจก็โกรธและคิดจะ ทำลายเสีย ในฐานะ เป็นปร-
ปักษ์แก่ "ตัวกู" ฉะนั้นคนเราจึงควรควบคุมความอยาก
และความยึดมั่นถือมั่นไว้ให้มีแต่น้อยที่สุด ด้วยสติปัญญา

ที่รู้ว่าไม่มีอะไรที่เราจะยึดว่าเป็นตัวตนของตนได้เลย จะได้นอนหลับ สบายใจ มีจิตใจผ่องใส จะได้พูดดีทำดีคิดดี มีความสุขความเจริญ แต่ถ้าเกิดโลภเกิดความยึดมั่นถือมั่นเมื่อใด ก็เกิดความเห็นแก่ตัวกู–ของกู เกิดความเห็นแก่ตัวจัดขึ้นมา แล้วก็ทำความชั่วและทำบาปได้ทุกอย่างเหมือนกัน

การทำงานเพื่อสังคมหรือเพื่อประเทศชาติ ก็ต้องถือหลักว่า ทำงานเพื่องาน (คือทำงานด้วย "จิตว่าง" นั่นแหละ) ในประเทศที่เจริญทางเศรษฐกิจ คนของเขาจะต้องมุ่งมั่นในการทำงาน จนลืมประโยชน์ของตนเอง (มีจิตว่าง) ถ้าใครยังเห็นแก่ตัวอยู่แล้ว การทำงานจะไม่ประณีต แม้แต่นักวิทยาศาสตร์จะค้นคว้าทดลองเรื่องใด ๆ ก็ตาม จะต้องมีสมาธิอยู่แต่ในงานและเพื่อผลของงาน จนลืมเรื่องส่วนตัวประโยชน์ของตัว คือมี "จิตว่าง" จึงจะทำงานที่ยากลำบากอย่างนั้นได้ แม้ที่สุดการพัฒนาประเทศชาติ ก็อย่าลืมว่าพัฒนาแต่ทางวัตถุนั้นไปไม่รอด ต้องพัฒนาด้านจิตใจคนให้ได้เสีย

ก่อน เพื่อเขาจะได้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แล้วทำงาน
เพื่องาน ไม่ไปคอยแต่คอร์รัปชั่นหาประโยชน์ใส่
ตัว ความไม่เห็นแก่ตัวนี้ ต้องสร้างรากฐานทางจิตใจ
มาตั้งแต่เด็ก ด้วยการเลี้ยงให้เด็กมีความอบอุ่นทางจิตใจ
และเมื่อเด็กนั้นโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ เขาก็จะเป็นผู้ใหญ่
ที่ไม่มีความเห็นแก่ตัว จิตที่ได้รับการอบรมไว้ดีย่อมมี
ค่าเหนือกว่าทรัพย์สมบัติใดๆ ที่พ่อแม่จะมอบให้ ฉะนั้น
คนเราควรหัดทำจิตให้ว่างจากความอยากและความยึดมั่น
ถือมั่น (ตัณหาและอุปาทาน) เพราะทุกสิ่งทุกอย่าง
มันไม่เที่ยง ทนได้ยาก ไม่ใช่ตัวตน–ของตน ทุกอย่าง
เป็นมายาของลวงตา จึงไม่ต้องทำบาปในการกอบโกย
หรือหวงแหนมัน แล้วจะไม่ต้องร้อนใจวุ่นวายใจ วิตก
กังวลใจ แม้กระทั่งเรื่องความเจ็บไข้และความตาย เมื่อ
รู้จักปลงให้ตกหรือปล่อยวางของหนักลงเสียบ้าง อย่างนี้
แล้ว ผู้นั้นก็จะไม่มีความรู้สึกว่ามีตัวตนหรือมีอะไร ๆ
เป็นของตนเหลืออยู่ให้ความทุกข์เข้ามาเกาะอีกต่อไป นี้

เป็นทางที่จะเอาชนะความทุกข์ได้โดยสมบูรณ์ เราจึงนอนหลับได้สนิท จิตใจสงบ ไม่ปวดหัวเป็นโรคประสาทวิตกกังวล หรือไม่ต้องเป็นบ้า ไม่ต้องฆ่าตัวตายเพราะจิตมันวุ่นวายมากเกินไป นี่แหละ คืออานิสงส์อันยิ่งใหญ่ของ พระธรรม คำสอนของ พระพุทธเจ้าที่ ชาวพุทธควรช่วยเผยแพร่ให้มาก ๆ เพื่อประโยชน์แก่สังคม

นิพพานคืออะไร

"นิพพาน" แปลกันง่าย ๆ ว่า ความทุกข์ร้อนใจมันดับเย็นไป จึงเป็นเรื่องที่คนหนุ่มสาวในยุคนี้สามารถจะเข้าใจได้ เพราะว่าถ้าใครเดินหรือปฏิบัติตามทางสายกลางของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็จะมีภาวะเป็นผู้สิ้นทุกข์ ฉะนั้น นิพพานจึงเกี่ยวข้องอยู่กับการทำงานหรือการประพฤติปฏิบัติประจำวันของคนทุกคน ซึ่งสามารถจะประสบพบได้ในชาตินี้ ทั้งในแบบชั่วครั้งคราว หรือแบบถาวร คนจึงควรสนใจเรื่องนิพพานไว้ในฐานะที่เป็นเรื่อง วิวัฒนาการ ด้านจิตใจ ของคนเราในชาตินี้เอง

การที่เขาแนะนำให้ทำวิปัสสนานั้น ก็เพื่อให้พิจารณามองเห็นความจริงที่ว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เมื่อรู้แจ้งเห็นจริงอย่าง

นั้นแน่ชัดแล้ว ใจมันก็เบื่อที่จะไปอยากและไปยึดในอะไร ๆ เพราะมองเห็นว่าไม่มีอะไรที่น่าเอา น่าเป็นน่ามี น่ายึดถือ ทุกสิ่งล้วนแต่มายา เกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วก็ดับไปตามธรรมชาติ นี่คือการเห็นธรรมข้อที่สำคัญ (คือเห็นความไม่เป็นสาระของสิ่งทั้งปวง) อันจะทำให้จิตใจไม่โลภ ไม่โกรธไม่หลงงมงาย ไม่เห็นแก่ตัว ยอมสละประโยชน์ของตัวเพื่อผู้อื่นได้ด้วยใจเมตตากรุณาแล้ว คนแบบนี้ก็จะไม่มีความทุกข์ใจ ฉะนั้นผู้ที่อยากพ้นทุกข์ก็ควรเริ่มศึกษาปฏิบัติ ธรรมะตาม แนว คำสอน ของท่านพุทธทาส ซึ่งเป็นทางลัดไม่ต้องเสียเวลาไม่ต้องมีอาจารย์ไม่มีทางที่จะเสียสติเป็นบ้า ส่วนคำสอนธรรมะรุ่นเก่า ๆ ถ้าไม่แก้ไขให้ประกอบด้วยเหตุผลหรือให้ตรงกับเจตนาของพระพุทธเจ้า ก็ไม่มีใครเชื่อคำสอนนั้นอีกต่อไป เพราะคนรุ่นใหม่ส่วนมากมีการศึกษา เขาจะเชื่อแต่ในสิ่งที่พิสูจน์ได้หรือมีเหตุผลพอเชื่อได้เท่านั้น และหลักการปฏิบัติธรรมะที่รวบรัดที่สุดก็คืออย่าให้สิ่งที่มาสัมผัสตัวเราทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ มาทำความหวั่นไหวแก่จิต

ใจของเรา จนเกิดอารมณ์ที่จะก่อความทุกข์ใจให้แก่เรา ได้กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ไม่ประมาท ต้องมีสติสัมปชัญญะ รู้ตัวให้ทันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นอยู่เสมอ แล้วแก้ไขอุป-สรรคต่าง ๆ ด้วยสติปัญญา เหตุของความทุกข์ใจมันอยู่ที่ไหน ก็ต้องแก้ที่เหตุนั้นไม่ใช่ไปอ้อนวอนผีสางเทวดาให้มาช่วยตน แม้ภิกษุใดก็ช่วยไม่ได้ถ้าท่านไม่รู้ธรรมะที่จะใช้ดับทุกข์ตามหลักของพระพุทธเจ้า

โดยปกติ เด็กและคนหนุ่มสาว จะต้องใช้เวลาในการศึกษาวิชาอาชีพ พอเป็นพ่อคนแม่คน ก็ต้องประกอบหน้าที่การงานอย่างหนัก แต่เมื่ออายุผ่านวัยกลางคนแล้ว ก็ควรละหรือวางความวุ่นวายต่าง ๆ ลงเสียบ้างคือหันมามองด้านจิตใจหรือด้านธรรมะบ้าง เช่น เรื่องคนเราเกิดมาเพื่ออะไร ชีวิตคืออะไร เกียรติที่แท้จริงนั้นคืออะไร การหาเงินทองหาชื่อเสียงหาทุก ๆ อย่างนั้นหาไปทำไม บางคนพยายามดิ้นรนทุกวิถีทาง แม้กระทั่งย่ำเหยียบหัวคนอื่นขึ้นไปเพื่อจะให้ถึงเป้าหมายที่ตนตั้งใจไว้

แล้วเขาจะไม่รู้จักตายหรือและที่มัวเต้นเร่า ๆ ไปตามอารมณ์นั้นมันคุ้มค่าแล้วหรือ ถ้าเราหัดตั้งปัญญาหาถามตัวเองอย่างนี้บ่อย ๆ ก็จะทำให้เราไม่ต้องเป็นบ้าคลั่งไปอย่างคนอื่น ๆ แม้คนที่มีศีลธรรมดี มีความประพฤติดีก็ยังหาพ้นความทุกข์ใจไปทุกอย่างไม่ บางครั้งก็ยังมีอารมณ์เศร้าโศกเสียใจ วิตกกังวลอยู่กับการแก่เจ็บตาย และเสียใจเมื่อสูญเสียของรัก บางครั้งก็ทุกข์ใจเพราะไม่ได้ตามความอยาก

ฉะนั้น เราจะต้องหัดปลงให้ตกว่า ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และการหมดลาภ หมดยศ นินทา ทุกข์นั้นมันเป็นเรื่องธรรมดาของโลกไม่ว่าใครก็ต้องพบเป็นครั้งเป็นคราว มันผ่านมาแล้วมันก็ผ่านไปเหมือนความร้อนความหนาวของอากาศ นิ่งทนมันไปชั่วครั้งคราว ไม่ต้องไปดีใจเสียใจ ไม่ปล่อยให้ความเศร้าเข้ามาพัวพันจิตใจสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ล้วนแต่ไม่มีอะไรแน่นอนและไม่มีอะไรเป็นของเราจริง แม้กระทั่งร่างกายและ

จิตใจมันก็ไม่ใช่ของเรา มันเป็นเพียงธรรมชาติกลุ่มหนึ่งที่มีชีวิตจิตใจเท่านั้น เมื่อเราใช้สติปัญญามองดูให้เห็นจริงได้ดังนี้แล้ว เราก็จะไม่เกิดหวั่นไหวในอารมณ์ตามวิสัยของชาวโลก จิตใจก็จะสะอาดปราศจากกิเลส จะสว่างจากความโง่งมงายทั้งหลายที่เคยมีมาในอดีต จิตใจจะสงบจากความวุ่นวายและทุกข์ใจทั้งปวง ซึ่งเรียกกันว่านิพพาน อันพระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าเป็นของได้เปล่า ๆ ไม่ต้องเสียเงิน

บทส่งท้าย

จากข้อเท็จจริง ผู้มีปัญญาทั้งหลายในหมู่นักศึก-ษามหาวิทยาลัยทุกแห่งมากกว่าครึ่ง ที่ได้อ่านหนังสือธรรมะขององค์การฟื้นฟูพุทธศาสนาแล้ว จะรู้จักดำเนินชีวิตจิตใจผิดไปจากเดิม ๆ คล้ายกับคนเก่าได้ตายไปแล้วมาเกิดเป็นคนใหม่ คือหลายคนสามารถมีความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างสงบ มีความสุขสบายปราศจากทุกข์ หลายคนพ้นจากโรคประสาท โรคจิต และการฆ่าตัวตาย จึงขอให้ทุกคนจงช่วยกันเผยแพร่หลักธรรมะที่ปฏิบัติได้ง่าย ๆ นี้ ออกไปให้แพร่หลายตามความสามารถของแต่ละคน การเผยแพร่ธรรมะก็จัดว่าเป็นธรรมทานอันเป็นบุญขั้นสูงสุด องค์การฟื้นฟูพุทธศาสนา (อันมี คุณปุ่น จงประเสริฐ เป็นผู้ดำเนินงาน) ก็ได้รับภาระจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ และจะจำหน่ายในราคา

ทุนแก่ท่านที่ซื้อไปแจกจ่ายให้แก่นักเรียน นักศึกษา นักเรียนอาชีวะนักเรียนครู นักเรียนพยาบาล หรือประชาชน เพื่อช่วยสร้างพลเมืองดีให้แก่ประเทศชาติของเราอย่างได้ผลดีที่สุด บัดนี้ถึงเวลาแล้ว ที่พวกเราควรจะช่วยกันคนละไม้คนละมือ ก่อนที่เรื่องมันจะสายเกินไป ถ้าทุกคนมัวแต่รีรอไม่ยอมเสียสละอะไรเพื่อส่วนรวม เพราะต่างคนต่างถือว่ามิใช่ธุระของตัว นั่นแหละเรียกว่าพวกเรากำลังมีความประมาท พระพุทธเจ้าได้ตรัสเป็นวาระสุดท้ายก่อนปรินิพพานว่า "ภิกษุทั้งหลาย! สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปสิ้นไปเป็นธรรมดาเธอ ทั้งหลายจงยังประโยชน์ตน และประโยชน์ของสังคม ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด" คอมมูนิสต์กำลังริบทรัพย์คนรวยอย่างไรในประเทศเพื่อนบ้าน ทุกท่านเห็นอยู่แล้ว มันน่าจะเป็นเครื่องกระตุ้น ให้พวกเราขะมักขะเม้น เสียสละยิ่งขึ้น การที่จะเก็บเงินเอาไว้ให้ลูกหลานของตัวเองนั้นก็ถูกอยู่ แต่มันจะเหลือไปถึงมือลูกหลานได้หรือ ถ้า

มาตราการ อันเฉียบ ขาดของ คอมมูนิสต์ คืบคลานเข้ามา แม้ธนบัตรก็จะไร้ค่ายิ่งไปกว่ากระดาษฟาง ฉะนั้นการเสียสละของท่าน โดยช่วยกันพิมพ์หนังสือเล่มนี้แจกจ่ายให้แก่ประชาชน จึงเป็นการเสียสละที่รอบคอบที่สุด และได้ประโยชน์ที่สุดแก่สังคม.

พิมพ์ที่ ร.พ. จักรเพชรการพิมพ์ 1193/4 ถนนตากสิน
ใกล้ธนาคารศรีนคร กรุงเทพฯ โทร. 4683319
นายสมเกียรติ ศรีสัมฤทธิ์ ผู้พิมพ์-ผู้โฆษณา พ.ศ. 2522